

WIELEWAAL

maandblad
jaargang 49
december 1983

WIELEWAAL

maandblad voor vogel- en natuurstudie

uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur.

Vroegere hoofdredacteurs: E.H. Fr. SEGERS: jaargang 1 tot en met 23
Dr. Fr. GROOTAERS: jaargang 24 tot en met 46

Hoofdredacteur

Dr. H. MEEUS, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout (014/41 57 58)

Redactieraad

H. FRANCKX, Dr. Fr. GROOTAERS, G. HUYSKENS, J. BLOEMEN, A. DE JONGHE, J. KIEBOOMS, R. WILLOCKX, Prof. Dr. U. LIBBRECHT, G. LUYTS, Prof. Dr. A. DHONDT, P. VAN DEN BREMT, M. BECUWE, Dr. R. EYCKERMAN, J. VAN WINKEL, H. VOET, Dr. M. LOUETTE, Ir. G. BULTEEL, J. GABRIELS, Dr. J. VAN GOMPEL, Dr. J. PAULUSSEN, G. BURGGRAEVE, P. MAES, Graaf L. LIPPENS, Dr. H. WILLE.

Koninklijke Vereniging voor Vogel- en Natuurstudie DE WIELEWAAL

De vereniging heeft tot doel: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels te bevorderen door alle middelen, o.m. door het oprichten van plaatselijke afdelingen, het houden van studiedagen, het uitgeven van een tijdschrift, het verspreiden van vogelboeken en natuurboeken, het oprichten van natuurreservaten. De vereniging werd in 1933 opgericht door E.H. Fr. Segers.

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

Dagelijks bestuur:

H. FRANCKX, voorzitter, Vredelaan 29, 2500 Lier (03/480 47 32)
W. VAN SPAENDONK, ondervoorzitter en afgevaardigde Antwerpen, Zevenbergen 50, 2500 Lier (03/480 54 24).
F. VAN DEN BROECK, secretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem (03/645 02 52)
J. PEETERS, penningmeester, Hertevoetweg 3, 2958 Weerde (015/61 20 86)

Leden:

J. DHOLLANDER, afgevaardigde Oost-Vlaanderen, Bergstraat 25, 2780 St.-Gillis-Waas
P. HERROELEN, afgevaardigde Brabant, Van Asschestraat 33, 1910 Melsbroek.
R. DEBRUYNE, afgevaardigde West-Vlaanderen, Iepersteenweg 60, 8178 Woumen.
E. WELLENS, afgevaardigde Limburg, Statiestraat 89, 3900 Lommel.
W. ROGGEMAN, Gentsesteenweg 161, 9300 Aalst
R. WILLOCKX, Sparrenstraat 23, 2930 Hombeek

Afgevaardigden Wielewaaljongeren:

J. ROYEARD, St. Hubertstraat 277, 9800 Deinze
P. DELVAUX, Gierlesteenweg 351, 2300 Turnhout
A. VERBOVEN, Leeuwerikenstraat 45 bus 21, 3300 Heverlee.

Technisch Adviseur voor de Natuurreservaten:

Ir. S. TYS, Beekstraat 16, 2800 Mechelen (015/41 12 78)

LIDMAATSCHAP EN ABONNEMENTEN

Belgie: 400 F. Andere landen: 500 F. Bijlid (zonder abonnement): 50 F.
Administratie: De Wielewaal, Graatakker 11, 2300 Turnhout. Giro: 000-0319785-73. Tel.: 014/41 22 52.

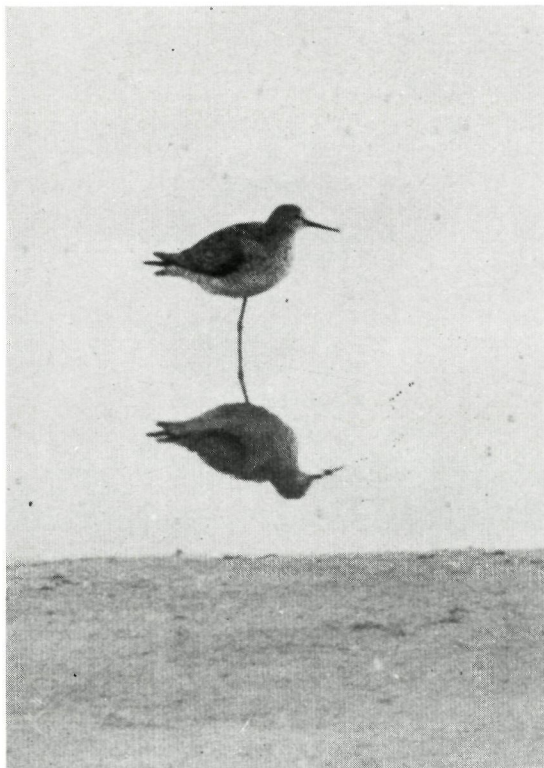
Volwassen Kleine Geelpootruiter *Tringa flavipes* bij Antwerpen in 1983

Klaas Eigenhuis

Lesser Yellowlegs *Tringa flavipes* near Antwerp (Belgium) in 1983

De kunstmatige slikterreinen, ontstaan door opspuitingen in het havenuitbreidingsgebied op de linker Scheldeoever bij Antwerpen hebben een grote ecologische waarde voor duizenden waad- en watervogels, die er hun trek onderbreken om er voedsel, dus brandstof voor hun soms verre reizen, te vinden. Tegelijkertijd hebben deze terreinen een recreatieve waarde voor het steeds groter wordende aantal mensen, die bij wijze van ontspanning de natuur bestuderen.

Voor ondergetekende was het een grote verrassing op 22 augustus 1983 in een slikkige sloot, ongeveer 3 km ten westen van Kallo een langpotige waadvogel te vinden, die bij nadere bestudering de uit Noord-Amerika afkomstige Kleine Geelpootruiter *Tringa flavipes* bleek te zijn. De ijlings gewaarschuwde ornithologen uit het Antwerpse V. Dupont, J. de Ridder, C.

Tringa flavipes, Doel, 31 augustus 1983

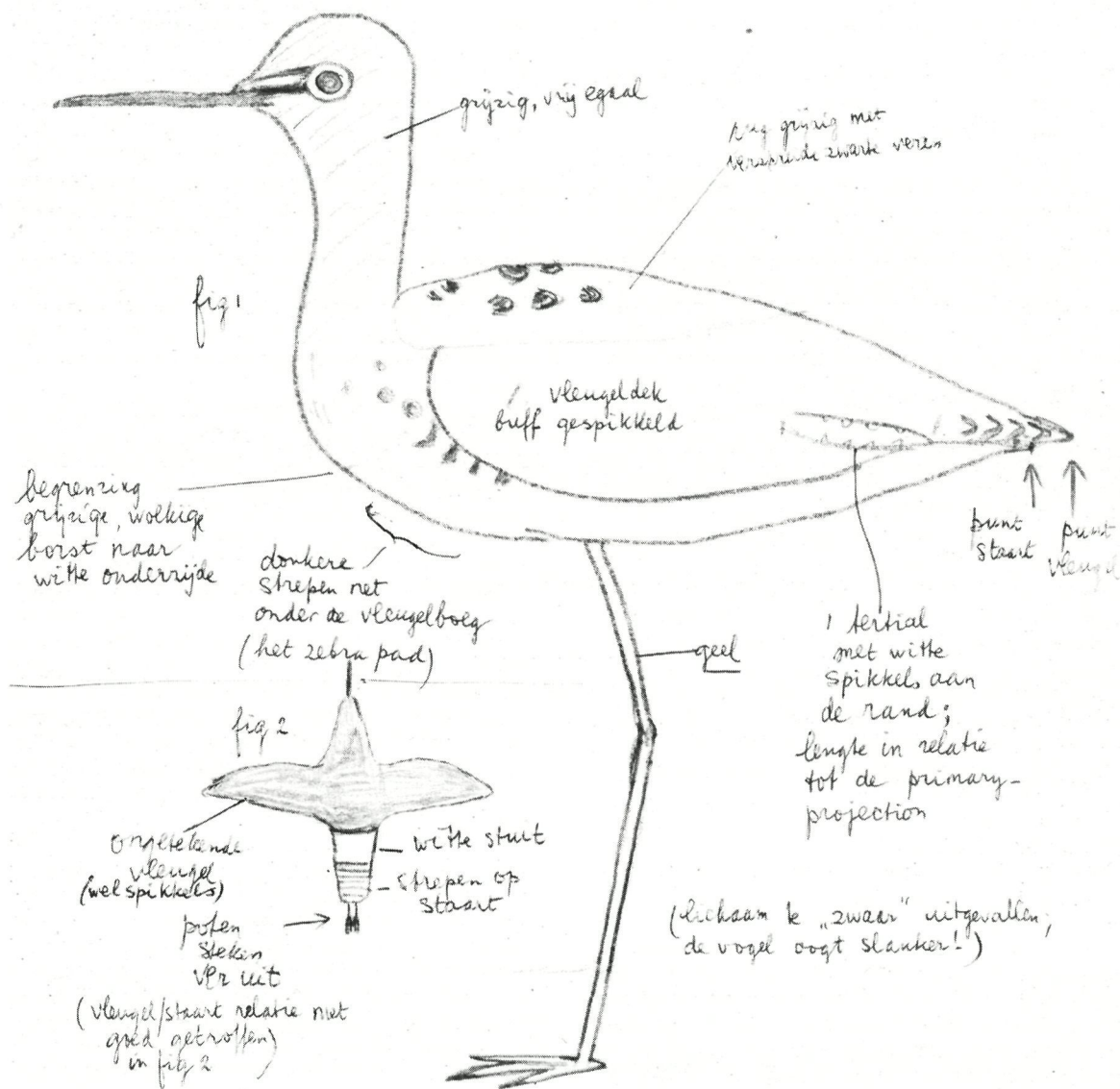
Foto: J. de Ridder

Steeman, L. Janssen en L. de Nijs konden de determinatie bevestigen. Ook de volgende dagen hebben een groot aantal vogelvrienden deze ruiter kunnen bewonderen. De vogel werd voor het laatst waargenomen op 2 september 1983.

De volgende „macro“-kenmerken zijn aan de vogel vastgesteld en voor de determinatie van doorslaggevende betekenis gebleken: de vogel viel op door zijn zeer lange poten; het lichaam was aanzienlijk groter dan dat van een ter vergelijking aanwezige Oeverloper *Actitis hypoleucos*, eigenlijk zo groot als van een ter vergelijking aanwezige Kievit *Vanellus vanellus*; de poten waren veel langer dan die van de Oeverloper, ja zelfs langer dan die van de Kievit; de snavel was voor een ruiter middelmatig lang, langer dan die van een ter vergelijking aanwezig Witgatje *Tringa ochropus*, maar korter dan die van een Zwarte Ruiter *Tringa erythropus*; boven al: de snavel was opvallend dun en recht en er zat géén flauwe kromming naar boven in, zoals bij een Groenpootruiter *Tringa nebularia* het geval is; de poten bleken, toen de vogel zich uit het tegenlicht verwijderde, geel van kleur te zijn — de gedachte aan een Kleine Geelpootruiter is dan gerechtvaardigd, maar het kenmerk van de naar de donkere rug recht (i.p.v. wigvormig) begrensde witte stuit mag niet gemist worden i.v.m. de mogelijkheid van een Poelruiter *Tringa stagnatilis* (die overigens kleiner is) met gelige poten (wat wel eens voorkomt). Om dit kenmerk te constateren was het niet nodig de vogel te verjagen: soms werd er een vleugel gestrekt of werd er gepoetst, waardoor de craniaal recht begrensde witte stuit zichtbaar werd terwijl de vogel gewoon aan de grond stond.

Mijns inziens zijn de bovenstaande kenmerken voldoende om tot een zekere determinatie te besluiten en toen ik deze (naast nog enkele andere straks te noemen) kenmerken na ongeveer 15 minuten observatie had vastgelegd, ben ik onmiddellijk naar een der onvolprezen Vlaamse café's gesneld om een aantal collega's te waarschuwen.

Aan het verenkleed had ik ondertussen ook waardevolle dingen opgemerkt: de bovenzijde was „gemiddeld donker“ van kleur, waardoor zowel lichtere „spikkeltjes“ op vleugeldekken, tertials en schouderveren als de donkere, nagenoeg zwarte, grovere verspreid liggende vlekken op de rugveren met de grondkleur van de bovenzijde konden contrasteren. Een egaal

patroon van lichte spikkeltjes over de donkere bovenzijde zou op een jonge vogel (van hetzelfde kalenderjaar) wijzen (zie bijv. foto 206 in *The Audubon Society Field Guide to North American Birds [Western Region]* of foto 138 in *Collins Bird Guide*); de donkere, bijna zwarte grovere vlekken (centra der rugveren) duiden op een volwassen vogel van minstens één jaar oud, zoals dus ook in het onderhavige geval. Net onder de onderrand van de gesloten vleugel vertoonde zich op het lichaam over een smalle zone (van zowat 1,5 cm) een reeks van donkere, achter elkaar lopende banen van $\pm 0,5$ cm breed, waardoor een zebrapatroon ontstond (zie schets). Ook dit is een tekening, die alleen bij volwassen vogels in het broedkleed voorkomt en duidt dus andermaal op een volwassen vogel. Naar voor toe ging dit patroon over in een wat rommeliger beeld met meer afgeronde donkere vlekken op de zijborst. De middenborst was nog iets bleker, maar bleek toch nog een wolkig veld van rondachtige vlekken te vertonen; het borstgedeelte vertoonde naar de witte onderborst en buik een vrij rechte, dwars over de vogel verlopende begrenzing. De kop was vrij egaal van kleur, maar opvallend was een begin van een lichte wenkbrauwstreep, die van snavelbasis tot net iets voor het oog verliep (een ongeveer gelijk patroon treft men bij de Zwarte Ruiter aan; bij de Bosruiter *Tringa glareola* loopt de lichte wenkbrauwstreep achter het oog door); een donkere teugelstreep versterkte het effect van de „voorste halve” wenkbrauwstreep. De achternek was van een egale middenkleur en was lichter dan de rug.

Vooraf wanneer de vogel van de waarnemer af gericht stond en vervolgens naar de grond pikte, kon heel fraai worden vastgesteld dat de donkere vleugelspitsen een aanzienlijk eind (zeg 2 cm) voorbij de witte onderstaart reikten. De bovenstaart was met dunne zwartbruine dwarslijntjes gestreept. Naar de stuit toe derhalve een zwak contrast, ongeveer te vergelijken met de tekening (en het effect ervan in vlucht) bij de Bosruiter. De vogel is ook vliegend gezien. Hij (of zij) vertoonde in vlucht gèèn opvallende tureluur-„vlag” aan de kleine slagpennen. Hij deed in vlucht denken aan een Steltkluut *Himantopus himantopus* qua vorm (slanke vogel met ver buiten de staart stekende poten), maar ook qua vlieggedrag. De vogel had een wat aarzelende vlucht met wat flappende vleugelslag, afgewisseld met pauzes, heel anders dan de snelle directe vlucht van bijvoorbeeld de Zwarte Ruiter.

Verzuimd werd een beschrijving te maken van de ondervleugeltekening. Wel kon de vluchtroep kort na het opvliegen op tape worden vastgelegd: een ééndelig hoog en helder, kort, vrij luid „kie(w)”, dat na 4,5 seconde nog eens herhaald werd. Een wat gecompliceerder drieledig (?) roepje daaraan voorafgaand werd door de registrateur gemist. Een vergelijking van het opgenomen materiaal werd thuis gemaakt met A

fieldguide to the Bird Songs of Britain and Europe, RFLP 5004 en met A *fieldguide to Western Bird Songs*, cassette 1, side B. Op deze laatste opname zijn onder het kopje „flight calls” een vergelijkbaar (mogelijk identiek), drieledig aanvangsroepje en het vervolg daarop: kie(w)-kie(w)-pauze-kie(w)-kie(w) te horen. Een verschil met de Belgische opname is dus dat het kie(w) onmiddellijk herhaald wordt, zodat een tweedelige roep ontstaat, die na een pauze ook weer tweedelig herhaald wordt. Hetzelfde kie(w) kan als ééndelige roep, maar wel snel herhaald, op de broedgronden als alarmroep worden gegeven en dat net zo lang, tot de „indringer” er gek van wordt en de aftocht blaast! (Op hetzelfde geluidsmateriaal als hierboven genoemd horen we ook de Grote Geelpootruiter *Tringa melanoleuca* met een vergelijkbaar, maar nu driedelig kie(w)-kie(w)-kie(w), dat bovendien mijn oor treft als zeer sterk gelijkend op het „tjuun-tjuun-tjuun” van de Groenpootruiter. Deze gelijkenis is m.i. zeer frappant tot in sommige literatuur genoemde gelijkenis die Kleine Geelpootruiter met de Tureluur *Tringa totanus* zou hebben!)

Inmiddels zijn we aangekomen bij wat ik de „micro”-kenmerken zou willen noemen. Door tijdgebrek, door soms ongunstige lichtomstandigheden (dikwijls tegenlicht en na 21 uur helemaal geen licht meer!), door te grote afstand enz... enz... kan dit hoofdstuk vrij kort gehouden worden. Naar mijn mening is voor de determinatie zelf geen enkel „micro”-kenmerk nodig, hoewel ik mij heb laten vertellen dat Amerikaanse ornithologen soms grote moeite hebben om bepaalde exemplaren als Grote of Kleine Geelpootruiter te determineren. De snavelvorm moet dan wel inliggen tussen gelijkmatig dun en recht met een scherp omlaaggebogen boveneb aan de punt, éékleurig (Kleine Geelpoot) en dik aan de basis, iets verdunnend naar de punt en een zeer zwak opgebogen curve in de snavel in zijn geheel, tweekleurig (Grote Geelpoot). In het begin heb ik de vogel van vrij dicht kunnen zien. Daarbij heb ik de snavelvorm toch zonder problemen geïnterpreteerd als die van de Kleine Geelpootruiter. Bovendien is het waargenomen geluid vrijwel zeker dat van de Kleine Geelpoot en tenslotte moet bedacht worden, dat Engelse ornithologen, door meer dan 100 *flavipes*-waarnemingen vertrouwd zijn met de soort dan wij, slechts zelden de Grote Geelpootruiter binnen hun grenzen mogen begroeten (dit is dan voornamelijk zuidwest Ierland en zuidwest Engeland). Verwarring met enige holarctische *Tringa*-soort is onmogelijk (vlg. Prater, 1977).

Voor de ondersoort-, leeftijd- en geslachtsbepaling, alsmede voor het „oerdegelijk” maken van de beschrijving (wat men altijd moet nastreven) kan een beschrijving van alle afzonderlijke veren zeer nuttig zijn. Het moderne kijkermateriaal maakt dit zeer goed mogelijk,

***Tringa flavipes*, Doel, 31 augustus 1983**

Foto: C. Steeman en J. de Ridder

zelfs zonder de vogel te verstoren, maar de omstandigheden kunnen soms ongunstig zijn. In mijn geval kon ik slechts enkele finesses betrouwbaar vastleggen: de kruin was gespikkeld tot kort-gestreept met lichte en donkere spikkels. Er was op de kruin geen baanpatroon te zien. Er was een witachtig oogringetje. De oogleden waren wittig (te zien bij het knipperen der ogen). De pootkleur moet m.i. als diepgeel worden omschreven met zelfs een zweem van oranje. De vogel was niet geringd, maar werd op 30 augustus gevangen en geringd door C. Steeman, medewerker aan het Belgisch Ringwerk. Deze kon vaststellen dat de pootkleur in de hand oranjegeel bleek, identiek met de kleur op de afbeelding in *The Birds of the Western Palearctic*, Volume III, plate 54. In het veld leken de veren mij vrij gaaf, althans ik zag geen zware slijtage; wel was de rug „rommelig”: het patroon der zwartachtige vlekken was niet symmetrisch; één zo'n donkere rugveer had een opvallender lichte eindrand dan de anderen; de grote slagpennen leken vrij gaaf, ze waren donker met slechts de top iets helderder. In de hand en bij het bestuderen van de toen genomen foto's en dia's bleek dat de grote buitenste handpennen gaver waren dan de meer mediaal gelegen pennen (de buitenste slag-

pennen vertonen zelfs nog een dun licht randje), dat de middelste staartveren wat langer waren dan de overige en slechts een wit eindbandje vertoonden wat kan wijzen op grotere slijtage, waaruit zou kunnen besloten worden dat het om een vogel in overgangskleed van eerste zomer naar tweede winter ging, dus een tweede kalenderjaars (Prater *et al.*, 1977). In de hand bleken verder de tertials bijzonder zwaar gesleten: de buff-kleurige notches waren gedeeltelijk weggesleten, zodat de veren een gekarteld aspect kregen. De schachtkleur van de buitenste handpen was wit.

C. Steeman noteerde ook nog volgende afmetingen: vleugel 164 mm, snavel 36 mm, tarsus 56,5 mm.

De „spikkels” der bovendekveren werden veroorzaakt door meerdere „inkepingen” langs de veerranden van „wit” in het overigens donkere veld van de veer, niet dus een langs de gehele rand der veer gelijkmatige lichte zoom, wat „macro” op de bovenzijde „schubben” doet ontstaan. De snavel leek zwart in het veld. De grondkleur van de bovenzijde werd niet weloverwogen ingeschat, maar hield het midden tussen bruin en grijs. Op het witte van de onderdelen werden in het veld geen kleurnuances waargenomen. De grondkleur van de borst leek mij derhalve veel lichter dan de grondkleur der bovendelen, ook grijzer. De kin was iets lichter dan de keel, maar was ook gestreept.

Op 26 augustus 1983 bezochten K. Tiemstra en ik het gebied wederom teneinde de nodige aanvullingen in de beschrijvingen te maken. De Kleine Geelpootruiter hield zich op in een plas met hier en daar een slikkige rand ten zuiden van Doel (bij de Henkel-fabriek). Er was enige twijfel gerezen aan de juistheid van de opgave over de grootte (de lengte) van het lichaam (zo groot als een Kievit). Er was nu echter geen Kievit ter vergelijking voorhanden. Wat later op de dag echter konden J. Elsermans, E. van Marck en H. Meeus, zoals G. Huyskens en H. Voet reeds enkele dagen eerder, de Geelpootruiter rechtstreeks vergelijken met een Tureluur: het lichaam van beide vogels bleek nagenoeg even groot, afgezien van de slankere hals en de opvallend langere poten van de Kleine Geelpootruiter. Tijdens het verticaal opsteken van de vleugels kon ook de onderkant ervan bestudeerd worden: deze was vrij egaal met een lichtgrijze tot vuilwitte partij ter plaatse van de kleine ondervleugeldeken (voorkant van de vleugel derhalve), geleidelijk overgaand tot een iets donkerder rest van de ondervleugel.

De bovensvleugeldeken maakten door de spikkels van „buff” een wat „goudener” bruine indruk dan de rug, die wat grijzer hierbij afstak. Wederom vielen de grove zwarte vlekken op de rug op; de vlekken waren aan het caudale einde afgerond, niet spits (overigens wel enige gelijk-nis met de rug van de Temmincks Strandloper

Tringa flavipes, Doel, 31 augustus 1983

Foto: C. Steeman en J. de Ridder

Calidris temminckii in broedkleed). Naar de stuit toe, was er op de rug een vrij donkere en driehoekige wig waarneembaar, hetgeen werd opgemerkt bij het uitslaan van de vleugels (L. Benoy). Wellicht betreft het de donkere tertials, die dan de witte stuit partieel bedekken. Een kenmerk, dat zowel in het *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*, Band 7, p. 474 als in *The Birds of the Western Palearctic*, Volume III, p. 562 wordt aangehaald, bleek aardig te kloppen: de snavel-lengte kwam overeen met die van het onbevederde gedeelte van de poot boven het hielgewricht (de tibia), het loopbeen (de tarsus) was langer dan de snavel (bij de Grote Geelpootruiter, die niet alleen een dikkere, maar ook een langere snavel heeft, stemt de snavel-lengte juist overeen met die van het loopbeen, het bovenste deel van de poot [tibia] is korter dan de snavel!). De vogel bleek die dag mank te lopen, doch gelukkig was dat kennelijk slechts tijdelijk. Voorts defecceerde de vogel frequent: mogelijk was hij besmet met botulisme. C. Steeman merkt hierbij op: „Toen ik de vogel ving in de netten heb ik het exemplaar enkele uren bijgehouden om te fotograferen en verdere kenmerken te noteren. Tijdens deze enkele uren bleken de uitwerpselen normaal van kleur te zijn, wat wijst op een goede gezondheid. Ook het gedrag was normaal. Tijdens het fotograferen in de hand was hij krachtig. Voorts wees bij het loslaten alles erop dat de vogel in goede conditie was. De laatste dag dat hij gezien werd, bleek deze toestand onveranderd”. Ook werd nu het kopknikken gezien (bijv. bij verontrusting), zoals een Tureluur ook pleegt te doen. De snavel was donker tot zwart, een lichtere basis zag ik niet. In de hand bleek de ondersnavelbasis oranjegeel, wat in het veld bezwaarlijk kon waargenomen worden. De nek was iets lichter van kleur dan de rug. Er stak ergens dwars uit de zijkant van de vogel een wit veertje: het zou een teken van actieve rui kunnen zijn. Er bevonden zich geen zwemvliezen tussen

de tenen. Het stuk der buiten de tertials stekende grote slagpennen (handpennen) was ongeveer zo groot als het zichtbare stuk van de tertials: de zogenaamde primary-projection was dus nogal fors, een kenmerk dat bij de Bosruiter bijvoorbeeld heel anders ligt: de primary-projection is daar gering, slechts een vierde van de lengte der zichtbare tertials. Bij de Kleine Geelpootruiter eindigt de staart tussen de top van de langste tertial en de top van de langste grote slagpen (dit laatste zou nog precieser uitgedrukt kunnen worden door er ook de toppen der overige slagpennen — gekenmerkt door een vliedun licht eindrandje! — in dit verhoudingsmodel te betrekken).

Bovenstaande stelling, als zou geen verwarring mogelijk zijn met andere *Tringa*- of andere steltlopersoorten, is alleen waar, wanneer de essentiële onder „macro”-kenmerken genoemde reeks van eigenschappen in het veld onweerlegbaar zeker is waargenomen, respectievelijk juist is ingeschat. Met name het kenmerk der gele poten is lang niet voldoende: Tureluur, Bosruiter, Groenpootruiter en Poelruiter kunnen alle wel eens gele poten hebben (of het kan zo lijken in het veld) en bij een groot aantal andere soorten is dit zelfs een veel voorkomende kleur (Kemphaan *Philomachus pugnax*, Terekruiter *Xenus cinereus*, Grote Franjepoot *Phalaropus tricolor*, Steltstrandloper *Micropalama himantopus* en enkele *Calidris*-soorten).

Een en ander maakt, dat aan een aantal der officieel erkende Nederlandse waarnemingen nu toch weer grote twijfel is gerezen. De toekomst zal leren, hoeveel van deze waarnemingen de toets der moderne kritiek zullen kunnen doorstaan. Naar mijn mening echter is de Kleine Geelpootruiter in Nederland waargenomen en in het artikel van H. Meeus in *Wielewaal* 47: 433-435 (1981) wordt m.i. zeer aannemelijk gemaakt, dat dit ook in België het geval moet geweest zijn. De

kans op nieuwe waarnemingen, zowel op de voorjaars- als op de najaarstrek, lijkt mij aanwezig. Over de herkomst der vogels valt niet veel met zekerheid te zeggen, maar het lijkt voor de hand liggend, dat de vogels in de lage landen geraken via de trekbewegingen, die ze mee gaan maken met de Europese steltlopers. Van directe aankomst rechtstreeks uit Amerika zal hier, in de „schaduw” van Engeland, zelden sprake zijn. In de lage landen zal daarom een overwegen van juist volwassen vogels te verwachten zijn, die immers het Europese continent sinds de voorgaande herfsttrek hebben bereikt (dit geldt natuurlijk niet voor uit Siberië afkomstige soorten).

Samenvatting

Op de slikterreinen nabij Kallo en Doel (Antwerpen) werd door veel waarnemers vanaf 22 augustus 1983 een volwassen Kleine Geelpootruiter *Tringa flavipes* bestudeerd. De kenmerken van dit exemplaar waren:

Poten: diep oranjegeel en lang, in vlucht ruim buiten de staart stekend.

Snavel: zwart met oranjegele ondersnavelbasis, recht en dun, iets langer dan de kop, zo lang als de zichtbare tibia.

Vleugels: langer dan de staart, in rust met buffkleurige spikkels, in vlucht geen opvallende tekening. Primary-projection zo lang als de tertials.

Rug: middenkleur donker, iets naar grijs neigend, met verspreide zwartige vlekken.

Stuit: wit en recht begrensd.

Onderzijde: wit, behalve nogal vaag begrensde grijzige, wolkige borst, meer circumscriptere vlekken opzij, met zebrapatroon net onder de vleugelboeg (zie schets).

Kop en hals: vrij egaal grijsig met lichte wenkbrauwstreep tussen snavel en oog.

Grootte van de vogel: ongeveer als Tureluur, maar (relatief) langere poten en slankere hals, slanker dan Kievit, maar zeker net zo hoog. Veel groter dan Oeverloper (direct vergeleken).

Geluid: in vlucht: een hoog, kort „kie(w)”, na enige seconden herhaald. Direct na het opvliegen een gecompliceerder (driedelig) roepje van dezelfde geluidskwaliteit.

Gedrag: onopvallend; vlucht wat sloom (herinnert aan Steltkluut); kopknikken als andere ruiters; foerageerde pikkend, meestal aan de oppervlakte, soms met de snavel enigszins in het slik; ook snel heen en weer bewegen met de snavel (als bij Kluut *Recurvirostra avosetta*) opgemerkt; solitair, soms bij andere ruiters.

Tringa flavipes, Doel, 31 augustus 1983

Foto: C. Steeman en J. de Ridder

Tringa flavipes, Doel, 31 augustus 1983

Foto: C. Steeman en J. de Ridder

Leeftijd: volwassen exemplaar in nog (voornamelijk) eerste zomerkleed, op grond van tekening op rug en bovenste flankgedeelte evenals op grond van de in de hand vastgestelde slijtage van veren en rui.

Herkomst: Noord-Amerika; vermoedelijk is de vogel in de herfst van 1982 als juveniel in Europa of Afrika terechtgekomen.

Betekenis der waarneming: in Nederland en België is een levend exemplaar nooit eerder door zoveel ornithologen aanschouwd. In Engeland en Ierland samen zijn er echter meer dan 100 waarnemingen. In Centraal- en Oost-Europa zou de soort incidenteel zijn vastgesteld. In zijn verspreidingsgebied (Alaska, noordwest en centraal Canada) is de soort niet zeldzaam. De vogel trekt daar in de herfst in zuidelijke of zuidoostelijke richting weg om te overwinteren op het Amerikaanse continent, zuidelijk vanaf de zuidelijke Verenigde Staten, in kustgebieden (Hale, 1981).

Dankwoord

Ik dank Dr. H. Meeus, A. van den Berg, E. van IJzendoorn, C. Steeman, H. Voet, J. de Ridder, P. Maes en Dr. F. Grootaers voor hun opmerkingen en aanvullingen; de velen, die de

waarneming hebben bevestigd, soms na lang en moeitevol zoeken; de Belgische collega's, met op de eerste plaats C. Steeman, die de terreinen waarin de Kleine Geelpootruiter zich ophield trachtten te vrijwaren van toenemende sterfte door botulisme door middel van het verzamelen en onschadelijk maken van vogelkadavers; de eigenares van het café te Doel, die haar telefoon beschikbaar stelde en behulpzaam was bij het telefoneren naar Nederland.

Verwijzing naar afbeeldingen (foto's)

(zie de nummers in de bibliografie)

Volwassen vogels — broedkleed (alternate plumage): nrs 12 (kleurfoto) en 15.

Juveniele vogels: nrs 1, 7 en 13 (kleurenfoto's), nrs 5, 8, 9, 10 en 15 (zwart-wit foto's).

Winterkleed (basic plumage) (eerste winter of volwassen winter): nrs 4 (directe vergelijking met *T. melanoleuca*) en 15.

Bibliografie

- 1 Bull J., J. Farrand, 1977. *The Audubon Society Field Guide to North American Birds*. New York, Alfred A. Knopf.
- 2 Cramp S., K.E.L. Simmons (eds.), 1983. *The Birds of the Western Palearctic*, Vol. III. Oxford, Oxford University Press.

de plas met hier en daar een slikkige rand ten zuiden van Doel

Foto: H. Meeus

- 3 Glutz von Blotzheim U.N., K.M. Bauer, E. Bezzel, 1977. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*, Band 7. Wiesbaden, Akademische Verlagsgesellschaft.
- 4 Gooders J., 1979. *Birds of Marsh and Shore*. London, Orbis Publishing.
- 5 Grant P.J., 1981. Mystery photographs. *British Birds* 74: 94-96.
- 6 Hale W.G., 1980, 1981. *Waders*. London, Collins.
- 7 Keith S., J. Gooders, 1980. *Collins Bird Guide, A photographic guide to the birds of Britain and Europa*. London, Collins.
- 8 Meeus H., 1981. De Kleine Geelpootruiter (*Tringa flavipes*): een nieuwe soort voor België? *Wielewaal* 47: 433-435.
- 9 Prater A.J., J.H. Marchant, J. Vuorinen, 1977. *Guide to the identification and ageing of Holarctic Waders*. Tring, British Trust for Ornithology.
- 10 Rogers M.J., 1981. Report on rare birds in 1980. *British Birds* 74: 472.
- 11 Sharrock J.T.R., E.M. Sharrock, 1976. *Rare birds in Britain and Ireland*. Berkhamsted, Poyser.
- 12 Terres J.K., 1980. *The Audubon Society Encyclopedia of North American Birds*. New York, Alfred A. Knopf.
- 13 Udvardy M.D.F., 1977. *The Audubon Society Field Guide to North American Birds, Western Region*. New York, Alfred A. Knopf.
- 14 Vader W.J.M., 1964. Waarneming van een vreemde ruiter (Kleine Geelpootruiter) te Yerseke. *Limosa* 41: 70-71.
- 15 Wilds C., 1982. Separating the Yellowlegs. *Birding* 14: 172-178.

Résumé

Du 22 août au 22 septembre 1983 un Petit chevalier à pattes jaunes *Tringa flavipes* a été observé sur la rive gauche de l'Escaut près d'Anvers. L'oiseau séjournait sur les nouveaux terrains portuaires. Il s'agit là du premier cas „dûment établi” de la présence de l'espèce en Belgique. Précédemment un exemplaire naturalisé a fait l'objet d'un examen critique (Meeus, 1981). Le 30 août l'oiseau fut capturé et bagué.

Les caractères sur le terrain et en main sont commentés en détail.

Summary

From 22 August till 2 September 1983 an adult Lesser Yellowlegs *Tringa flavipes* was observed near Antwerp. This is the first „proved” record for Belgium. A probably earlier Belgian record concerns a stuffed juvenile specimen (Meeus, 1981). On 30 August the bird was trapped and ringed. Field characters and the principal features of the bird in the hand are discussed.

K.J. Eigenhuis, Seringenstraat 6, 1431 BJ Aalsmeer, Nederland.

ontvangen op 2 september 1983

De Aalscholver *Phalacrocorax carbo sinensis* in het Blankaartgebied

Konjev Desender

The Cormorant *Phalacrocorax carbo sinensis* in the „Blankaart” region

Inleiding

De Aalscholver komt in Europa in twee ondersoorten voor: *P. carbo sinensis* broedt in Midden- en Zuid-Europa en Azië, met in NW-Europa belangrijke kolonies in Nederland, Polen en Denemarken; *P. carbo carbo* daarentegen nestelt langs de kusten van Noorwegen, Groot-Brittannië en Ierland.

Van de eerste ondersoort vermeldt Scott (1980) voor NW-Europa zowat 6.500 broedparen waarvan ruim de helft in Nederland (Osieck, 1982).

Ze broeden bij voorkeur in de omgeving van zuiver, visrijk water en nestelen vaak in gemengde kolonies met Blauwe Reigers *Ardea cinerea*, Lepelaars *Platalea leucorodia* of Roeken *Corvus frugilegus*.

Dit verschijnsel is niet beperkt tot de Europese Aalscholver: in Canada bijvoorbeeld delen een andere aalscholver-soort *Phalacrocorax auritus* en een blauwe reiger-soort *Ardea herodias* vaak dezelfde nestbomen (Thompson, 1981).

Het broedseizoen van de Aalscholver begint meestal in maart, uitzonderlijk in februari.

In juni vliegen de meeste jongen uit, uitzonderlijk gebeurt dit tot juli-augustus (Lippens & Wille, 1972).

Overall in Europa werd de Aalscholver sedert de eeuwwisseling vervolgd en namen de aantallen af.

In Nederland bijvoorbeeld waren rond de eeuwwisseling tenminste 50 kolonies bekend, die nu vrijwel alle opgedoekt zijn.

Oorzaken hiervan zijn duidelijk: vooral vernieling der nestbomen en vervolging.

Vissers zagen in Aalscholvers concurrenten, landeigenaars vreesden het afsterven van de nestbomen door de uitwerpselen. Slechts op enkele plaatsen liet men de Aalscholvers met rust, zoals in het natuurreservaat 'het Naardermeer', waar in 1942 een kolonie ontstond die is uitgegroeid tot de grootste van Europa.

Bekijken we de totalen voor Nederland even in vogelvlucht: 1940: 3.800 paren, 1971: nog 1.350 paren, 1977: opnieuw zowat 3.000 paar waarvan ongeveer 2.660 nesten in het Naardermeer.

Broedgevallen van de Aalscholver op de Blankaart

Sinds 1939 was een kleine kolonie Aalscholvers gevestigd op de Blankaart te Woumen in West-Vlaanderen (4 nesten).

Gedurende de oorlogsjaren werden ze niet al te zeer verstoord en hun aantal vermeerderde tot ruim 100 broedparen in 1944.

Door verstoringen, vervolgingen en uithakken van nesten liep hun aantal terug in de loop der volgende jaren (1945: 50 nesten; 1950: 30 nesten; 1953: 12 nesten); in 1956 tenslotte was de kolonie helemaal verdwenen (Verheyen, 1972; Bauer & Glutz von Blotzheim, 1966).

Tot 1964 werden voor ons land nog broedgevallen van de Aalscholver genoteerd in de eendekooi van Meetkerke, echter in sterk teruglopende aantallen door vernielingen van de broedplaatsen (1943: 127 nesten; 1946: 40/50 nesten; 1961-1964: 4/8 nesten).

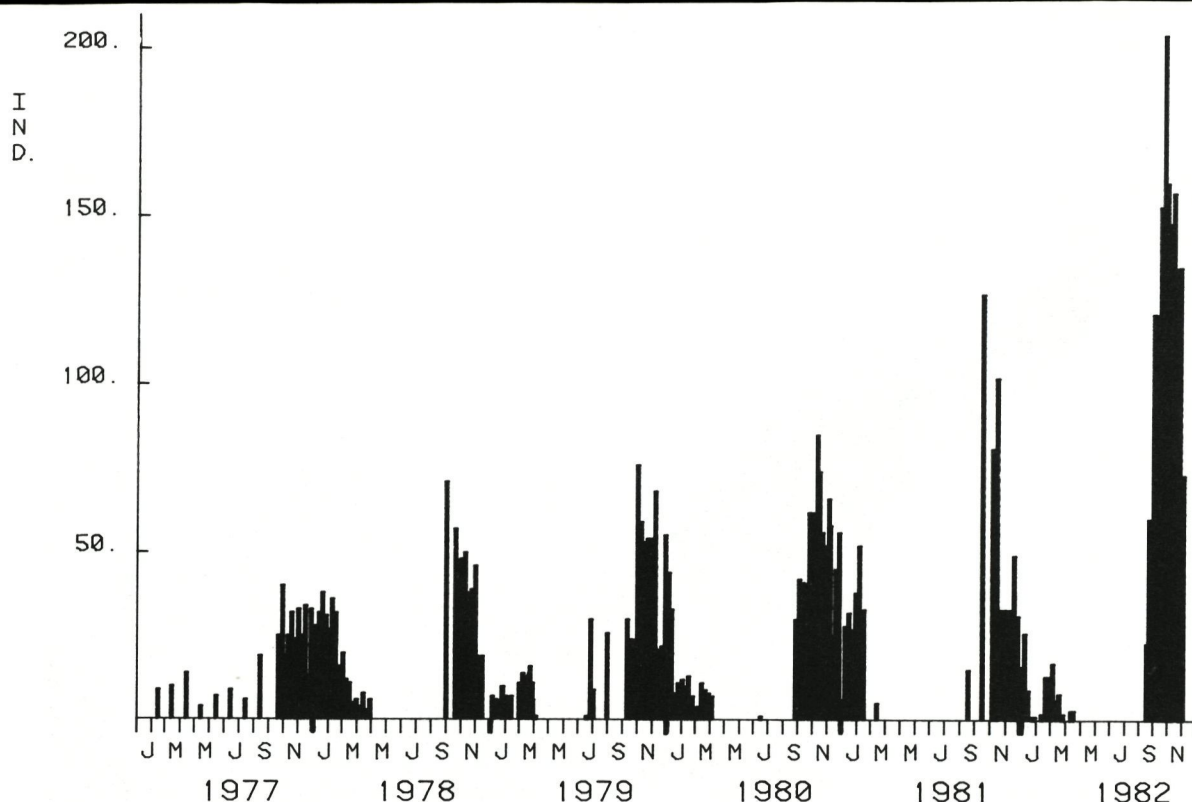
Sindsdien werden in België geen broedgevallen van 'wilde' Aalscholvers meer genoteerd.

Evidente oorzaken voor het verlaten van de broedplaatsen zijn vernieling en verstoring der nestplaatsen en, in mindere mate, watervervuiling. Toen de Blankaart (eigendom van de Belgische Natuur- en Vogelreservaten; 68 ha) in 1959 het

Aalscholver

Foto: M. Sloodmaekers

statuut van natuurreservaat verkreeg, waren zowel de Aalscholvers als de Blauwe Reigers enkele jaren voordien van hun oude broedplaatsen verdreven.

In 1966 werden pogingen tot re-introductie ondernomen met jonge Aalscholvers en Blauwe Reigers uit Nederland (cf. Houwen, 1968; Houwen & Timmerman, 1969, 1970).

Wilde Blauwe Reigers vestigden zich reeds opnieuw op de Blankaart in 1967; de gekortwiekte Aalscholvers maakten dat voorjaar een volledige slagpenrui door en werden datzelfde jaar nog weinig waargenomen.

Daarom werd in 1967 terug een klein aantal Aalscholvers uit Nederland ingevoerd.

Er werden reeds broedgevallen van deze vogels genoteerd (3 in 1970; 3 in 1974; 2 in 1975 en 1 in 1976), die in totaal 18 jongen opleverden, maar de vestiging van 'wilde' exemplaren blijft voorsnag uit.

We vermoeden dat een snelle vestiging op de Blankaart o.a. door een aantal of een combinatie van volgende factoren tegengewerkt wordt:

- Aalscholvers worden pas bij het einde van het 3de levensjaar, m.a.w. in het 4de kalenderjaar, geslachtsrijp (Bauer & Glutz von Blotzheim, 1966);
- het aantal Aalscholvers *P. carbo sinensis* in NW-Europa is eerder laag (6.500 paar), door voortdurende vervolging tijdens de laatste decennia;
- nergens in ons land broeden nog Aalscholvers; wilde vogels die zich eventueel op de Blankaart zouden vestigen, zouden afkomstig zijn van kolonies die minstens 200 km verwijderd zijn; vooral het Naardermeer komt hiervoor dan eerst in aanmerking;

- Aalscholvers hebben een relatief grote plaats-trouw wat hun broed- en overwinterings-gebieden betreft; het lijkt ons in dit verband niet uitgesloten dat de grotere aantallen waargenomen Aalscholvers in het Blankaart-gebied sedert het begin van de jaren 70 (zie verder) mede hun oorzaak vinden in de re-introductiepogingen van enkele jaren voordien; tijdens watervogeltellingen werden sedert 1977 geregeld geringde Aalscholvers waargenomen die kunnen behoren tot de jongen die op de Blankaart uitvlogen en geringd werden.

Doortrek en overwintering in het Blankaartgebied

De maximale aalscholverwaarnemingen per jaar sedert 1960 in het Blankaartgebied zijn samen-gebracht in Tabel 1.

1960	2	1972	10
1961	3	1973	22
1962	2	1974	31
1963	2	1975	10
1964	3	1976	8
1965	1	1977	40
1966	2	1978	71
1967	—	1979	76
1968	2	1980	85
1969	16	1981	127
1970	4	1982	204
1971	12		

Tabel 1: Maximale aalscholver-aantallen in het Blankaartgebied (1960-1982).

Table 1: Maximal number of Cormorants in the Blankaart region (1960-1982).

Aalscholver

Foto: M. Sloodmaekers

Vanaf 1977 werden regelmatig grotere aantallen Aalscholwers in het Blankaartbekken waargenomen tijdens de bijna wekelijkse watervogeltellingen (Fig. 1).

Opvallend is daarbij dat ieder jaar nog hogere aantallen worden genoteerd.

Maximale aantallen worden jaarlijks gedurende de maanden oktober en november geteld, wat samenvalt met de doortrekpiekperiode, terwijl een kleiner aantal blijft overwinteren. Uiteraard is het mogelijk dat zich hiertussen exemplaren bevinden van de ondersoort *P. carbo carbo* die ook langs de West-Europese kust voorbijtrekken. Overdag worden de meeste Aalscholwers waargenomen op het dichtbij de Blankaart gelegen waterspaarbekken (Nationale Maatschappij der Waterleidingen, 60 ha). Blijkbaar dient dit dan vooral als voedsel- en rustgebied. Laat in de voormiddag — het tijdstip waarop meestal de tellingen verricht worden — zitten de Aalscholwers gewoonlijk in groep op de reling op het einde van de centrale muur van het waterspaarbekken.

Geregeld zijn enkelingen aan het vissen, waarbij we reeds duidelijk konden waarnemen dat ze met grote baarzen bovenkwamen. Uitzonderlijk wordt ook in groep gevist.

Aalscholwers voeden zich vooral met vis als brasem, baars, aal, snoekbaars, voorn en pos (Teixeira, 1979), waarbij de meest voor handen zijnde prooi ook het meest gegeten wordt.

Slechts uitzonderlijk worden kreeftachtigen, waterratten en eendekuijken bemachtigd (Bauer & Glutz von Blotzheim, 1966).

Uit onderzoekingen van Van Dobben (1952) in de kolonie van Wanneperveen (Nederland) is gebleken dat gedurende de broedtijd de jongen uitsluitend met zoetwatervis werden gevoederd; de adulten vertoonden een duidelijke voorkeur voor grotere vis (30/40 cm; aal tot 65 cm!).

Volgens Heinroth (1926) hebben Aalscholwers een bijzondere voorkeur voor aal en indien mogelijk voeden ze zich uitsluitend hiermee.

De Aalscholver vangt het liefst bodemvissen bij een diepte van 1 tot 3 m (duiktijd = 30-50 seconden; langste duiktijd 71 seconden bij een diepte van 9,5 m [Heinroth, l.c.]).

De grootste aantallen Aalscholwers die in oktober-november in het Blankaartgebied worden waargenomen (doortrekpiekperiode) kunnen misschien ook in verband worden gebracht met het feit dat dan meestal zeer lage waterstanden in

het spaarbekken worden genoteerd, waar deze vanaf eind november veel hoger worden (tot ca. 5 m).

Op avondtellingen werd telkens vastgesteld dat de Aalscholvers bijna allemaal in groep naar de Blankaartvijver vliegen om er te overnachten in de bomen van het eiland.

Dit gebeurt steeds omstreeks het tijdstip van zonsondergang.

Besluit

Tot recente broedgevallen van 'wilde' Aalscholvers op de Blankaart kwam het nog niet maar de kans lijkt ieder jaar reëler.

Hoewel re-introductie en uitzetten van exemplaren een zeer controversiële maatregel is die men enkel uitzonderlijk kan overwegen, lijkt het erop dat dat voor een soort als de Aalscholver het uitzetten van enkele exemplaren kan zorgen voor dat extra stootje dat nodig is opdat een voormalige broedplaats weer zou in gebruik genomen worden.

Daarenboven is de Aalscholver bij ons vooral verdwenen als broedvogel door versterking van de broedplaatsen en niet door voedselgebrek tengevolge van watervervuiling.

De aantallen die de laatste jaren regelmatig gedurende langere periodes in het Blankaartgebied vertoeven tonen dit in ieder geval aan.

Dankwoord

Hartelijk dank aan alle personen die hun waarnemingen ter beschikking stelden: in de eerste plaats aan Paul Houwen voor de oudere waarnemingen en de blijvende hulp bij het verrichten van watervogeltellingen, verder ook aan Bart Verhaeghe, Johan Boonefaes, Rudy Debruyne, Koen Devos.

Tenslotte dank aan de Nationale Maatschappij der Waterleidingen voor het verstrekken van de toelating om op het spaarbekken tellingen uit te voeren.

Samenvatting

Dit artikel geeft een beknopt historisch overzicht van de Aalscholver in het Blankaartgebied (West-Vlaanderen, België).

Bijzondere aandacht wordt besteed aan de jaarlijkse toenemende aantallen op doortrek of overwintering.

Gegevens in verband met gedrag en dagindeling worden eveneens behandeld.

Bibliografie

- Bauer K.M., U.N. Glutz von Blotzheim, 1966. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Bd. 1. Frankfurt am Main. Akademische Verlagsgesellschaft.
- Heinroth O., 1926. *Die Vögel Mitteleuropas* II. Berlin-Lichterfelde, Bermühler Verlag.
- Houwen P., 1968. Reigers en aalscholvers op de Blankaart. *Bull. B.N.V.R.* 1968: 98-102.
- Houwen P., A. Timmerman, 1969. De Blankaart. *Levende Natuur* 72: 244-250.
- Houwen P., A. Timmerman, 1970. Vestiging van een Aalscholverkolonie. *Limosa* 43: 156.
- Lippens L., H. Wille, 1972. *Atlas van de Vogels in België en West-Europa*. Tielt, Lannoo.
- Osieck E.R., 1982. Belangrijke waterrijke vogelgebieden in Nederland. *Limosa* 55: 43-55.
- Scott D.A., 1980. *A preliminary inventory of wetlands of international importance for waterfowl in West Europe and Northwest Africa* (IWRB Special Publication 2). Slimbridge, International Waterfowl Research Bureau.
- Teixeira R.M., 1979. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels*. Deventer, De Lange van Leer.
- Thompson L.S., 1981. Nest-tree Sharing by Herons and Cormorants in Montana. *Canadian Field-Naturalist* 95: 257-260.
- Van Dobben H., 1952. The food of the Cormorant in the Netherlands. *Ardea* 40: 1-63.
- Verheyen R.F., 1972. Vogelbescherming in België. Internationaal Colloquium over Vogelbescherming. *Gerfaut-Giervalk* 62: 27-63.

Résumé

Bref historique de la présence du Cormoran *Phalacrocorax carbo sinensis* dans le site du Blankaart (Flandre occidentale, Belgique).

On constate une croissance continue, d'année en année, du nombre d'individus, de passage ou en hivernage. Quelques données au surplus, au sujet du comportement et du rythme des activités, de jour.

Summary

The Cormorant *Phalacrocorax carbo sinensis* in the „Blankaart” region.

The history of the Cormorant in the Blankaart region (Western Flanders, Belgium) is treated in this paper. Special attention is drawn on the increasing maximal yearly counts during autumn migration and during winter. Data are given on behaviour, on feeding and roosting grounds.

K. Desender, *Laboratorium voor Oecologie der Dieren, Zoögeografie en Natuurbehoud* (dir. Prof. Dr. J. Hublé), Rijksuniversiteit Gent, K.L. Ledeganckstraat 35, B-9000 Gent.

ontvangen op 14 februari 1983.

Broedgevallen van de Geoorde Fuut *Podiceps nigricollis* in de provincie Limburg

A. Geuens, J. van Winkel, J. van Ammel, A. van Hecke, P. Maes en H. Voet

Black-necked Grebe *Podiceps nigricollis*, first breeding in the province of Limburg, Belgium

Inleiding

Door de auteurs werden in 1983 te Meeuwen de eerste broedgevallen van de Geoorde Fuut *Podiceps nigricollis* in de provincie Limburg vastgesteld. Deze gevallen kaderen goed in het gunstig beeld dat 1983 voor de soort te zien gaf met hoge aantallen op alle „klassieke” Kempense broedplaatsen, zowel op Nederlands als op Belgisch territorium, en de bezetting van enkele nieuwe gebieden.

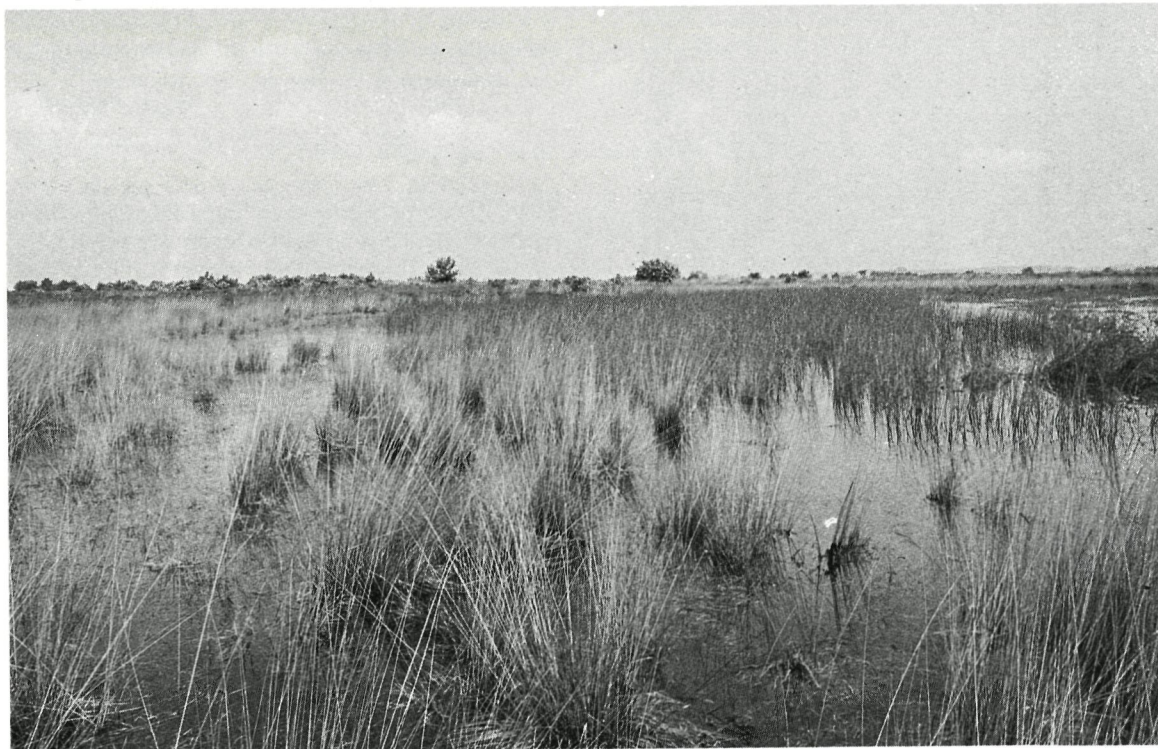
Materiaal

Het verwerkte materiaal werd verzameld tijdens zes bezoeken aan het gebied door onderscheiden groepjes waarnemers in de loop van de maanden juni, juli en augustus. Spijtig genoeg werden niet steeds alle vennen onderzocht, zodat een nauwkeurige reconstructie onmogelijk blijkt. Biotoop A werd bezocht op 11 juni (A. Geuens), 25 juni (A. Geuens en J. van Winkel), 2 juli (J. van

Ammel en A. van Hecke), 3 juli (A. Geuens en J. van Winkel), 9 juli (P. Maes en H. Voet) en 6 augustus (A. Geuens). Biotoop B op 2 juli door J. van Ammel en A. van Hecke. Biotoop C op 9 juli door P. Maes en H. Voet.

Biotoop

Het betreft een heidegebied met een vennencomplex. De belangrijkste broedplaats (biotoop A) was een oligotroof ven van circa 2 ha met een maximum diepte van 1 meter. De begroeiing bestond uit enkele van elkaar gelegen vegetaties van Pitrus *Juncus effusus* en Draadzegge *Carex lasiocarpa* met hier en daar wat *Sphagnum cuspidatum* in zwevende toestand. Deze vegetaties waren weinig omvangrijk en maakten slechts 3 % uit van de totale oppervlakte. Ten gevolge van de aanhoudende regenperiode in het voorjaar 1983 stond het waterpeil uitzonderlijk hoog, zodat de overgangszone naar de open heide, begroeid met Pijpestrootje *Molinia caeru-*

Oligotroof ven. Broedbiotoop van *Podiceps nigricollis* te Meeuwen in 1983.

Foto: J. van Winkel

leë, Fioringras *Agrostis stolonifera* en Gewoon Haarmos *Polytrichum commune*, tijdelijk geïnundeerd bleef.

Op 3 juli had het water in de omgeving van de nesten de volgende parameters: T° 21,2 °C, pH 4 en hardheid 1,5 D°. Vis was niet aanwezig. De andere vennen (biotopen B en C) waren in grote lijnen van dezelfde aard. Dergelijke biotopen zijn qua uitzicht en weliswaar met zekere variaties, eerder typisch als Kempense broedplaatsen.

Resultaten

Biotoop A:

Bij een eerste bezoek op 11 juni werden hier 5 adulten opgemerkt.

Op 25 juni werden 2 nesten gevonden (1 x 1 en 1 x 3 eieren), terwijl op 2 juli opnieuw 5 adulten werden gezien. Bij een controle op 3 juli bleek het eerste nest leeg, terwijl het tweede 5 eieren bevatte (afmetingen: 42 x 29,6 mm, 41,6 x 30 mm, 39,8 x 30,5 mm, 42,2 x 29,4 mm en 42 x 29,4 mm). Op 9 juli werd 1 paar met 2 kleine pulli op de rug gezien (nest 2) en 1 adult exemplaar dat 2 jongen van circa 14 dagen voederde (niet gevonden nest). Op 6 augustus tenslotte waren er op het ven juist vliegende jongen aanwezig.

Legsel van *Podiceps nigricollis* te Meeuwen, 1983.

Foto: J. van Winkel

Samengevat waren op deze plaats 3 broedparen present en werden er 1 mislukt en 2 geslaagde broedgevallen vastgesteld met een uiteindelijke reproductie van waarschijnlijk 2 à 3 vliegvlugge jongen.

Waren tevens broedvogel op het ven: Dodaars *Podiceps ruficollis*, Tafeleend *Aythya ferina* en Kokmeeuw *Larus ridibundus*. Van deze laatste soort bevonden zich 6 nesten in de onmiddellijke nabijheid van de legfels van *Podiceps nigricollis*.

Biotoop B:

Hier werd op 2 juli een adult exemplaar met 1 pullus opgemerkt.

Biotoop C:

Op 9 juli was hier 1 paar aanwezig. Het betrof mogelijk het paar dat in A tevergeefs broedde.

Voor het gehele gebied kan gerekend worden op 4 broedparen. Het juiste aantal jongen dat vliegvlug werd is ongekend, maar het bedraagt zeker niet meer dan 3 tot 4.

Interessant is te vermelden dat er op 29 mei 1983 ook een adult exemplaar werd gezien in een kokmeeuwenkolonie te Helchteren.

Discussie

Gezien de blijkbaar gunstige mogelijkheden die de provincie Limburg biedt, is het verwonderlijk te noemen dat de Geoorde Fuut er niet eerder met zekerheid tot broeden kwam, te meer daar dit in aangrenzende gebieden wel het geval is.

In het Kempens district worden in Noord-Brabant (Nederland) jaarlijks broedgevallen vastgesteld (Van Erve *et al.*, 1967; Teixeira, 1979). Tijdens de jaren 1973-1977 schommelden de aantallen hier tussen 5 en 15 paar (Teixeira, *l.c.*). Hierbij dient opgemerkt dat de Noord-Brabantse populatie zich tijdens de Nederlandse Atlasperiode op een laag niveau bevond en dat er bijvoorbeeld tussen 1945 en 1955 (ook in 1983, zie verder) in sommige jaren alleen in deze provincie tot omstreeks 50 broedparen aanwezig waren (Lippens, 1954; Van Erve *et al.*, *l.c.*).

Uit onderzoek van P. Maes en H. Voet, aangevuld met gegevens van L. Peeters, blijkt dat ook 1983 in Noord-Brabant een bijzonder gunstig jaar was voor de Geoorde Fuut, met minstens 6 bezette broedplaatsen en een totaal van minimum 46 broedparen.

In de Antwerpse Kempen is de Geoorde Fuut sinds 1931 een onregelmatige broedvogel (C.B.A., 1967; Maes & Voet in *Atlas van de Belgische Broedvogels*, in voorbereiding), hoewel hij hier ook als „periodiek regelmatig” zou kunnen bestempeld worden. Sedert enkele jaren nestelt de soort hier weer geregeld op 2 à 4 vennen en wordt er nauwkeurig gevolgd door P. Maes en H. Voet.

In 1983 broedden hier op 4 plaatsen in totaal 24 paar, wat een historisch maximum betekent. Samen met de 4 paren in de Limburgse Kempen en bij afwezigheid van broedgevallen op andere plaatsen (Beneden-Schelde, Harchies), kan de totale Belgische populatie voor 1983 op 28 paar berekend worden.

Uit wat voorafgaat blijkt duidelijk dat 1983 in de Kempen voor de soort een uitzonderlijk jaar was met hoge aantallen op de gekende en traditionele broedplaatsen en tegelijkertijd een bezetting van nieuwe gebieden (Meeuwen, Budel-Dorplein). Dit fenomeen is niet nieuw en het onregelmatig en erratisch optreden van de soort werd in de literatuur reeds herhaaldelijk behandeld (o.a. Frieling, 1933; Bauer & Glutz von Blotzheim, 1966).

Meer specifiek wat 1983 betreft, is het aanwijsbaar dat de uitzonderlijk hoge waterstand in het voorjaar plaatselijk heeft bijgedragen tot gunstige vestigingsvoorwaarden, maar een volledig bevredigende verklaring voor het optreden in relatief hoge aantallen is op dit ogenblik niet voorhanden.

Samenvatting

In 1983 werden te Meeuwen in de provincie Limburg 4 broedgevallen van de Geoorde Fuut *Podiceps nigricollis* vastgesteld. Details over biotoop en broedverloop worden vermeld. Deze eerste zekere broedgevallen voor de provincie worden besproken in relatie tot het hoog aantal broedparen in aangrenzende gebieden, met name de Noord-Brabantse (46 paar) en de Antwerpse Kempen (24 paar).

De Belgische populatie bestond in 1983 uit 28 paar, het hoogste aantal dat ooit in ons land werd genoteerd.

De uitzonderlijk hoge waterstand heeft plaatselijk bijgedragen tot vestiging en bezetting door hoge aantallen, maar andere factoren worden vermoed bij deze erratische soort.

Bibliografie

- Bauer K.M., U.N. Glutz von Blotzheim, 1966. *Handbuch de Vögel Mitteleuropas*. Band 1. Frankfurt am Main, Akademische Verlagsgesellschaft.
- C.B.A. (Commissie Belgische Avifauna), 1967. *Avifauna van België*. Brussel, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.
- Frieling H., 1933. Die Ausbreitung des Schwarzhals-tauchers, *Podiceps n. nigricollis* Brehm. *Zoogeographica* 1: 485-550.
- Lippens L., 1954. *Les oiseaux d'eau de Belgique*. Deuxième édition. St.-Andries-Brugge, E. Vercruyssen-Vanhove.
- Teixeira R.M., 1979. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels*. Deventer, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland te 's-Graveland.
- Van Erve F.J.H. et al., 1967. *Avifauna van Noord-Brabant*. Assen, van Gorcum & Comp.

Résumé

En 1983 quatre cas de nidification du Grèbe à cou noir *Podiceps nigricollis* ont été constatés pour la première fois dans la province du Limbourg à Meeuwen. Description du biotope et évolution des couvées.

Les auteurs établissent une corrélation entre ces cas de nidification dûment constatés et le grand nombre de nichées dans les régions avoisinantes: province hollandaise de Noord-Brabant (46 couples) et Campine anversoise (24 couples). En 1983 le nombre de couples nicheurs se montait à 28, chiffre jamais atteint auparavant en Belgique. Le niveau élevé des eaux a influencé localement l'établissement des couples en question, bien qu'on s'interroge sur le rôle d'autres facteurs chez cette espèce erratique.

Summary

In 1983 4 breeding cases of the Black-necked Grebe *Podiceps nigricollis* were assessed at Meeuwen in the province of Limburg (Belgium). Details are mentioned about the biotope and the breeding-process. These breeding cases, which were the first to be ascertained for the province, are discussed in relation with the high number of breeding pairs in adjacent areas, namely the Noord-Brabant province (Netherlands) (46 pairs) and the Antwerp Campine (24 pairs). The Belgian population in 1983 consisted of 28 pairs, the highest number that was ever recorded in our country.

The exceptional high water-level has locally contributed to the settlement and the occupation by high numbers, but other factors are presumed to be involved with this erratic species.

- A. Geuens, Pundershoekstraat 32, B-3588 Eksel.
J. van Winkel, Oude Markt 10, B-3583 Overpelt.
J. van Ammel, Bergstraat 103, B-2130 Brasschaat.
A. van Hecke, Eglantierlaan 39, B-2630 Aartselaar.
P. Maes, Houthulststraat 21, B-2060 Merksem.
H. Voet, Oude Baan 5, B-2070 Ekeren.

ontvangen op 23 oktober 1983

Broedvogels in Vlaanderen: oproep tot medewerking

Herman Voet, Hubert Meeus en Paul Maes

Binnen de redactie van de Wielewaal werd het plan opgevat om vanaf 1984 een jaarlijkse rubriek in te lassen die onder de titel „Broedvogels in Vlaanderen” zal verschijnen.

De laatste decennia is er in geheel Europa een onmiskenbare tendens merkbaar om zoveel mogelijk kwantitatief populatiemateriaal te verzamelen. Door middel van talrijke inventarisaties is men er in vele landen in geslaagd, althans wat betreft de schaarsere soorten, een goed beeld te krijgen van regionale en zelfs nationale broedpopulaties. Voor meer algemene soorten is het dikwijls mogelijk gebleken de orde van grootte met een bepaalde nauwkeurigheid te omschrijven en zekere evoluties (af- of toename, uitbreiding of inkrimping van broedgebied) tijdelijk vast te leggen. Veel van dit werk in het buitenland heeft zich door compilatie in de recente broedvogel-atlassen geconcretiseerd.

In Vlaanderen bestaat er spijtig genoeg op het gebied van populatieonderzoek weinig traditie. In het verleden hebben meerdere Vlaamse onderzoekers bijgedragen tot de broedbiologische kennis van enkele soorten, maar grootschalig populatieonderzoek werd, op enkele uitzonderingen na, zelden of nooit verricht. De eerste schuchtere pogingen om voor bepaalde soorten tot landelijke populatieschattingen te komen dateren vooral uit de jaren zestig, maar strandden meestal gedeeltelijk of zelfs totaal op een tekort aan medewerking. Dit euvel kan nu eventueel, gezien de toegenomen ornithologische activiteit, verholpen worden mits een goede coördinatie en een vaste wil tot participatie over alle moeilijkheden heen.

Lippens en Wille (1972) zijn de eersten die in ons land de betekenis van populatieonderzoek door amateur-veldornithologen benadrukt hebben, wat tot uiting komt in de overvloed aan kwantitatief materiaal dat in hun boek *Atlas van de vogels in België en West-Europa* aan de orde komt. Hierbij dient wel opgemerkt dat, ondanks de grote verdienste, dit materiaal niet steeds even methodisch verzameld werd en niet altijd gebaseerd is op doorgedreven veldwerk. Specifiek wat Vlaanderen betreft, werd een eerste stap in de goede richting gezet door de publicatie van de brochure *Bedreigde planten en dieren in Vlaanderen* door De Wielewaal.

Nu de *Atlas van de Belgische broedvogels*, ondanks de medewerking en persoonlijke inzet van vele ornithologen, nog steeds op zich laat wachten is de tijd aangebroken om de massa's gegevens die de laatste jaren verzameld werden en in de toekomst nog zullen aangroeien, regelmatig en in de mate van het mogelijke te bundelen.

De rubriek „Broedvogels in Vlaanderen” zal in twee luiken opgedeeld worden. In een eerste luik zullen alle gegevens verzameld worden die betrekking hebben op onregelmatige en zeer schaarse broedvogelsoorten in de regio (zie tabel 1).

Voor de selectie van deze soorten werd als rekbaar criterium vooropgesteld dat er op het huidige ogenblik niet meer dan circa 100 broedparen in ons landsgedeelte voorkomen. Het ligt in de bedoeling van de coördinatoren jaarlijks zoveel mogelijk gegevens over deze soorten, waarvan er nu reeds vele direct bedreigd zijn, te verzamelen. Het nut van dit werk is tweezijdig. Enerzijds is het ongetwijfeld wetenschappelijk interessant de evolutie van deze soorten zo nauwkeurig mogelijk te documenteren, en anderzijds kan de rubriek, wanneer zij de nodige medewerking krijgt en na verloop van tijd goed gestructureerd geraakt, steeds als referentie gelden bij het nemen van eventuele beschermingsinitiatieven voor landschappen waarin deze soorten voorkomen.

Het spreekt vanzelf dat in alle gevallen de waarnemers bij naam zullen worden genoemd en

Tabel 1: Lijst van de onregelmatige en zeer schaarse broedvogels (maximum circa 100 broedparen) in Vlaanderen.

In deze lijst zijn slechts soorten opgenomen die de laatste tien jaar hebben gebroed. De samenstellers zijn zich bewust van het feit dat de lijst voor verbetering en aanpassing vatbaar is en verwachten suggesties in die richting.

Roodhalsfuut	Zilvermeeuw
Geoorde Fuut	Dougalls Stern
Roerdomp	Noordse Stern
Woudaapje	Dwergstern
Smient	Zwarte Stern
Krakeend	Bosuil
Pijlstaart	Velduil
Zomertaling	Hop
Witoogeend	Draaihals
Wespendief	Kleine Bonte Specht
Zwarte Wouw	Duinpieper
Rode Wouw	Engelse Gele Kwikstaart
Bruine Kiekendief	Grote Gele Kwikstaart
Grauwe Kiekendief	Paapje
Havik	Tapuit
Korhoen	Kramsvogel
Porseleinhoen	Cetti's Zanger
Kwartelkoning	Snor
Steltkluut	Grote Karekiet
Bontbekplevier	Baardmannetje
Strandplevier	Grauwe Klauwier
Goudplevier	Klaapekster
Bonte Strandloper	Sijs
Kemphaan	Kleine Barmsijs
Watersnip	Kruisbek
Houtsnip	Appelvink
Zwartkopmeeuw	Ortolaan
Stormmeeuw	

dat op aanvraag geen directe plaatsaanduiding zal vermeld worden (in extreme gevallen uitsluitend de provincie).

In een tweede luik zal vooral aandacht besteed worden aan recent uitgevoerde broedvogelinventarisaties, ook van minder schaarse soorten, en in zover ze over een voldoende groot gebied werden uitgevoerd en eventueel een nieuw licht werpen op populatiegrootte, densiteit en verspreiding. Het zou wenselijk zijn dat bij inventarisaties de juiste oppervlakte van het onderzochte gebied en een korte beschrijving van het landschapstype vermeld worden.

Verder zal het tweede luik ook die waarnemingen behandelen die wijzen op areaaluitbreiding of

inkrimping en deze die betrekking hebben op broeden buiten het eigenlijk gekende verspreidingsgebied.

Teneinde de grootst mogelijke volledigheid te bereiken zullen ook gegevens die betrekking hebben op de regio en die gepubliceerd zijn in andere ornithologische periodieken verwerkt worden.

Het succes van de onderneming blijft in de eerste plaats volledig afhankelijk van de wil tot medewerking van zoveel mogelijk Vlaamse veldornithologen en van de bereidheid van de vele regionale werkgroepen.

Een eerste rubriek die de jaren 1980, 1981 en 1982 dekt, zal bij wijze van introductie in de loop van 1984 verschijnen.

Gegevens voor deze rubriek vanaf het broedseizoen 1983 worden in dank verwacht op het redactieadres, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout.

Tabel 2: Lijst van de voormalige broedvogels in Vlaanderen (geen broedgevallen in het laatste decennium).

Aalscholver
Purperreiger
Blauwe Kiekendief
Kleinst Waterhoen

Witwangstern
Witvleugelstern
Roodkopklauwier

H. Voet, Oude Baan 5, 2070 Ekeren
Dr. H. Meeus, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout
P. Maes, Houthulststraat 21, 2060 Merksem

Foto: P. van Groenendaal en W. Suetens

Het voorkomen van waadvogels op twee slikgebieden aan de Belgische Oostkust tot 1972.

Guido Burggraeve en John van Gompel

Inleiding

Het verslag van de waadvogeltellingen langs de Belgische kust, van 1972 tot 1979, thans gepubliceerd (Becuwe *et al*, 1983), leek ons een ultieme gelegenheid een aantal waadvogelgegevens samen te vatten afkomstig van een nog vroegere periode: tot 1972 bevonden er zich aan de Belgische Oostkust, op 5 km van elkaar, namelijk nog twee slikgebiedjes, respectievelijk in het voorhavengebied van Zeebrugge en de spuikom te Blankenberge. Hier pleisterden, naar Belgische maatstaven, niet onbelangrijke concentraties waadvogels. Beide slikgebieden zijn inmiddels verdwenen, het ene opgeofferd aan nieuw industrieel havengebied, het andere aan de toeristische nijverheid. Deze gegevens hebben dus nog enkel een historische waarde, en mede daarom leken ze ons een waardevolle aanvulling bij het verslag van de kusttellingen.

In de tabellen 1 en 2 zijn gegevens verwerkt van meer dan 200 tellingen op het slik te Zeebrugge in de periode van 1965 tot 1972 (tellingen G. Burggraeve, F. Moreaux, J. van Gompel), en ruim 120 tellingen op de spuikom te Blankenberge (tellingen J. van Gompel). Veel van deze tellingen gebeurden bij opkomend of afgaand tij of bij hoogwater, toen een deel van de waadvogels al op hoogwatervluchtplaatsen in de polders verbleven. In de tabellen werden daarom alleen de maximum aantallen die van elke soort per maand werden waargenomen, vermeld.

Gebiedsbeschrijving

1. Slikken in het havengebied te Zeebrugge (zie figuur 1):

Na de aanleg van de havenmuur in Zeebrugge in 1907, vormde zich aan de oostzijde ervan een ca 120 ha grote slikplaat, in twee delen gescheiden

Tabel 1: Slik Zeebrugge, maximum aantallen per maand (1965-1972):

soort	maand	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	XI	X	XI	XII
Scholekster <i>Haematopus ostralegus</i>		129	165	180	117	60	79	85	124	133	97	90	130
Bontbekplevier <i>Charadrius hiaticula</i>		45	100	37	55	75	17	20	80	245	70	45	70
Kleine Plevier <i>Charadrius dubius</i>		—	—	—	—	—	—	2	3	5	—	—	—
Strandplevier <i>Charadrius alexandrinus</i>		—	—	12	54	50	70	150	54	130	18	10	—
Zilverplevier <i>Pluvialis squatarola</i>		4	3	6	1	2	6	—	4	7	16	4	2
Steenloper <i>Arenaria interpres</i>		45	30	60	35	45	15	4	20	50	65	17	52
Wulp <i>Numenius arquata</i>		97	65	227	15	3	37	70	45	55	80	80	160
Regenwulp <i>Numenius phaeopus</i>		—	—	—	5	10	10	31	30	6	1	2	—
Rosse Grutto <i>Limosa lapponica</i>		—	—	—	20	45	—	5	10	121	64	4	—
Oeverloper <i>Actitis hypoleucos</i>		—	—	—	3	15	—	15	20	15	5	—	—
Tureluur <i>Tringa totanus</i>		60	65	66	28	65	74	113	55	60	25	20	80
Groenpootruiter <i>Tringa nebularia</i>		—	—	—	2	—	1	3	5	10	10	1	—
Kanoet Strandloper <i>Calidris canutus</i>		30	5	50	70	180	1	4	9	50	43	25	14
Kleine Strandloper <i>Calidris minuta</i>		—	—	—	—	—	—	—	2	30	2	—	—
Bonte Strandloper <i>Calidris alpina</i>		800	320	365	210	105	10	46	200	110	90	250	530
Krombekstrandloper <i>Calidris ferruginea</i>		—	—	—	—	15	—	—	21	72	5	—	—
Drieteenstrandloper <i>Calidris alba</i>		25	10	60	5	11	—	7	8	11	6	15	25
Paarse Strandloper <i>Calidris maritima</i>		35	70	34	35	30	—	—	—	5	2	13	11
Kluut <i>Recurvirostra avosetta</i>		—	—	—	1	—	6	35	10	5	1	—	—

Tabel 2: Spuikom Blankenberge, maximum aantallen per maand (1966-1972)

soort	maand	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Bontbekplevier <i>Charadrius hiaticula</i>		5	10	25	65	5	3	4	6	80	35	20	8
Rosse Grutto <i>Limosa lapponica</i>		—	—	—	—	—	—	—	—	2	6	—	—
Tureluur <i>Tringa totanus</i>		150	200	100	40	—	—	—	—	—	10	40	70
Kanoet Strandloper <i>Calidris canutus</i>		40	35	18	—	—	—	—	—	—	—	—	15
Bonte Strandloper <i>Calidris alpina</i>		250	250	500	40	—	—	—	—	10	20	100	250

Verenigingsberichten De Wielewaal - december

Elke 1e + 4e maandag van de maand. Netevallei.

- Bijeenkomst werkgroep Fotografie. Lokaal (Oud-gemeentehuis Hallaar) 20 u. Leiding: S. Pot. Mee te brengen: Fototoestel, dia's enz.
- 2 Netevallei.** Neteling + diaavond door L. Schoeters. Thema's: Libellen en Verpopping Koninginnepage. Lokaal achter Parochiezaal Hallaar 20 u.
- 3 Merelbeke.** Tweede winteravond J. de Meester presenteert zijn diareeks over de natuur in de 4 seizoenen. Begin 20 u. In zaal Rola Roskamstraat 38, 9220 Merelbeke.
- 3 Mortsel.** Met de W.G. Ornithologie naar Lier. Vertrek: Station Oude God 8 u. Eigen wagens. Leiding: Chr. Sneyers en R. de Smed. Mee te brengen: laarzen - picknick.
- 3 Netevallei.** Snoeien van de oude perelaars in de Peredreef, aan ons reservaat Pelgrimhof. Vertrek: Peredreef, Heist o/d Berg 9 u. Leiding: M. Geens - F. de Preter. Mee te brengen: Snoeiergief, Bijl... Einde: 12 u. ter plaatse.
- 3 Scheideland.** Winteravond - Vakantiedia's verzorgd door eigen leden. 20 u. - Reffer gemeenteschool te Wetteren.
- 3 Turnhout.** Dia-avond door Dhr. J. Dhollander. Ecologisch tuinieren, vogels van Marokko en Europa. Wielewaalhuis 20 u.
- 4 Brussel.** Dianamiddag over het kalkdistrict in België. Met J. Dewyselaere. In de zaal van de VTB-VAB, Em. Jacqumainlaan 126 te Brussel om 14.30 u. Inkom 50 F.
- 4 Hageland-Zulderkempem.** Voormiddaguitstap in het Vierkensbroek samen met afdeling Netevallei. Vertrek: Testelt kerk 8.30 u. Leiding: R. de Fraine. Mee te brengen: Laarzen noodzakelijk.
- 4 Kortrijk.** Voormiddagtocht naar Harchies. Verzameling om 8.30 u. aan afrit nr. 27 Bernissart-Stambruges van de Waalse autoweg. Leiding: R. Geeraert.
- 4 Kreenland.** Halve dagtocht naar Canisvliet en omgeving. Om 8 u. op de markt te Assenede. Leiding: R. de Smet. Mee te brengen: Verrekijker & laarzen. Einde: 12 u.
- 4 Mandelstreek.** Daguitstap naar Zeeuws-Vlaanderen. Vertrek: Polenplein 8 u. eigen wagens.
- 4 Mol.** Sinterklaaswandeling in de omgeving van de ronde put - De Wateringen - De Graef. Vertrek: Brug 2 (weg Retie-Postel) om 8.30 u. Leiding: J. Loos. Mee te brengen: Rijkers en laarzen. Einde: Brug 2 tussen 12 en 13 u.
- 4 Netevallei.** Bezoek aan onze buurafdeling Hageland-Zulderkempem. Uitstap naar het Vierkensbroek. Vertrek: Heist-station 8 u. stipt. Testelt kerk 8.30 u. Leiding: R. de Fraine. Mee te brengen: laarzen & kijker. Einde: 12 u.
- 4 's Heerenbosch.** Wandelen in de omgeving van Marselaar. Vertrek aan het Gravenkasteel om 14 u.
- 9 Mandelstreek.** Avondvergadering met bestuursverkiezing en vertoning film van E. Blancke. Vormingsinstituut 20 u.
- 10 Antwerpen-centrum.** Wij bezoeken het Vogelmuseum en Boekhandel in ons Wielewaalhuis te Turnhout. Trefpunt: Marktplaats te Turnhout om 13.30 u. Gebruikers van het openbaar vervoer worden daar opgewacht.
- 10 Lier.** Lesavond over dagroofvogels. Vertrek: 20 u. club-lokaal. Leiding: D. Colin.
- 10 Maasland.** Dia-Avond „Spinnen”. Cultureel Centrum Eindhoven 20 u. Leiding: Dhr. Janssen.
- 10 Nationale werkgroep Botanie.** Mossentocht tijdens de middag vergadering van de werkgroep. De reffer is dan open en er wordt koffie gezet. Vertrek: 9.30 u. Hoofdingang van de Nationale Plantentuin te Meise. Tijdens de voormiddag een wandeling in de omgeving. Aansluiting mogelijk om 14 u. microscopie en/of een bezoek aan het mossenherbarium. Leiding: H. Stieperare. Mee te brengen: Flora's, loupe, eventueel microscoop. Einde: 17 u.
- 10 Scheide en Lele.** Mossentocht in de plantentuin te Meise. (nationale werkgroep botanie) (om 9 u. en 14 u. aan de ingang van het Park). Vertrek: Contact opnemen met K. Dewaele (091-86 45 60). Leiding: Nat. werkgr. botanie.
- 10 Turnhout - Beerse - Oud-Turnhout.** Gezellig samenzijn met Kempense koffietafel. Scoutslokaal Baron Dufourstraat te

Turnhout om 20 u. Inschrijving vóór 3 december 350 F op rekening 000-0330377-92 „De Wielewaal vzw” Broekzijde 34, Turnhout met vermelding Ledenfeest.

- 11 Brugge.** Dagtocht naar de Braakman (eigen wagens). Vertrek: 9 u. station Brugge. (9.20 u. kerk Westkapelle). Leiding: A. Keukelaere en D. van Daele. Mee te brengen: excursiekleding, kijker & telescoop, laarzen, picknick en Ned. geld. Einde: Brugge 18 u.
- 11 Brussel.** Morgenwandeling in de groene wijken van Ukkel. Vertrek om 9 u. op de hoek van de Engelandstraat en de steenweg op St. Job. Tram 55 (o.a.) tot één halte na Calevoet treinstation. Leiding: L. Mertens, tel. 524.28.52. Mee te brengen: laarzen, kijker. Einde: 12 u.
- 11 Klein-Brabant.** Namiddag in de Puurs en Liezele. Vertrek: 14 u. kerk Puurs. Leiding: L. Callaert.
- 11 Mortsel.** Autocartocht naar 't Verse Meer. Prijs 310/260/210 op Bankrek. 068-0847360-92 te storten voor 20.11.'83. Vertrek: Parking Station Oude God 7.30 u. Leiding: Dhr. Tytgat. Mee te brengen: laarzen, picknick.
- 11 Rupelstreek.** Kreekraksluizen en groot Buitenschoor Zandvliet. Samenkomst 9 u. tribune Boom FC of 9.30 u. Molen Lillo. Leiding: L. Vervliet. Mee te brengen: telescopen, verrekijker, vogelgids. Einde: 17.30 u.
- 11 Tervuren.** Wandeling - vogelobservatie kappos van Duisburg. Vertrek: Wolvenweg - Hertenberg, Tervuren 15 u. Leiding: F. de Wilde. Mee te brengen: Verrekijker, laarzen, vogel- en bomengids. Einde: zelfde plaats 18 u.
- 11 Schelde en Lele.** Daguitstap met eigen wagens naar Het Zwin en omgeving. Strandwandeling - Polderwandeling - Bezoek aan natuurreservaat. Vertrek: Benzinstation „Chevron” Gaversesteenweg Petegem-Deinze om 8.45 u. Leiding: J. Vanheuverwijn. Mee te brengen: verrekijker, laarzen, warme kledij. Einde omstreeks 17 u.
- 14 De Stern.** Paddenstoelenwerkgroep: Dia-avond 20 u. Oud-Gemeenteschool, Veldstraat 50, Zevegem. Leiding: J. Rogge.
- 15 Brugge.** FTWG - avond met P. Lagrou. Thema: Onderwaterfotografie. Zaal Retorica te St-Michiels om 20 u.
- 16 Kreenland.** Dia-avond over Indië door L. Bekaert. Om 20 u. in het landbouwershuis Markt te Assenede.
- 16 Meetjesland.** Diamontage over het ringwerk door V. Geers. Stadsauditorium Harenstraat Eeklo om 20 u.
- 16 De Stern.** Winteravond. M. Lampens vertelt over insecten, om 20 u. oud-gemeenteschool, Veldstraat 50, Zevegem.
- 16 Tervuren.** Dia-avond + debat over Zoniën, IJse en Voer. Beschermingsacties 1983 en 1984. Beleid van de Tervuurse Wielewaal, Gemeentehuis Tervuren 20 u. Leiding: D. Ballasina. Mee te brengen: Suggesties en kritieken. Einde: 23 u.
- 16 Voorkempem i.s.m. Brechtse Heide.** Dia-avond deel 1: De 4 seizoenen in het park van Wijnegem door Dhr. J. Sorber. Deel 2: Roofvogels door J. Cox. 20 u. in de „Lusthof” achter de „Toverfluit” te Halle.
- 17 Brugge.** Slaaptrektocht in het Zwin. Vertrek: Station Brugge om 13.15 u. - ingang Zwin om 14 u. Leiding: G. Orbie. Mee te brengen: excursiekledij, kijker & telescoop.
- 17 Gent.** Noord-Skandinavisch dag en nacht verenigd Diamontage door R. Hermans in de Conferentiezaal van het Sint-Lievenscollege om 20 u.
- 17 Lier.** Anderstad bezoek. Vertrek: 9 u. zwemdok (stadspark) Lier. Leiding: M. Vermeylen. Mee te brengen: Laarzen, kijker. Einde: 12 u. Zimmertoren.
- 17 Mortsel.** Dia-avond over Terschelling. Agfa-Gevaert Auditorium Septestraat, Mortsel 20 u. Leiding: A. Uyttendaele & R. van Sevenant. Einde: 22 u.
- 17 N.W. Ornithologie** om 14 u. vergadering te Steenokkerzeel in het Kasteel van Ham. zijn uitgenodigd: alle ornithologische coördinatoren 1 of 2 afgevaardigden van de plaatselijke ornithologische werkgroepen, 1 of 2 afgevaardigden van de afdelingen (waar nog geen werkgroep Ornithologie werd opgericht). Nadere inlichtingen bij J.

- Gabriëls, Siemersteeg 10, 3751 Munsterbilzen, 011/41 34 09
- 17 **Westkust.** Sterretocht - avondwandeling. Vertrek: Wulpenkerk 20 u. Leiding: Dr. D. Dumoulin.
 - 17 **Zuid-Limburg.** Waterwildtelling in de Maasvallei. Vertrek: 7.30 u. ten huize van J. Gabriëls, Siemersteeg 10, 3751 Munsterbilzen.
 - 18 **Antwerpen-Centrum.** Jaarlijkse uitstap naar de Kreekraksluizen en de bocht van Bath. Samenkomst op de Markt van Zandvliet om 10 u. Leiding: L. Vergaelen.
 - 18 **Brugge.** WG-Ornithologie activiteit. Watervogeltelling op de put van Roksem om 9.30 u. a/d put. Leiding: M. Pottier.
 - 18 **Brussel.** Ochtendwandeling in het domein van Hofstade. Kijken naar water- en andere vogels. Vertrek: om 9 u. aan de grote ingang hoek Tervuurse steenweg, afrit E 10 Openbaar vervoer is onbestaande. Met leiding bespreken om eventueel in Vilvoorde afgehaald te worden aan terminus tram 58 of aan treinstation. Leiding: P. Herroelen, tel. 751.85.76 Mee te brengen: Laarzen, kijker.
 - 18 **Demer en Dijle.** Vogelinventarisatie Haacht en Boortmeerbeek. Vertrek: 8 u. Brug Werchter (per fiets). Leiding: F. Wuyts. Einde: 11.30 u. zelfde plaats.
 - 18 **Gent.** Bourgoyen-Ossemeersen, wandeling in het reservaat o.l.v. F. van den Bossche. Bijeenkomst om 8.30 u. aan de molen van het Rooigemzwembad. Overwinterende eenden.
 - 18 **Klein-Brabant.** Namiddagtocht naar Buggenhout. Vertrek: Kerk Buggenhout 14 u. Leiding: (afd. 's Heerenbosch), M. Aerts.
 - 18 **Kortrijk.** Namiddagtocht rond de Kwaremont. We verzamelen om 14 u. aan het standbeeld van Karel van Wynendale op de Kwaremont. Leiding: D. Dubois.
 - 18 **Merelbeke.** Maandelijks boswandeling. Tocht in de bossen van Schelderode. Vertrek om 14 u. aan de kerk van Merelbeke centrum.
 - 18 **Mol.** Nationale Watervogelteldag. Hele of halve dagtocht met de fiets langs alle waterplassen van de regio. Vertrek: parking Prinsenpark Retie om 8.30 u. of Brug Zilvermeer (kant Mol) om 11.30 u. Mee te brengen: Kijkers, knapzak, vogelgids. Leiding: J. Loos en G. Deckx.
 - 18 **Netevallei.** Boswandeling in de Averegten te Hallaar. Vertrek: Grote parking 10 u. Leiding: M. Geens. Einde: 12 u. grote parking.
 - 18 **Noorderkempen.** Uitstap naar de Pier van Ijmuiden. Vertrek: Essen Centrum kerk 7 u. (eigen wagens). Leiding: F. Broos. Mee te brengen: Picknick. Einde: Essen-centrum 20 u. Tel. 667.43.52 - 667 33 83 - 667 29 62
 - 18 **Scheldeland.** Namiddagwandeling te Uitbergen, observatie van watervogels. Vertrek: 14 u. Markt te Wetteren. Leiding: R. Jooris.
 - 18 **Schelde en Lele.** Voormiddagwandeling in de Scheldevallei te Zingem met bijzondere aandacht voor de watervogels. Vertrek: Scheldebrug te Zingem om 9 u. Leiding: J. Vanheuverwijn. Mee te brengen: verrekijker, laarzen. Einde omstreeks 12 u.
 - 18 **De Stern.** Maandwandeling in de Scheldevallei + watervogeltelling. Vertrek: 9 u. Zevergem-Dorp. Leiding: V. Geers.
 - 18 **„Zwalm” Zottegem.** Winterse familiewandeling te Opbrakel. Vertrek: 14 u. kerk te Opbrakel. Leiding: G. Eeckhout. Mee te brengen: loupe, gidsen, verrekijker, winterkledij.
 - 26 **Maasland.** Grindgatentocht Ned. Limb. Omgeving Roermond. Ned. zijde Maasbrug Maaseik 8.30 u. Mee te brengen: laarzen, Vogelgids, verrekijker. Leiding: Werkgroep Ornithologie. Einde: 12 u.
 - 26 **Schelde en Lele.** Dagtocht naar Zeeuws-Vlaanderen o.a. naar de Braakman. Vertrek: Kerk Petegem-Deinze, Kortrijkse Steenweg te 7.30 u. Leiding: D. Packet. Mee te brengen: verrekijker, laarzen, picknick, warme kledij. Terug omstreeks 17 u.
 - 26 **Zuid-Limburg.** Autobussen naar de Hoge Venen. Inschrijven bij J. Gabriëls (011/41 34 09) prijs 200 F Vertrek: 7.30 u.

Parking achter het Sint-Lambertus-college te Bilzen (Spurkerweg). Leiding: J. Gabriëls.

- 28 **Zuid-Limburg.** Winterse fietstocht in de buurt van Hoeselt. Vertrek: 13 u. Kerk Hoeselt. Leiding: H. Vertessen en J. Vandebroek.
- 31 **Demer en Dijle.** Jaarlijkse Hoge Venen-eindejaarswandeling. Vertrek: 8 u. Covee (eigen wagens). Leiding: W. Bastiaens.

JANUARI

- 6 **Netevallei.** Neteling met documentaire smalfilm over de afdelingswerking door J. Verstraelen. Lokaal achter Parochiezaal te Hallaar.
- 7 **Gent.** Namiddagtocht in de Gavers bij Kortrijk. Voor afspraak zie Parus.
- 7 **Netevallei i.s.m. Afd. Lier.** Snoeien en dunnen van loofbos aan de Ezenhoek te Berlaar. Vertrek: Itegem kerk 8.45 u. Berlaar Ezenhoek 9 u. Leiding: R. Meeus. Mee te brengen: bijl - snoeimes - zaag.
- 7 **Turnhout.** Dia-avond door L. Janssen. Het bepalen van moeilijke vogelsoorten. Wielewaaalhuis 20 u.
- 8 **Brussel.** Ochtendwandeling in het Arboretum van Groenendaal. Eerste winterbloeiërs. Plaats en uur van vertrek: Station van Groenendaal om 9 uur. Trein: Zuidst. 8.23 u. Station Schuman 8.39 u. Leiding: R. Aerts, tel. 657.12.97
- 8 **Fruitstreek.** Landschapswandeling, het land van Loon. Vertrek: 14 u. Prov. domein van Rullingen (Borgloon). Leiding: E. Roggen en L. Martens. Mee te brengen: laarzen.
- 8 **Land van Waas Zuid.** Ganzentocht naar Beveland. Dagtocht. Vertrek: 9 u. 's morgens. (Stadhuys Sint-Niklaas). Leiding: M. Vranken.
- 8 **Schelde en Lele.** Nieuwjaarstocht in de Scheldebeemden te Oudenaarde. Vertrek: Markt Oudenaarde om 14 u. Leiding: P. Cardon. Mee te brengen: verrekijker, laarzen, warme kledij. Einde: om 17 u. napraten en nieuwjaarswensen in gezellige afspanning.
- 13 **Tervuren.** Vergadering (her)verkiezing bestuursleden + 2 nieuwe bestuursleden. Gemeentehuis Tervuren 20 u. Leiding: Bestuur van de afdeling. Einde 22 u.
- 14 en 15. **Brussel.** Internationale watervogeltelling. Inlichtingen en formulieren bij P. Herroelen, tel. 751.85.76
- 14 **Gent.** Winteravond in het Conferentiezaaltje van het Sint Lievenscollege, Kalvermarkt te Gent. Diareeks met commentaar van J. Boone.
- 14 **Merelbeke.** Halve dagtocht naar de Braakman en Paulinapolder. Vertrek om 8.30 u. aan de kerk van Merelbeke centrum. Leiding: G. de Meulemeester. Mee te brengen: Laarzen, kijker, telescoop.
- 15 **Brussel.** Ochtendwandeling in het park van Meise. Parkvogels in de winter. Vertrek: om 9 u. aan de parking van de hoofdkerk van Meise. Openbaar vervoer: Bus L. Noordst. Stelplaats om 8.40 u. Leiding: H. en M. de Coninck, tel. 460.24.12. Einde: 12 u.
- 15 **Netevallei.** Boswandeling in de Averegten te Hallaar. Vertrek: Grote Parking 10 u. Leiding: M. Geens. Einde: ± 12 u. Grote parking.
- 15 **Rupelstreek.** Voormiddag Mechels Broek. Namiddag: zandwinningsputten te Walem. Samenkomst 9 u. Tribune Boom FC. Aansluiting 's namiddags 13.30 u. clubhuis watersportvereniging te Walem. Leiding: J. Moens. Mee te brengen: telescoop, verrekijker, watervogelgids, eventueel bomengids voor determinatie van winterkenmerken. Einde: 17.30 u.
- 15 **Westkust.** Uitstap naar het Zwin Knokke Het Zoute. Vertrek: Nieuwpoort Albertmonument 13.30 u. Diksmuide Markt 13.30 u. Leiding: G. Burggraeve. Mee te brengen: laarzen + verrekijker.

Reis naar de COSTA DE LA LUZ en de COTO DONANA, Paasvakantie 1984.

Voor de uitvoerige aankondiging zie Wielewaal, oktober 1983, bl. IL (49). Wie nog belangstelling mocht hebben, moet dadelijk inschrijven en liefst tevens telefonisch verwittigen (03/480 47 32).

EEN GOEDE TRADITIE: DE ZEVENDE VLAAMSE ARDENNENDAG. WIELEWAALAFDELINGEN SCHELDE & LEIE VERWACHTEN U OP 29.4.'84

Afdelingssecretarissen, noteer deze dag in uw agenda, plaats in uw eerstvolgend afdelingsblad alvast een oproep... en schrijf tijdig in, liefst vóór februari, want het aanbod is wel groot, maar de vraag is nog groter!

Wat kan U die dag verwachten?: veel natuurbeleving in een prachtige streek, een voormiddagwandeling en een namiddagwandeling in twee verschillende gebieden onder leiding van plaatselijke gidsen, die uw groep laten kennis maken met de specifieke flora en fauna gebonden aan de geologie van dat gebied. 's Middags komen alle deelnemende groepen dan samen, want alle groepen wandelen in een verschillend gebied, om te picknicken in de feestzaal van de brouwerij Roman in Mater, waar men bij een typische Oudenaardse bruine ook kan proeven van lekkere barbecueworst met bruin brood, of mattetaart met een kopje koffie.

Deze gezellige middagpauze, waarbij men contacten kan leggen met natuurvrienden uit alle delen van Vlaanderen en zelfs uit Nederland, kunnen wij u aanbieden dank zij de welwillende medewerking van de brouwerij Roman en dank zij de inzet van de mensen van de Omer Watterz-stichting, een overkoepelende natuur- en milieuvereniging uit de streek. Onze wielewaalafdeling staat daar ook met een boeken- en informatiestand, die elk jaar veel succes kent.

Uit welke gebieden kan U kiezen?:

Kwaremont: heuvelandschap

Kluisberg: beukenbos (enkel 's voormiddags!)

Etikhove: Maarkebeekvallei

Burreken (Schorisse): beekvallei, bronbosje

Bos Te Rijst (Schorisse): beukenbos, bronbos

Louise Marie: bos Ter Eecken: bronbos, heiderelikt

Brakelbos: beukenbos, bronbos, heiderelikt

Hootond: heuvelandschap

Zulzeke: beukenbos, heuvelandschap

Roborst: Zwalmvallei

Michelbeke: Zwalmvallei

Ename: beukenbos

Zegelsem: Perlinckbeek

St.-Blasius-Beekel: beekvallei

Nokere: landschap heuvelend interfluvium

Daarnaast bestaat de mogelijkheid voor een geologische rondrit door de Vlaamse Ardennen: een halve dag het landschap bekijken door een geologische bril ('s voormiddags reeds gekozen door KNNV Roosendaal, dus nog open voor 's namiddags)

De groepen kunnen hun voorkeur voor bepaalde gebieden te kennen geven. Gelieve daartoe bij inschrijving 3 gebieden uit te kiezen. Er zal zoveel mogelijk met deze voorkeur rekening gehouden worden. Men moet echter begrijpen dat de meeste van deze gebieden slechts door 2 groepen per dag kunnen bezocht worden. In principe begint de morgenwandeling om 9 u. in de nabijheid van het gebied, en eindigt de namiddagtocht rond 17 u.

Tot weerziens op 29 april '84 in de Vlaamse Ardennen.

De coördinator, K. de Waele, Kerselaarslaan 52, 9800 Deinze, tel. 091/86 45 60

NIEUWE AFDELINGSSECRETARIS

J. GAYTANT

Secretariaat De Wielewaal

Afd. Westkust

Abdijstraat 94 - 8460 Koksijde

Tel. 058/51 19 21 - 058/51 73 16

DIA-VOORSTELLINGEN

Een avondvullend programma (2 x 35 min. en 2 x 10 min. inleiding) over:

- het dagelijks leven in Zaïre
- fauna en flora in de nationale parken van Kivu en Rwanda
- de laatste berggorilla's in het Kahuzi-Biega en Vulkanenpark
- de pygmeeën in het tropisch regenwoud
- tot slot een hulde aan het Afrikaanse volk onder vorm van een reeks verbluffende haartooien.

Voor afspraak en voorwaarden:

Tel. 02/380.19.23

Dhr. J. Boone

Koudenberglaan 17

1641 Alsemberg

GEZOCHT:

W.H. VAN DOBBEN & D. HOOS, Vogeltrek en vinkenbaan (1939). Aanbieden: in bruikleen (ter lezing) of te koop bij A. Braem, Eekstraat 52, 9100 Lokeren. (091/48 13 39).

RESERVATENFONDS

Gift vanwege R. Willockx en M. Rottiers.

13 700 F

BOEKBESPREKING

ACHILLES COOLS, 1983, WELDADIGE REGEN (Natura artis magistra), Retle, Kempische Boekhandel, 105 pp., 22 illustraties.

„Mensen die nog kunnen en willen geloven in een genadige serenade van weldadige regen, met Kempen- se vuurvlindertjes en reine wielewalen in zondagse eenzaamheid, moeten luisteren naar deze gewonde korhaan, dat merkwaardig fluisterend mannetje op de heide”.

Achilles Cools is voor de meeste Wielewalers geen onbekende. Hij is bestuurslid van afdeling Herentals, ervaren vogel-, dieren- en plantenkenner, zeer gevraagde gids en uitstapleider, befaamd tekenaar en schilder en de gelukkige bezitter van een afgelegen landelijke woning met een grote heemtuin. Als geen ander kent hij de levenswijze en de taal van de dieren. Zijn huisdieren zijn kikkers, padden, stekelbaarsjes, wilde konijnen, kauwen, eksters, gaaien en kraaien en vorig jaar zelfs een vos. Het is dan ook niet te verwonderen dat zijn burens hem de bijnaam van St.-Franciscus geven.

Waar hij tot nu toe bekendheid genoot door zijn tekeningen, aquarellen en schilderijen, ontpopt hij zich nu als dichter. Juist zoals in zijn grafisch werk is de natuur het thema van zijn gedichten. Als een rode draad loopt door zijn grafisch en poëtisch werk de herinnering aan wat vroeger was en nu verdwenen is.

De titels volgen de gang van de jaargetijden. In de lente zijn er het Sneeuwklompje en de Wilde Narcis, het eerste

kievitse, de zang van de eerste lijster, de baltsvlucht van de Houtduif. Volgt dan de zomer: de roggeakker, de bloeiende Rolklover, de Parnassia en de biddende Torenvalk, de woekerende Waterpest, het net van de Kruisspin en de Waterlelie. De herfst kondigt zich aan met de vele rijpe bessen, de baltsende reebokken, de verspreiding van de zaden, de slaapvlucht van spreeuwen. De winter wordt getekend met een eenzame Jeneverbes, een slapende wespenkoningin, de mezen in het winterbos, de Kuifeenden op de vijver, het Smelleken.

Andere gedichten handelen over minder tijdgebonden onderwerpen: de cyclus van de eikegal, de adderdans, de bedreigde meidoorn, een ontmoeting met jagers. Een mooi voorbeeld hiervan is het Zonnet voor een Vlaamse Gaai:

met een blauwe vlam in beide vleugels
terwijl hij murmelt en wat kijft
vliegt de gaai met losse teugels
alsof zijn roepen op de winden drijft
de alarmschel van het bos
imiteert perfect katten en kikkerkoren
zelfs het huilen van een vos
laat hij uit de eikekruiden horen
wat betekent toch die onbesuisde overmoed
zal ik van zulke klankenvloed
ooit de zin wel achterhalen
en me ook op mierenrupsen laven
of uitzinnig kraaien als de raven
als ik de boodschap ken van vogeltalen

Deze dichtbundel, met fijne illustraties van de auteur, is een meditatieboekje en een mooi geschenk voor al wie van vogels, dieren, planten en de natuur houdt.
Prijs: 275 F

Te bekomen in de Wielewaalboekhandel of bij de auteur, Achilles Cools, Houterveld 5, 2446 Geel, Tel. 014/58 63 80.

H. Franckx

40STE CONGRES VAN DE WIELEWAAL. Symposium op 23 oktober 1983 te Oostende.

Het symposium had plaats in de Katholieke Industriële Hogeschool te Oostende.

Van 9 u. af was er ontvangst met koffie. Ruim 9.30 u. verwelkomde R. Vancraeynest, voorzitter van afdeling Oostende de ongeveer 200 aanwezigen. De algemene voorzitter, H. Franckx, heette in het bijzonder Dr. E. Kuijken van de B.N.V.R. en de Heer J. van Esbroeck van Aves welkom en leidde de sprekers in.

„Zangvogels van de Westkust” door Dr. Fr. Grootaers.
Spreker gaf eerst een dubbele definitie van wat een zangvogel is. Vervolgens duidde hij de grenzen aan van zijn waarnemingsgebied. Het overzicht heeft betrekking op meer dan een kwarteeuw observatie. Er veranderde heel wat door o.a. waterwinning, bouw en recreatiedruk. Na een en ander gezegd te hebben over duinen, duinvorming en de pionierplanten, besprak Dr. Grootaers achtereenvolgens de zangvogels van de zeereep, het grauwe duin en zo verder landinwaarts. Betreffende de ongeveer 50 voorkomende zangvogelsoorten vernamen we heel wat bijzonderheden, vooral over het aantalsverloop. Twee soorten, Grote Karekiet en Rietzanger, verdwenen uit het waarnemingsgebied. Tot slot had de referant het nog over de trek- en invasievogels en over slaapplekken.

„Determinatie van zeevogels” door P. van den Bulcke.
Waar, wanneer en hoe moeten we kijken? Wat moeten we noteren? Waarop moeten we letten? Eenvoudige

vragen, maar daar steekt heel wat achter. De antwoorden waren dan ook soms eenvoudig, een andere keer weer onthullend. Deze inleiding was een noodzakelijkheid om het volgende hoofdstuk goed te begrijpen.

Aan de hand van dia's defileerden de meeuwen, de sterns en al wat zeevogel heet, voorbij. Soort persoons werd bekeken: silhouet, vluchtbeeld, snelheid en allerlei kenmerken.

Het onderwerp, dat onze ornithologen nauw aan het hart ligt, werd zeer realistisch bekeken. Er werden heel wat praktische tips gegeven.

Na het middagmaal, het derde referaat: **„Steltlopers van de Vlaamse kust” door G. Burggraefe.**

In een eerste deel bekeek spreker een aantal milieus: de zandstranden, de golfbrekers (rotskust), de slikken en schorren van de IJzermonding (brak water) en van het Zwin (zout water), het kunstmatige achterhavengebied van Zeebrugge en de spuikom van Blankenberg. In een tweede deel werden de steltlopers afzonderlijk besproken. We noteerden o.a. dat de Strandplevier zeldzaam is geworden als broedvogel, dat een kwart van de overwinterende Kemphanen in W.-Europa zich op de slaapplekken in het Zwin bevindt en dat de Kievit een zich sterk uitbreidende soort is. G. Burggraefe illustreerde zijn zeer gesmaakte sprekebeurt met dia's.

„De Kluut en de Steltkluut” en Doortrekkers en Wintergasten, films van J. Vereecke.

In de eerste film zien we de biotoop en de levenscyclus: het baltsen, de copulatie, de eieren, de jongen en het foerageren van deze gracieuze steltlopers. De tweede prent toont een reeks vogels, opgenomen in onze kustpolders: Kolgans, Wulp, Kleine Zwaan, Wilde Eend, Kuif- en Bergeend, Zwarte Stern, een serie strandloper, pleviertjes en ruiters. Twee pareltjes van films.

Vermeldenswaard is dat er tussen de lezingen ruime pauzes ingelast werden. Dit gaf gelegenheid om de spreekbeurtstof te verwerken, om met anderen van gedachten te wisselen en vooral om de boekenstand en de twee prachtige tentoonstellingsstanden, werk van R. Willockx, te bezoeken.

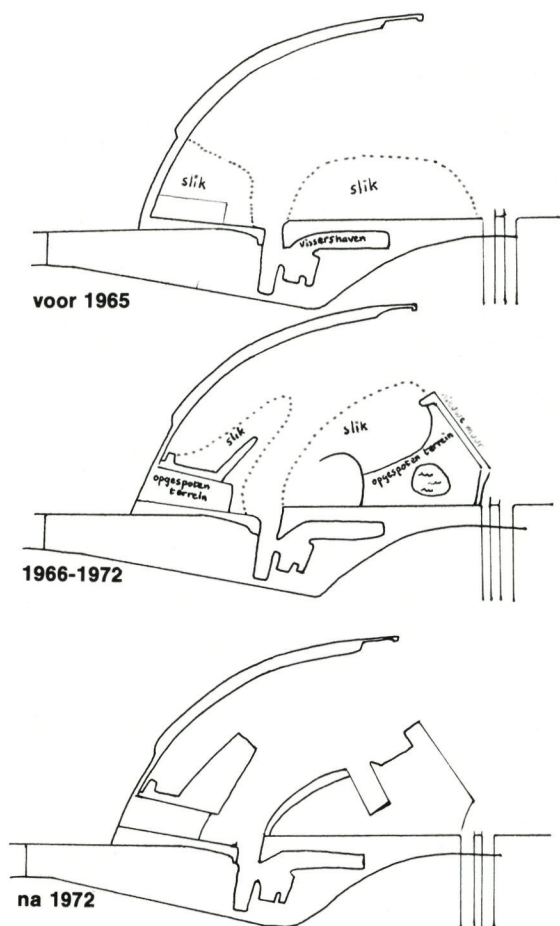
De algemene voorzitter dankte dan ook voor het vlote verloop. Het was allemaal werk van eigen mensen, bijna uitsluitend ornitologisch, maar de vogels werden in een ruim ecologisch verband gezien. Een dankwoordje ook aan de sprekers, het bestuur van afdeling Oostende, R. Debruyne als provinciale afgevaardigde en ten slotte ook aan de vele deelnemers.

Ferd. van den Broeck, secretaris.

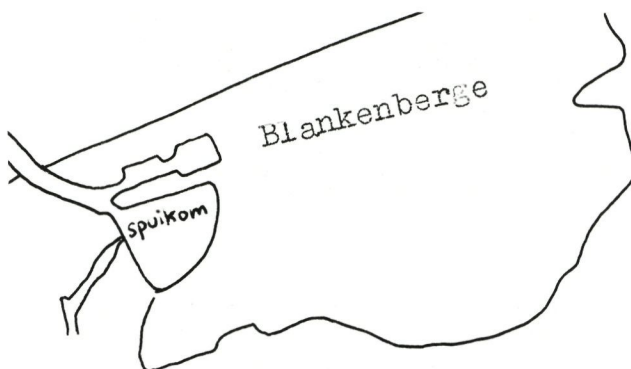
Helios 7 x 35

1850 F

Figuur 1: Slikken in havengebied Zeebrugge

door de vaargeul. Vanaf het einde van de jaren '50 werden de eerste stukken ervan opgespoten in het westelijk deel. Tegelijkertijd met de aanleg van de „nieuwe muur”, die voltooid werd in 1966, werd ook van het oostelijk slik het grootste deel opgespoten. Niettemin bleven nog ongeveer 44 hectaren slik over. Sommige delen bestonden uit zeer fijn slib (vooral binnen het halfcirkelvormig dijkje), andere stukken waren zandiger. Door deze verscheidenheid vonden de meeste waadvogels er geschikte voedselgebieden. In het nieuwe opgespoten terrein bleef een vijver bewaard, waarop vooral 's winters talrijke eenden, zaagbekken en futen pleisterden. De oevers van deze vijver werden door talrijke steltlopers gebruikt als voedselgebied, als toevluchtplaats bij verstoring op de slikken, en als hoogwatervluchtplaats. De meeste waadvogels verplaatsten zich bij hoog water echter naar de meer landinwaarts gelegen polderweiden. Vanaf 1970 startten nieuwe havenwerken; in 1972 waren de laatste slikken en ook de vroegere vijver omgevormd tot opgespoten terreinen en haven-dokken.

Figuur 2: spui kom Blankenberge: slikgebied tot 1972

2. Slikken van de spui kom te Blankenberge (zie figuur 2):

Het kleinere slikgebiedje van de spui kom te Blankenberge (7 ha) bestond uit zeer fijne slijbplaten, doorsneden door geulen. Hierdoor was het vooral geschikt als voedselgebied voor Tureluur en Bonte Strandloper, ook Bergeenden verbleven er regelmatig. Opvallend was het ontbreken van steltlopers in de zomermaanden: door zijn ligging tussen de jachthaven en de bebouwde kom van Blankenberge werd de spui kom dan te erg verstoord door de toeristische drukte. Vanaf 1969 werd een deel van de spui kom gedempt. Gezien de sluizen toen niet meer bij elke hoog tij werden geopend, droogde het slik grotendeels uit en kwamen andere soorten als bijv. Bontbekplevier talrijker voor. Vanaf 1972 bleef de spui kom constant onder water en verdwenen de steltlopers er definitief.

Bespreking van de soorten.

Scholekster *Haematopus ostralegus*

Te Zeebrugge continu aanwezig: winteraantal tot ongeveer 130 ex. in december en januari. Voorjaarsstrek van februari tot april met hoogste aantallen in maart, najaarsstrek in augustus en september. Op de spui kom te Blankenberge sporadisch vanaf 1969.

Bontbekplevier *Charadrius hiaticula*

Was op het slik te Zeebrugge een vrij talrijke overwinteraar: eenmaal 70 ex. in december, meestal maximaal 45. Door M. Becuwe (1975) werd een talrijk overwinteren ook vastgesteld aan de IJzermonding te Nieuwpoort wat daar een zeer recente revolutie was, cfr. Grootaers (1953): overwinteraar in zeer klein aantal, Lippens (1954, 1963): enkele exemplaren overwinterden te Nieuwpoort, Zeebrugge en Knokke. De spui kom te Blankenberge was tot 1969 voor deze soort een minder geschikt voedselgebied, van 1969 tot 1972 was de Bontbek ook hier continu aanwezig.

Voorjaars trek van februari tot mei met soms zeer kortstondige maar sterke aantalsstijgingen (max. 65 ex te Blankenberge en 100 ex. te Zeebrugge). Najaars trek van augustus tot november, met duidelijke piek in september: tot 245 ex te Zeebrugge en 80 ex te Blankenberge. Enkele exemplaren overzomerden op beide plaatsen.

Kleine Plevier *Charadrius dubius*

In klein aantal te Zeebrugge tijdens de zomermaanden (plaatselijke broedvogels) en in september.

Strandplevier *Charadrius alexandrinus*

Was aanwezig in Zeebrugge van maart tot begin november. Plaatselijk broedvogel op de opgespoten terreinen: 1966: 12 paar; 1967: 20 paar; 1968: 35 paar; 1969: 20 paar; 1970: 20 paar; 1971: 35 paar; 1972: 10 paar.

Duidelijke najaars trek in september. Betreffende het hoge aantal in juli te Zeebrugge is het niet duidelijk of het om plaatselijke broedvogels of om doortrekkers gaat. M. Becuwe (1975) vermeldt in dat verband ook in Nieuwpoort een duidelijke trekpiek eind juli. In Blankenberge was de Strandplevier een sporadische verschijning.

Zilverplevier *Pluvialis squatarola*

Te Zeebrugge vrijwel het gehele jaar aanwezig in klein aantal, met uitzondering van juli. Hoogste aantallen in trekperiodes: maart en september-oktober.

Steenloper *Arenaria interpres* en Paarse Strandloper *Calidris maritima*.

Alleen de eerste soort kon in Zeebrugge op het slik waargenomen worden, beide soorten verbleven wel talrijk op de nieuwe muur. Voor de bespreking verwijzen we naar de uitgebreide studie van M. Becuwe (1971) over deze beide soorten.

Wulp *Numenius arquata*

Sporadisch enkele exemplaren op de spuikom te Blankenberge. Heel het jaar door aanwezig te Zeebrugge, zij het in zeer klein aantal in april en mei. Vrij sterk wisselende aantallen tijdens de wintermaanden (koudeperiodes). Duidelijke trekpiek in maart, najaars trek minder duidelijk.

Regenwulp *Numenius phaeopus*

Alleen te Zeebrugge: in klein aantal aanwezig van april tot september, sporadisch ook nog in oktober en november.

Rosse Grutto *Limosa lapponica*

In Zeebrugge voorjaars trek in april-mei en najaars trek van juli tot november, met hoogste aantallen in september-oktober. In Blankenberge sporadisch in september-oktober.

Oeverloper *Actitis hypoleucos*

Te Zeebrugge in klein aantal in april-mei en van juli tot oktober, vooral bij de vijver op het opgespoten terrein. Te Blankenberge sporadisch

enkele exemplaren, zowel tijdens, voor- als najaars trek.

Tureluur *Tringa totanus*

Uit de aantalsverlopen kunnen duidelijk twee verschillende populaties onderscheiden worden: — zomerpopulatie: daartoe behoren onder meer de plaatselijke broedvogels van de poldergebieden. Aankomst van deze vogels gebeurt van eind april tot eind mei, Terugtrek van juli tot in september: hoge aantallen te Zeebrugge, niet merkbaar te Blankenberge wegens verstoring van de spuikom in die periode.

— Winterpopulatie: aankomst van november tot december, terugtrek van eind februari tot half maart: aantalspieken zowel in Blankenberge als in Zeebrugge. Beide trekperiodes van deze groep zijn dus duidelijk afgescheiden van deze van de zomerpopulatie.

Het overwinterend aantal bedraagt steeds minder dan 100 ex. te Zeebrugge, tot 150 ex. te Blankenberge. Tussen beide gebieden, op een 5-tal km van elkaar gelegen, werd meerdere keren uitwisseling van kleine aantallen Tureluurs vastgesteld. (Dergelijke uitwisseling gebeurde ook zeer geregeld bij de Bergeend *Tadorna tadorna* die hier verder niet besproken wordt).

Op de spuikom werd tevens een verschillend aantalsverloop vastgesteld naargelang het optreden van koudeperiodes: bij een zachte decembermaand en een koudeperiode in januari werd nog een extra aantalsstijging vastgesteld in januari, wellicht veroorzaakt door wegens de koude verder zuidwaarts afzakkende vogels. Bij een vroege koudeperiode, reeds in de maand december, werd daarentegen wel het normaal december-aantal bereikt, maar trad geen verdere stijging op door de koudeperiode. Mogelijk trokken de Tureluurs bij vroege koude meteen over grotere afstand zuidwaarts.

Groenpootruiter *Tringa nebularia*

Alleen te Zeebrugge: sporadisch in april en in klein aantal van juni tot november met hoogste aantallen in september-oktober.

Kanoetstrandloper *Calidris canutus*

In Zeebrugge overwinterend in klein aantal, voorjaars trek van maart tot mei en najaars trek in september-oktober. In Blankenberge overwinterend in onregelmatige, kleine aantallen.

Kleine Strandloper *Calidris minuta*

Te Zeebrugge enkel tijdens najaars trek van eind augustus tot oktober, vooral in september (max 30 ex.) In Blankenberge sporadisch waargenomen in dezelfde periode.

Bonte Strandloper *Calidris alpina*

Vaste winterpopulatie van ongeveer 250 ex te Blankenberge en ongeveer 500 ex, uitzonderlijk zelfs tot 800 ex te Zeebrugge. Voorjaars trek vooral in maart (dan tot 500 ex te Blankenberge), najaars trek alleen merkbaar te Zeebrugge met

soort	slik Zeebrugge + spuirom Blankenb. max. jan. aantal 1965-1972	IJzermonding Nieuwpoort max. jan. aantal 1971-1974	gehele Belgische kust januari 1974
Tureluur <i>Tringa totanus</i>	210	150	78
Bonte Strandloper <i>Calidris alpina</i>	1050	550	976
Scholekster <i>Haematopus ostralegus</i>	129	80	390
Wulp <i>Numenius arquata</i>	97	140	?
Bontbekplevier <i>Charadrius hiaticula</i>	45	75	69

Tabel 3: vergelijking van maximum winteraantal van 5 soorten slikwaadvogels aan de Belgische kust.

hogere aantallen in augustus en september. In Zeebrugge ook overzomerend in klein aantal.

Krombekstrandloper *Calidris ferruginea*

Voorjaarstrek in mei (maximum 5 ex.) en najaarstrek van augustus tot oktober (maximum 72 ex.), telkens te Zeebrugge. In Blankenberge zeer sporadisch waargenomen.

Drieteenstrandloper *Calidris alba*

Geen typische slikvogel, kleine groepjes verbleven evenwel op de strandjes tussen het slik en de opgespoten terreinen te Zeebrugge. Opvallend was wel het elk jaar reeds zeer vroeg verschijnen van meerdere exemplaren in juli, die dan continu aanwezig bleven. Op onze Noordzeestranden, waar de soort talrijk overwintert, verschijnen ze meestal slechts vanaf september, wegens de verstoring tijdens de zomermaanden.

Kluut *Recurvirostra avosetta*

Alleen te Zeebrugge: talrijke waarnemingen tijdens de zomermaanden, echter niet continu aanwezig.

Andere soorten, sporadisch aanwezig op het Slik te Zeebrugge

Deze werden ook niet in de tabel opgenomen. Het betreft soorten die vooral op trek algemeen aanwezig zijn in de kustpolders en slechts af en toe te zien waren op het slik of bij de vijver op het opgespoten terrein. Met tevens een tweetal zeldzame soorten: Kievit *Vanellus vanellus*, Goudplevier *Pluvialis apricaria*, Morinelplevier *Charadrius morinellus* (alleen in 1966: 1 in augustus, 2 ex. in september), Watersnip *Gallinago gallinago*, Grutto *Limosa limosa*, Witgatje *Tringa ochropus*, Bosruiter *Tringa glareola*, Zwarte Ruiter *Tringa erythropus*, Kemphaan *Philomachus pugnax*, Grauwe Franjepoot *Phalaropus lobatus* (1 waarneming in september, 1 in oktober).

Besluit

Tot 1972 verbleven we op twee slikgebiedjes aan de Belgische Oostkust, namelijk te Zeebrugge en te Blankenberge, concentraties waadvogels.

1. Slik te Zeebrugge: was als voedselgebied voor waadvogels vooral belangrijk tijdens de winter-

maanden en in de trekperiodes: in december en januari verbleven er maximaal 1100 tot 1250 steltlopers. Eveneens meer dan 1000 waren er aanwezig in maart en september, in de overige maanden schommelde het aantal tussen 300 en 800. 29 soorten waadvogels werden hier waargenomen.

2. Spuirom te Blankenberge: was ondanks zijn geringe oppervlakte, en met uitzondering van de zomerperiode, eveneens een geschikt voedselgebied voor sommige waadvogels, maximaal 400 à 600 steltlopers verbleven er tijdens de winter. Deze aantallen zijn internationaal van weinig betekenis, maar zijn naar Belgische maatstaven wel belangrijk. Dit wordt geïllustreerd in tabel 3, waar de maximum aantallen van Zeebrugge en Blankenberge samen (oppervlakte 51 ha) vergeleken worden met de maximum aantallen van de slikken van de IJzermonding te Nieuwpoort (10 ha) (Becuwe, 1975) en met de aantallen van de jaaruitelling in 1974 van de gehele Belgische kust, dit voor de 5 belangrijkste soorten van de op het slik verblijvende steltlopers.

Bibliografie

- Becuwe M., 1971. Het voorkomen van de Steenloper, *Arenaria interpres*, en de Paarse Strandloper, *Calidris maritima*, in België en Zeeuws-Vlaanderen. *Gerfaut-Giervalk* 61: 175-223.
- Becuwe M., 1975. Het reservaat de IJzermonding te Nieuwpoort als doortrek- en overwinteringsgebied voor waadvogels. *Dodonea* 43: 63-77.
- Becuwe M., G. Burggraave, J. Burny, P. Lingier, G. Rappé, J. van Gompel, 1983. De verspreiding en het aantalsverloop van pleisterende waadvogels op de Westvlaamse en Zeeuwsvlaamse Noordzeekust 1972-1979. *Wielewaal* 49: 341-372.
- Grootaers F., 1953. Avifauna van de Vlaamse Westkust, zwem- en waadvogels van de IJzermonding. *Wielewaal* 19: 81-90.
- Lippens L., 1954. *Les oiseaux d'eau de Belgique*. St. Andries-Brugge, Vercruysse-Van Hove.
- Lippens L., 1963. *Les oiseaux de Knokke-sur-mer*. *Gerfaut-Giervalk* 53: 119-196.
- Van Gompel J., 1969. *De avifauna van het haven- en spuiromgebied te Blankenberge*. Gestencileerd rapport.
- G. Burggraave, Hoekestraat 84, 8360 Knokke-Heist
- Dr. J. Van Gompel, J. de Troozlaan 53, 8370 Blankenberge

ontvangen op 19 mei 1983

Bescherming van de vogels van onze stranden en territoriale waters.

Léon Lippens

Nu er zoveel waardevolle gegevens gepubliceerd worden over de vogels van de Vlaamse kust, zal het wellicht de leden van de Wielewaal interesseren te vernemen hoe het komt dat het Belgisch strand (63 km lang) en onze territoriale waters zulk uitgestrekt vogelreservaat geworden zijn. Tot 1958 werd er op het strand en op zee nog gejaagd. Het jachtrecht werd jaarlijks bij openbare aanbesteding verpacht volgens vaste loten en lastenkohieren. Het jachtrecht werd meestal verpacht aan hotels die zowel tijdens de zomer als tijdens de winter openbleven. De hoteliers schreven dan op hun publiciteitsfolders: „Jacht op waterwild - Chasse au gibier d'eau". Enkele „jagers" kwamen dan — meestal in de winter — langs het strand lopen en schoten wat, echter betrekkelijk weinig: een Scholekster, een Steenloper, een Bonte Strandloper, enz. Doch tijdens zeer koude winters (1928-29, 1939-40, 1956-57) werd er veel meer geschoten: Wulpen, eenden, Rotganzen, zaagbekken, enz. Alles werd dan tevens verjaagd.

Vanaf 1946 was ik burgemeester van Knokke en ijverde ik voor een degelijk wintertoerisme in mijn badstad. Alhoewel ik zelf jager was vond ik het schandelijk dat „geweerdragers" tussen de strandhoofden liepen om vogels te schieten die uiteraard geen „wild" en soms slechts uitgeputte dieren waren. Bovendien was het gevaarlijk en in ieder geval hinderlijk voor de wandelaars, de hengelaars en de spelende kinderen. Ik ben toen enkele malen naar het Ministerie van Landbouw (jacht) en van Financiën (verpachting) te Brussel geweest om daar een einde aan te stellen. Alles echter vruchteloos. Ik heb dan een petitie laten tekenen door mijn collega's en vrienden, de 13 burgemeesters van de kustgemeenten (één heeft niet getekend), en zo bereikten wij ons doel: het jachtrecht op het strand zou niet meer verpacht worden. Ipso facto had niemand nog het recht daar te jagen. In Frankrijk jaagt men heden, in 1983, nog steeds vrij langs het strand. Van juli tot maart ziet men tientallen jagers langs de zee stappen, soms zelfs tussen de toeristen, en op alles schieten wat maar loopt of vliegt.

In België was dit nu afgelopen, maar de strandjagers huurden toen bootjes om langs de kust te varen, bij voorbeeld tussen Zeebrugge en Het Zwin, om zo op watervogels te kunnen schieten die op zee zwommen of die van de strandhoofden wegvlogen. De zee is nu eenmaal een soort „niemandsland" waar men zonder vergunning wettelijk mag vissen en jagen. Het geval viel dus niet onder de jachtwet. Ik was lid van de Hoge Jachtraad en kon via het Ministerie niets bekomen. Iedereen was inzake de zee

Foto: H. Meeus

„onbevoegd". Ik stond machteloos. Een vriend, staatsambtenaar te Oostende, deelde mij echter per toeval „geheim en vertrouwelijk" het volgende mee. Met onze wetgeving zou men nooit een jachtverbod op zee kunnen bekomen; dit was onmogelijk en het was dus nutteloos het te proberen. Maar er bestond een reglement voor de veiligheid van de vaartuigen in de Belgische territoriale waters. Ik moest trachten een alinea hieraan te laten toevoegen die zou bepalen: „In de territoriale waters is het gebruik van vuurwapens verboden". En dat is dan ook gebeurd. Wettelijk mag iedereen in onze territoriale waters jagen, maar niet met vuurwapens. Het ei van Columbus.

En zo komt het dat onze stranden en de aanpalende zee tot één groot vogelreservaat omgevormd werden. Overal kan men nu vogels waarnemen, die veilig bij ons pleisteren, doch die, jammer genoeg, door „les chasseurs français" geschoten worden. Er zijn meer dan duizend jagers op het strand en in de duinen tussen Duinkerken en De Panne, en wat verderop nog tien maal meer. Veel ornithologen en natuurliefhebbers, die nu van deze toestand langs onze Belgische kust genieten, weten wellicht niet, of zijn vergeten dat het niet altijd zo is geweest en dat men, 25 jaar geleden, hard heeft moeten strijden om de bescherming van deze gebieden te bekomen. Far away and long ago.

Graaf L. Lippens, Boslaan 43, 8300 Knokke-Heist.

Telling van landvogels in Vlaanderen: resultaten van het broedseizoen 1983

Geert Bilcke en Helga van der Veken

1. Inleiding

Het tellen van de landvogels in Vlaanderen werd gestart met de bedoeling de variaties in aantallen in de loop der jaren te bestuderen. Met de gegevens van één broedseizoen is het uiteraard niet mogelijk om dergelijke schommelingen na te gaan. Toch willen we hier een overzicht geven van de stand van zaken na het broedseizoen 1983.

2. Resultaten

Een overzicht van de medewerking aan het telprogramma wordt gegeven in tabel 1. Ongeveer 35 personen zegden hun medewerking toe. Het juiste aantal is echter niet gekend daar sommigen via vrienden of kennissen met het project in contact kwamen, zonder ons op de hoogte te brengen.

Van deze 35 personen stuurder er slechts 11 telresultaten binnen, waarvan 1 na de uiterlijke datum (31 juli).

Niettegenstaande dit klein aantal liep het aantal tellingen toch op tot 30, wat betekent dat de meeste medewerkers meerdere tellingen uitvoerden, wat kan toegejuicht worden. Meestal gebeurden deze tellingen echter in hetzelfde gebied, zodat het aantal getelde gebieden slechts 16 bedraagt. Dit is jammer, daar de betrouwbaarheid van de resultaten vooral afhangt van het aantal getelde gebieden. Per periode kan namelijk slechts één telling per gebied gebruikt worden bij de statistische verwerking van de gegevens. Daarom raden we aan om zoveel mogelijk in verschillende gebieden te gaan tellen.

De gebieden werden in vier grote groepen onderverdeeld naargelang de aard van de biotoop: bos, landbouw, bebouwing, speciaal. Van de getelde gebieden vielen er 7 onder de categorie bos, 4 onder landbouw en 4 onder speciaal. Geen enkele telling werd uitgevoerd in een bebouwde zone.

Aantal personen die hun medewerking toezegden	± 35
Aantal tellers	11 (+ 1 te laat)
Aantal gebieden	16
Aantal tellingen	30

Tabel 1: medewerking aan het telproject gedurende het broedseizoen 1983.

Het hierna volgende overzicht van de resultaten betreft de vroegste telling in het broedseizoen (april-mei-juli) in elk van de getelde gebieden.

In totaal werden 805 waarnemingen genoteerd van 72 soorten (tabel 2). Merk op dat, hoewel het om een telling van landvogels gaat toch een aantal watervogels waargenomen werden.

50 soorten kwamen slechts in 3 of minder gebieden voor: geen enkele soort werd in alle 16 gebieden waargenomen. Toch werd een klein aantal soorten in relatief veel gebieden gezien, namelijk Houtduif, Koolmees, Pimpelmees, Winterkoning, Merel, Roodborst, Fitis, Tjiftjaf en Vink. Het zijn soorten die men zowat overal aantreft, wat bijgevolg in de resultaten van de telling ook tot uiting komt.

De gemiddelde aantallen individuen van een soort, waargenomen per telling bedragen meestal slechts 1 tot 3. Van enkele soorten werden hogere aantallen waargenomen: Kievit, Grutto, Veldleeuwrik, Spreeuw en Winterkoning. Van de Spreeuw, die een koloniebroeder is, was dit enigszins te verwachten, en misschien is het beter uitzicht in het open veld de reden voor de grote aantallen Kieviten, Grutto's en Veldleeuwriken. Wat de Winterkoning echter betreft kunnen we slechts gissen: is zijn densiteit werkelijk zo hoog, of is de Winterkoning zo'n opvallende soort dat praktisch alle aanwezige individuen geteld worden, terwijl men voor de andere soorten slechts een klein gedeelte van de populatie waarneemt?

Soort	G	N	N/G
Dodaars <i>Tachybaptus ruficollis</i>	1	1	1
Blauwe Reiger <i>Ardea cinerea</i>	1	1	1
Wilde Eend <i>Anas platyrhynchos</i>	1	2	2
Zomertaling <i>Anas querquedula</i>	1	2	2
Slobeend <i>Anas clypeata</i>	1	1	1
Kuifeend <i>Aythya fuligula</i>	1	4	4
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	2	3	1,5
Fazant <i>Phasianus colchicus</i>	2	3	1,5
Waterral <i>Rallus aquaticus</i>	1	1	1
Waterhoen <i>Gallinula chloropus</i>	3	5	1,7
Scholekster <i>Haematopus ostralegus</i>	1	5	5
Kievit <i>Vanellus vanellus</i>	3	49	16,3
Grutto <i>Limosa limosa</i>	2	22	11
Wulp <i>Numenius arquata</i>	3	9	3
Tureluur <i>Tringa totanus</i>	1	1	1
Holenduif <i>Columba oenas</i>	2	2	1
Houtduif <i>Columba palumbus</i>	8	22	2,8
Turkse Tortel <i>Streptopelia decaocto</i>	2	5	2,5
Tortel <i>Streptopelia turtur</i>	2	3	1,5
Koekoek <i>Cuculus canorus</i>	2	4	2
IJsvogel <i>Alcedo atthis</i>	1	1	1
Groene Specht <i>Picus viridis</i>	1	1	1
Grote Bonte Specht <i>Dendrocopos major</i>	5	6	1,2

Kleine Bonte Specht <i>Dendrocopos minor</i>	1	2	2
Veldleeuwerik <i>Alauda arvensis</i>	4	44	11
Boompieper <i>Anthus trivialis</i>	3	8	2,7
Graspieper <i>Anthus pratensis</i>	3	12	4
Gele Kwikstaart <i>Motacilla flava</i>	1	1	1
Witte Kwikstaart <i>Motacilla alba</i>	2	3	1,5
Winterkoning <i>Troglodytes troglodytes</i>	11	77	7
Heggenus <i>Prunella modularis</i>	2	10	5
Roodborst <i>Erithacus rubecula</i>	11	31	2,8
Nachtegaal <i>Luscinia megarhynchos</i>	3	5	1,7
Blauwborst <i>Luscinia svecica</i>	2	3	1,5
Roodborsttapuit <i>Saxicola torquata</i>	1	2	2
Merel <i>Turdus merula</i>	10	33	3,3
Zanglijster <i>Turdus philomelos</i>	4	15	3,8
Grote Lijster <i>Turdus viscivorus</i>	4	8	2
Rietzanger <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	1	1	1
Bosrietzanger <i>Acrocephalus palustris</i>	1	1	1
Kleine Karekiet <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	2	6	3
Grasmus <i>Sylvia communis</i>	5	7	1,4
Tuinfluitier <i>Sylvia borin</i>	3	5	1,7
Zwartkop <i>Sylvia atricapilla</i>	7	27	3,9
Fluitier <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	1	2	2
Tjiftjaf <i>Phylloscopus collybita</i>	9	40	4,4
Fitis <i>Phylloscopus trochilus</i>	10	39	3,9
Goudhaantje <i>Regulus regulus</i>	3	10	3,3
Grauwe Vliegenvanger <i>Muscicapa striata</i>	1	4	4
Staartmees <i>Aegithalos caudatus</i>	2	4	2
Matkop <i>Parus montanus</i>	5	8	1,6
Kuifmees <i>Parus cristatus</i>	1	1	1
Zwarte Mees <i>Parus ater</i>	3	5	1,7
Pimpelmees <i>Parus caeruleus</i>	9	47	5,2
Koolmees <i>Parus major</i>	11	46	4,2
Boomklever <i>Sitta europea</i>	3	8	2,7
Boomkruiper <i>Certhia brachydactyla</i>	1	1	1
Wielewaal <i>Oriolus oriolus</i>	1	1	1
Vlaamse Gaai <i>Garrulus glandarius</i>	1	1	1
Ekster <i>Pica pica</i>	5	9	1,8
Kauw <i>Corvus monedula</i>	3	11	3,7
Zwarte Kraai <i>Corvus corone</i>	4	5	1,3
Spreeuw <i>Sturnus vulgaris</i>	5	41	8,2
Huisemus <i>Passer domesticus</i>	2	3	1,5
Ringmus <i>Passer montanus</i>	4	7	1,8
Vink <i>Fringilla coelebs</i>	11	19	1,7
Groenling <i>Carduelis chloris</i>	1	1	1
Sijs <i>Carduelis spinus</i>	1	10	10
Kneu <i>Carduelis cannabina</i>	7	14	2
Goudvink <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	1	1	1
Geelgors <i>Emberiza citrinella</i>	3	4	1,3
Rietgors <i>Emberiza schoeniclus</i>	4	8	2

Tabel 2: Gegevens per soort. G = aantal gebieden waarin de soort geteld werd, N = totaal aantal observaties voor de soort, N/G = gemiddeld aantal observaties per gebied.

3. Slotbeschouwingen

Hoewel de binnengekomen resultaten minder talrijk waren dan we gehoopt hadden, hebben toch een aantal mensen bewezen dat een dergelijk tellingsproject haalbaar is. Daarbij moeten we er rekening mee houden dat het project nog maar pas gestart is. Daarenboven is het hoopgevend dat het aantal deelnemers nog steeds groeit.

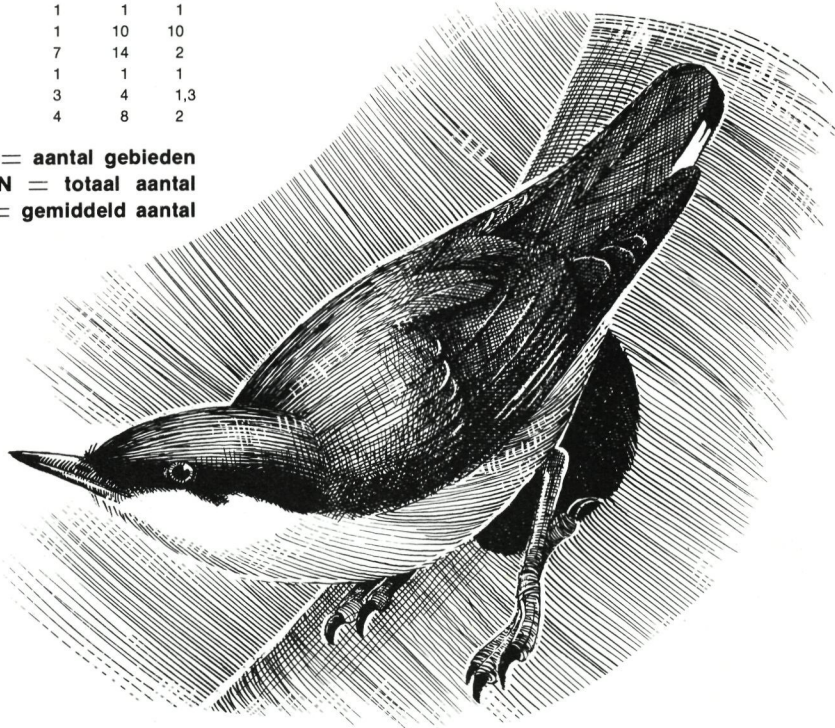
Belangrijk is ook dat, hoewel het broedseizoen misschien de interessantste periode van het jaar is, de tellingen het hele jaar rond kunnen uitgevoerd worden. Dus, wacht niet tot het volgende broedseizoen om terug op het terrein te gaan!

We doen hier nogmaals een beroep op diegenen die nog niet aan het project meewerken. De gevraagde inspanning is niet groot (minimaal ongeveer een half uur per jaar!) en je helpt mee onze vogels beter te leren kennen.

Verdere informatie kan steeds bekomen worden bij de auteurs.

G. Bilcke, Universitaire Instelling Antwerpen, Dept. Biologie, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk (03/828 25 28, binnenpost 256).

H. van der Veken, Kronenburgstraat 102, 2000 Antwerpen.

Tekening: G. van Avermaet

Opmerkelijke ornithologische meldingen

Gegevens voor deze rubriek worden verwacht bij de redactie, Langvenstraat 25, 2300 Turnhout.

Deze waarnemingen hadden plaats in 1983, tenzij anders vermeld is. Ze werden niet op hun juistheid gecontroleerd en een aantal onder hen dient nog ter homologatie te worden voorgelegd.

00100 Roodhalsfuut *Podiceps grisegena*

Zie *Wielewaal* 49: 395, 27 september: het juveniel ex. te Antwerpen-Blokkersdijk nog steeds aanwezig (P. Gerené, W. Verschueren, C. Steeman, H. Voet en vele waarnemers); 9 en 10 september: 1 juveniel ex. te Kalmthout (P. Maes, H. Voet).

00120 Geoorde Fuut *Podiceps nigricollis*

Correctie *Wielewaal* 48: 418, er waren te Kalmthout 13 broedparen, in plaats van 11 (P. Maes, H. Voet).

01040 Kwak *Nycticorax nycticorax*

22 juli: 1 ad. ex. te Bellem bij Aalter (M. van Moerkerke, I. Hoste); 28 juli: 1 juv. ex. in de Maatjes te Nieuwmoer-Kalmthout (P. Symens).

01190 Kleine Zilverreiger *Egretta garzetta*

3 juli: 2 ex. te Doel (T. Bogaerts, H. Nuytemans, D. Symens).

01240 Purperreiger *Ardea purpurea*

5 augustus: 2 ex. te Brecht (J. de Ridder); 27 augustus: 1 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (C. Snijers).

01310 Zwarte Ooievaar *Ciconia nigra*

31 juli: 3 ex. te Hechtel (J. van Heertum); 25 augustus: 1 juv. ex. te Geel (J. Henderickx); 26 augustus: 1 ex. te Koersel (W. van Look); 2 september: 1 juv. ex. te Hechtel (A. Geuens).

01340 Ooievaar *Ciconia ciconia*

8 juni: 1 ex. te Wuustwezel (H. Nuytemans, D. Symens); 21 augustus: 6 ex. waarvan 2 geringde, te Merksem bij Antwerpen (H. Cassiers, C. Steeman); 31 augustus: 3 ex. te Hechtel (T. van Elst, L. Meul).

01440 Lepelaar *Platalea leucorodia*

27 augustus: 3 ex. te Doel (J. de Ridder, V. Dupont, C. Steeman); van 9 augustus tot 23 september: steeds enkele ex. te Antwerpen-Blokkersdijk, tot 5 ex. waarvan 2 geringde (C. Steeman, L. Janssen, V. Dupont, H. Cassiers, M. Stoop, P. Gerené, H. Voet, D. Verstraete, W. Verschueren, R. de Smet, J. van de Wiele, M. van Aerden, K. Bernaers).

01660 Canadese Gans *Branta canadensis*

mei: broedgeval te Wingene (G. Wieme); 30 oktober: 30 ex. op zandwinningsput te Beernem (R. Deloof, G. Wieme).

01730 Bergeend *Tadorna tadorna*

7 augustus: een maximum voor het seizoen van 109 ex. in slagpenrui te Lillo-Zandvliet (H. Voet).

01820 Krakeend *Anas strepera*

begin oktober: 549 ex. te Antwerpen-Blokkersdijk, terwijl op 12 augustus een maximum van 642 ex. geteld werd aldaar (C. Steeman).

01890 Pijlstaart *Anas acuta*

27 september: totaalstelling op linkeroever bij Antwerpen: 267 ex. (C. Steeman).

02040 Toppereend *Aythya marila*

van 10 juli tot 8 augustus: meerdere ex. te Oostende (D. Vanhoecke).

02180 Brilduiker *Bucephala clangula*

11 september: 1 juv. ex. te Antwerpen-Blokkersdijk (H. Voet); 25 september: 1 ex. te Kalmthout (H. Voet).

02390 Rode Wouw *Milvus milvus*

16 oktober: 1 ex. te Merksplas (J. de Win, J. Mostmans).

02600 Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*

20 september: 3 ♂♂ + 7 ♀♀ in groep naar ZZW (C. Steeman, H. Cassiers).

02900 Ruigpootbuiser *Buteo lagopus*

24 september: 1 ex. te Kalmthout (R. de Smet, G. Driessens, L. Janssen, P. Nevelsteen, T. en E. van Marcke, A. Wuyts).

02960 Steenarend *Aquila chrysaetos*

7 november: 1 juveniel ex. te Zedelgem (J. Olivier).

03010 Visarend *Pandion halliaetus*

Sinds hals augustus geregeld waargenomen op de Platwijers in Midden-Limburg (U. Coertjens, T. Remans); 4 september: 1 ex. te Zandvliet (H. Voet); 1 september: 1 ex. te Beek in Noord-Limburg (J. van Winkel); 6 september: 1 ex. te Mol-Postel (H. Lesseliers); 22 september: 1 ex. te Wommelgem (J. Tossens, C. Daniëls); 19 september: 1 ex. te Kalmthout (J. de Ridder).

03090 Smelleken *Falco columbarius*

2 september: 1 ♀ te Kallo (V. Dupont, C. Steeman); 24 september: 1 ex. op het Groot Schietveld te Brecht (J. de Ridder).

04080 Porseleinhoen *Porzana porzana*

begin juli: 1 dood ex. te Kuringen (L. Cuypers); 22 september: 1 ex. te Lier (C. Steeman, H. Cassiers).

04330 Kraanvogel *Grus grus*

30 september en 1 oktober: 1 ex. te Antwerpen-

Blokkersdijk (D. Verstraete, L. Janssen, P. Gerené, K. Bernaers, W. Verschueren).

05540 Bosruiter *Tringa glareola*

8 tot 22 oktober: 1 ex. te Antwerpen-Oorderen (L. Benoy, J. van Ammel, H. Voet).

04550 Steltkluut *Himantopus himantopus*

3 juli: 2 ex. te Kallo (T. Bogaerts, H. Nuytemans, D. Symens).

Sporenkievit *Hoplopterus spinosus*

23 en 30 oktober: 1 ex. te Kottem (Maasvallei, Limburg) (G. Hardy, I. Hardy, T. Cleven, T. Dreesen, T. Schellenberg).

05010 Kleine Strandloper *Calidris minuta*

2 oktober: 261 ex. te Kallo-Doel (P. Buys, D. Colin, G. Driessens, L. Janssen).

05450 Zwarte Ruiter *Tringa erythropus*

4 oktober: Doel, 44 ex. in groep (R. de Smet, L. Janssen).

05470 Poelruiter *Tringa stagnatilis*

22 juli: 1 ex. te Doel (D. Oellibrandt, L. Neyens).

05920 Zilvermeeuw *Larus argentatus*

eind september en begin oktober: 1 albino ex. te Turnhout (J. de Win, H. Meeus).

05927 Geelpootmeeuw *Larus cachinnans*

17 september: 1 ex. te Zeebrugge en 4 ex. te Heist (D. Oellibrandt, P. van de Vijver).

06270 Zwarte Stern *Chlidonias niger*

16 augustus: 90 ex. te Doel (plas bij Henkel) (C. Steeman, D. Oellibrandt).

18470 IJsgors *Calcarus lapponicus*

2 oktober: 1 ex. te Turnhout (H. en M.-L. Meeus); 15 oktober: 1 ex. te Kalmthout-Nieuwmoer (J. de Ridder); 30 oktober: 1 ex. te Merksplas (J. Mostmans, C. Goossens).

Nog vijftig jaar Wielewaal

Ferdinand van den Broeck

Na het verschijnen van het jubileumnummer in juni j.l. kwamen ons nog vele felicitaties uit binnen- en buitenland toe. Langs deze weg danken we allen die ons gelukwensen met vijftig jaar Wielewaal.

Naar onze mening past het in dit kader om onze drukker, *J. Lauwers*, een bloemetje toe te werpen: met grote toewijding spant deze man zich reeds 30 jaar met al zijn kunnen in om ons maandblad zo mooi en zo goed mogelijk te doen verschijnen. Het wel en wee van ons blad ligt hem nauw aan het hart. Hij probeert steeds beter. E.H. Segers, ons tijdschrift en de drukker J. Lauwers maakten een stuk onafscheidelijke geschiedenis.

Het jubileumnummer zelf bezorgde ons vele gunstige en zelfs enthousiaste beoordelingen. Maar er was ook andere kritiek. Men wees er ons op dat meerdere verdienstelijke Wielewalers niet vernoemd werden. En dat is juist, maar het juninummer gaf uiteraard slechts bepaalde korte overzichten.

In het kielwater van de stichters van De Wielewaal volgden een reeks ijverige mannen, waarbij *Emiel Hostie*, *René Backx*, de architecten *Robert* en *Wilfried van der Aa* en *Henri Dirkx*, de succesvolle vogelfilmer van voor de oorlog. Wat later volgden dan o.a. *Leo Gonnissen* en *Jef van Weesenbeeck*, de man die in elk biotoop feilloos voorspelde welke vogels er zouden voorkomen.

J. Lauwers

Gerard Andries

Tussen al deze Antwerpenaars bevond zich *Gerard Andries*. In het eerste Antwerpse bestuur was hij reeds penningmeester. Van 1949 tot aan zijn dood op 5 juni 1963 was hij voorzitter. G. Andries was een geboren leider, een geestdriftig en dynamisch man, altijd present. Voor de meeste naturalisten was hij een vriend, voor de jongeren was hij de „Pa“, de trouwe leidsman. De vrije natuur was zijn terrein. Hij las weinig boeken, verzamelde niet en nooit zagen we hem iets noteren, maar hij had scherpe zintuigen en een fantastisch geheugen. Wat hebben wij al niet geleerd van deze goede vogel- en plantenkenner en vooral paddestoelenkenner. Fr. Segers en G. Andries kwamen uit hetzelfde dorp, Kontich; ze noemden elkaar met de voornaam; beiden waren

sterke persoonlijkheden, soms botsten ze wel eens (even); beiden vielen ze op het veld van hun bedrijvigheid. Wij denken nog dikwijls aan Gerard Andries... als aan een vader.

Van 1949 af tot in 1955, telkens midden oktober, deden de Antwerpenaars mee aan de vogeltrekwaarnemingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Behalve het merendeel van de voornoemde mensen namen hier o.a. aan deel: *Henri van der Vloet*, *Jean Maebe*, *Georges Huyskens*, *August van Gool*, *Willy de Kort*, *Antoon Uyttendaele*, *Marcel Couwels*, *P. Pannekoek* en de secretaris.

In 1940 werd *Pol Poppe* lid van De Wielewaal. In Antwerpen werd hij bestuurslid in 1959 en in 1964 ondervoorzitter. In 1965 werd hij daar voorzitter tot in 1972. Tevens is hij sedert 1966 tot op heden penningmeester van afdeling Voorkempem, aan wiens wieg hij stond. Het wordt ons duidelijk van welk kaliber hier sprake is, wanneer we lezen wat E.H. Segers in „*De Wielewaal*“ 1946, blz. 26 schrijft: „Voor Antwerpen moet ik aan M. Poppe P., opperwachtmeester, de eregroet brengen, hij bezorgde ons driehonderd nieuwe leden.“ In diezelfde jaren bracht hij een verzameling vogels bij elkaar om ze aan de rijkswachters te doen kennen: zo konden ze met kennis van zaken de wet toepassen. Op nationaal vlak maakte hij zich verdienstelijk als adviseur bij de jacht- en de vogelvangstwetgeving.

Marcel Pille en *Alfons Jans* stichtten, samen met *E.H. Vleugels* en *Gerard Dehornois*, afdeling Mechelen. Dat gebeurde officieel op 28 juni 1937. Dezelfde M. Pille richtte in volle oorlogstijd in het

Foto genomen door Marcel Pille, van links naar rechts: *Henri van der Vloet*, *Roger Springael*, *Marcel Vaes*, *Mevrouw M. Pille*, *Clementine van Doren* (nu mevr. J. Jaeken), *Roza Peeters*, *Emiel Hostie*, *Marcel de Meyer*, *Ferdinand van den Broeck*, *Justine van Doren* (nu mevr. Paul Hostie), *Paul Hostie* en *Arthur Vaes*, uitstap van afdeling Antwerpen op 25 juni 1944.

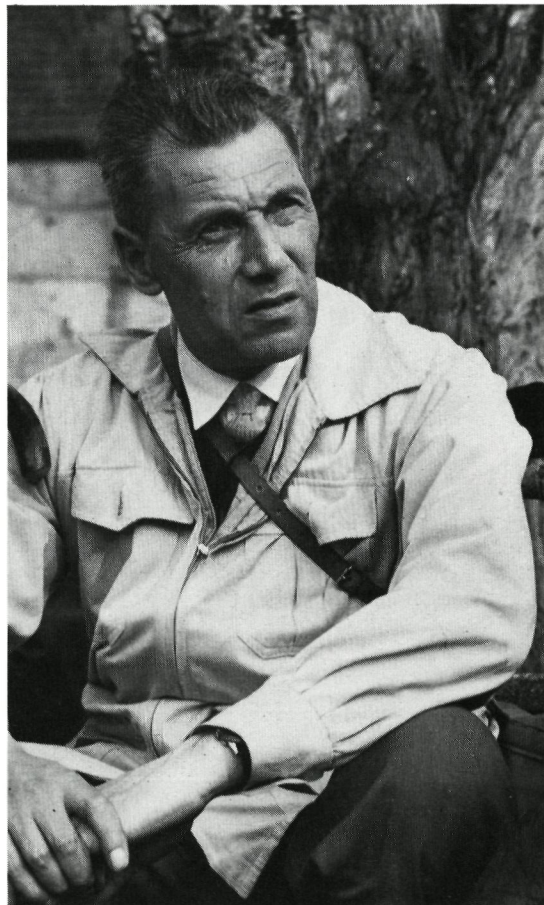

Pol Poppe

Xaverius-college te Borgerhout een studentenafdeling op. Die afdeling werd heropgericht op 15 oktober 1952. Ook afdeling Ieper, die op 25 maart 1945 met o.a. *Henri Moncarey* van start ging, bestond grotendeels uit studenten. De Wielewaaljeugd van toen?

Medestichter en eerste voorzitter van afdeling Noorderkempen (toen nog „Essen-Kalmthout”) in 1952 was *Corneel J. Verhulst*. Deze hoogstaande mens met een zeer ruime belangstelling voor de natuur werd in 1957 lid en in 1961 en 1962 ondervoorzitter van de raad van beheer. Hij was eveneens medestichter en van 1959 tot 1961 eerste voorzitter van het O.S.C.-comité. Zelf van Nederlandse afkomst had hij relaties met vele gekende Nederlandse ornithologen. Hij overleed na een langdurige ziekte in 1979 in de leeftijd van 74 jaar.

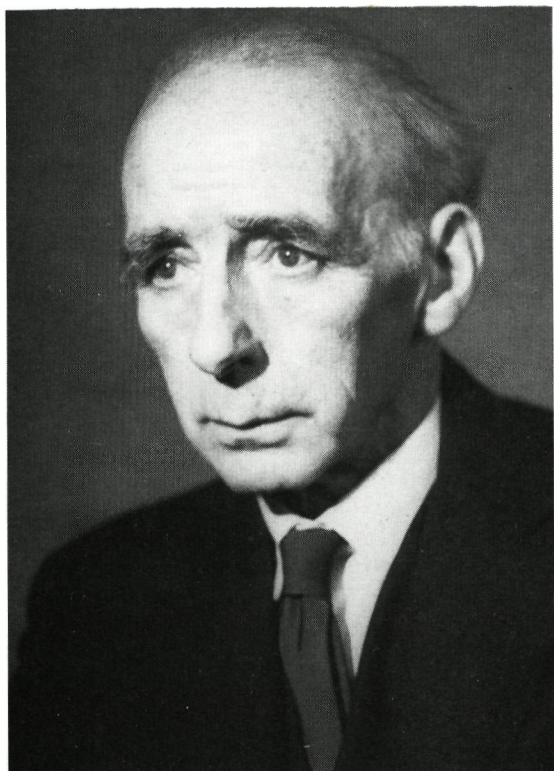
Eén van de vele groepen die de Wielewaal rijk was in de loop van zijn geschiedenis heette „Cinematografisch-fotografisch- en geluidscomité”. Een eerste contactvergadering had plaats te Antwerpen op 9 januari 1955 onder leiding van *Dr. Louis Verhoeven*. Samen met vier beheerders waren er nog veertien fotografen en cineasten aanwezig: *J. Dens, F. de Deyne, T. Feremans, J. Geytenbeeck, M. Gruyaert, C. Janssens, L. Maes, W.*

Corneel J. Verhulst

Mous, R. Peeters, Dr. W. Suetens, Varga, J. van Reeth, W. Verlinden en R. Vlietinck.

Uit dit comité groeide o.a. de Tikkebroekenfilm van N. de Boevé, waarmee heel het land afgereisd werd. *Nico de Boevé* behoorde tot de goede en trouwe vrienden van E.H. Fr. Segers. Geboren natuurliefhebber, maakte hij een uitvoerige studie van de vlinders, legde vogelzang vast op magneetband en maakte een achttal films. Hij was achtereenvolgens medestichter van afdeling Brussel en van afdeling Halle. Van het O.S.C.-comité was hij de eerste penningmeester. Tevens was hij de bewerker van de Wielewaalreservaten „Maasdalbos” te Halle (Brabant) en „Gemeentebossen” te Jette. Zijn eigen grond te Kampenhout schonk hij als natuurreservaat aan de Wielewaal. N. de Boevé had een zwakke gezondheid. Zijn gezichtsvermogen werd bovendien langzamerhand slechter, zodat filmen en fotograferen voor hem onmogelijk werd. Zijn laatste levensjaren bracht hij door in volledige blindheid. Zonder enige klacht droeg hij zijn lot tot hij einde 1968 in alle stilte overleed.

Nico de Boevé

Een andere man uit Brabant was *Maurits Bequaert*. Hij behoorde tot de eerste medewerkers van de redactie. Van 1940 af verschenen regelmatig artikels van hem. Ook gaf hij lezingen. Hij behoorde tot de weinige veldornithologen die reeds een langere loopbaan in het veld hadden dan E.H. Segers. In de jonge afdeling Leuven was hij als bestuurslid aanwezig. M. Bequaert was de leermeester van *Dr. Fr. Grootaers* voor het herkennen van de waadvogels. Bij het bepalen van vogels hanteerde hij strikte normen. Hij trachtte zijn leerlingen de methodische kritiek bij te brengen. Zeldzame of onzekere waarnemingen illustreerde hij met schetsen, ter plaatse gemaakt. Later slaagden specialisten er dikwijls in, aan de hand van zulke schetsen, bepaalde vogels, waarachter hij een vraagteken had geplaatst, te determineren. Een merkwaardig man. Onlangs schonk Mevrouw Bequaert het archief van wijlen haar man aan onze vereniging.

Hasselt werd de vierde in de rij der afdelingen. Ze werd gevestigd op 22 november 1940 met A. *Brillouet* als voorzitter. Eén van de kleine kern Limburgers, die dat jaar gevolg gaven aan de oproep van E.H. Segers om in hun provincie de vereniging uit te bouwen, was *E.P. Landewald Janssen*. Pionierswerk van hem was zeker de inventarisatie van „De vogels van Limburg”, een studie, waarin deze volgeling van St.-Franciscus het leeuwenaandeel had. Het werk verscheen in ons maandblad van 1958 tot 1964. Hiervoor was

Afdeling Leuven in de Dijlevallei, zomer 1943. Van links naar rechts: M. Bequaert (†), A. Boeyé, P. van Goldsenhoven, M. Bastijns (†), P. Herroelen, F. Wortelaers (†), Fr. Grootaers, J. Geerens en haar zuster N.

E.P. Landewald Janssen

de Provinciale Avifauna-Kring (P.A.K.) in het leven geroepen met ruim 40 leden, o.a. *Jos van Winkel, E. Wellens, R. Calsius, J. Hoogsteyns, M. Loenders, L. Raymaekers, E.H. Gabriëls, Eugene Reymen, J. Waelbers, H. Lehaen, Jos Henderickx* en vele anderen. In de jaren vijftig en zestig ondernam hij een kruistocht langs de eigenaars van waardevolle natuurgebieden om hen ervan te overtuigen er geen andere bestemming aan te geven. Het heeft geleid tot vele honderden hectaren natuurreservaat. Tussen 1945 en 1965 publiceerde P. Landewald Janssen zeer veel over zijn speurwerk en observaties in ons blad. Bij zijn tachtigste verjaardag werd uit zijn omvangrijk werk een bloemlezing samengesteld onder de titel „Natuurbeleving”. Natuurbeschermd Limburg is hem zeer erkentelijk voor meer dan veertig jaar geestdriftige inzet. Met rechtmatige fierheid noemen ze hem „ons eigen Natuurmonument”.

Dr. R. Neven, Albert Mertens, Robert Christiaens, ... vele sterren aan het Limburgse Wielewaal-firmament, maar *Gust Claes* was het boegbeeld van de Wielewaal in Limburg. Gedurende twintig jaar deed hij in de vereniging al wat je ook maar kan doen, hij was: lid van de raad van beheer van 1961 tot 1978, voorzitter van afdeling Midden-Limburg, conservator, uitstapleider, voordracht-

gever, feestredenaar, schrijver, natuurspeurder, uitstekend propagandist en vooral blijmoedige vriend. *Gust Claes* bewonderde de dingen van de natuur. Van de rijkdom die hij daar opdeed, deelde hij graag mee. Jarenlang deed hij dat ook op onnavolgbare manier als de wijze „praatjesmaker” in het Bed-programma van *Jos Ghysen*. Vele mensen zijn dank zij zijn begeesterende woorden lid geworden van de Wielewaal. De blijmoedige man, die niet om een anekdote verlegen was, verliet ons op 12 oktober 1978. Vijf jaar na zijn overlijden missen we hem nog steeds.

Als men in de streek van Schelde en Leie over de Wielewaal spreekt dan denkt men aan *Marcel Nachtergaele*. Zijn naam is onverbreekbaar verweven met de geschiedenis van afdeling Schelde-Leie. Op 7 februari 1968 werd de nieuwe afdeling ten doop gehouden. Daar zullen heel wat briefjes en brieven naar de toekomstige bestuursleden en naar het hoofdbestuur aan voorafgegaan zijn. Want dat is de typische tactiek van *Marcel*: steeds contact houden met zijn medemensen. Hij stelt de mens altijd op de centrale plaats. Ook als hij de natuur verdedigt, dan weet hij dat dit in het belang van de mens is. *Marcel* was eveneens lid van de raad van beheer van 1967 tot 1971. Vrijwillig nam hij ontslag om

Gust Claes

zich aan zijn afdeling te wijden. Meermaals heeft hij het hoofdbestuur door de doolhof van de decreten geloodst en ... dan ook veel brieven geschreven. In 1981 kreeg hij de Groene Graal voor zijn werk binnen de natuurbeweging. M. Nachtergaele is een uitstekend secretaris en organisator, een goede mensenkenner, een goed mens.

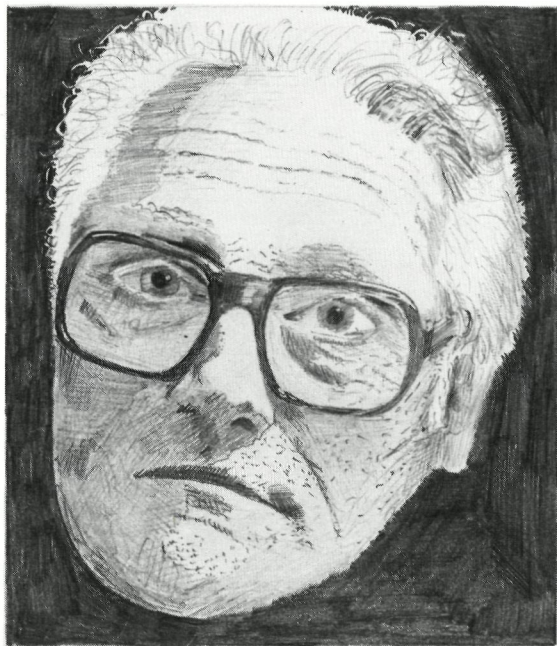
Gent is, op Meetjesland na, de oudste afdeling van Oost-Vlaanderen. Ze werd in 1947 door *Ir. Rik Jacobs* gesticht en voorgezeten. Twee jaar later kwam dan *A. Clierick* als voorzitter. E.H. Segers bekeek dat bestuur echter met wantrouwige ogen, want *A. Clierick*, nochtans een harwerkende man, - was geen vogelliefhebber, maar wel „plantenzoeker“!

In West-Vlaanderen waren Kortrijk en Ieper de oudste afdelingen. Afdeling Kortrijk werd onder de stuwkracht van *J. Supply* in 1942 opgericht. Uit deze afdeling kwam ook het eerste Westvlaams raadslid bij de centrale: *Robert Devos*.

André Rodts is reeds zeer lang lid van de vereniging en een pionier in de kuststreek. Bij de stichting van afdeling Oostende zat hij onmiddellijk in het bestuur. In het begin van de vijftiger jaren was hij, samen met *Graaf L. Lippens* en *M.R. Hautekiet*, een van de zeldzame deskundige

waarnemers aan onze kust. De samenstelling van een alfabetisch register, naar de wetenschappelijke naam opgesteld, met verwijzing naar jaargang en bladzijde van al de vogels genoemd in de jaargangen 1938 tot en met 1955, was zijn werk, een echt monnikenwerk. Rond dezelfde tijd was hij in de weer om een broedvogelonderzoek in de vijf Vlaamse provincies op te zetten. *A. Rodts* heeft eveneens een voortreffelijke studie gemaakt over eendenkooien en kooikers, die eerlang in dit tijdschrift zal verschijnen. In 1953 was hij één van de peters bij de oprichting van afdeling Brugge, die vertrok onder de leiding van voorzitter *A. Godderis* en secretaresse *M. Bossiers*. *Rodts*, die taaie en volhardende Westvlaming, is behalve schrijver ook een gewaardeerde gids en spreker. Als tafelredenaar trad hij meermaals op bij Wielewaalfeesten. Dat spreken bij feestelijke gelegenheden heeft hij gemeen met *E.H. A. Demarey*, die andere pionier van de kuststreek.

Alfons Demarey stichtte in 1965 afdeling Westkust. Hijzelf werd er voorzitter en de dichter *Fernand Florizoone* secretaris. Het is toen dat E.H. Segers van hem zei, dat hij „het zaad op de Noordzeewind zou strooien en dat heel dat deel van de kust er de weldoende invloed zou van ondergaan“. Wij geloven dat die fijne, geestige spreker daarin gelukt is.

Marcel Nachtergaele

Eigenlijk zouden we nog vele tientallen verdienstelijke Wielewalers moeten noemen en eveneens de honderden jongeren die nu de Wielewaal kneden en maken.

Dit was slechts een greep. Wij zijn iedereen dankbaar die, op welke plaats ook en dikwijls onopvallend, voor de beweging werkten en nog werken.

Voor het samenstellen van dit artikel ontvingen we gegevens of bijdragen van: H. Franckx, Dr. Fr. Grootaers, Dr. H. Meeus, H. Pluymers, J. van Looveren, K. de Waele.

F. van den Broeck, secretaris, De Wilgen 41, 2060 Merksem.

... en nog gelukwensen

Gestaunt habe ich über die gute Aufmachung und den interessanten Inhalt der Zeitschrift „*Wielewaal*“. Dazu kann man den Ornithologen flämischer Zunge gratulieren. Die Schrift ist wissenschaftlich auf hohem Niveau und dennoch nicht langweilig, sondern sehr vielseitig. Im „*Wielewaal*“ spiegelt sich ein Aufblühen der Ornithologie in Belgien wider. Die Ornithologie ist so interessant; man möchte 1000 Jahre leben, um sich damit zu befassen.

Reinhard Gnielka, Halle, Deutsche Demokratische Republik.

Gefeliciteerd met het maandblad, vooral wegens het gevarieerde aanbod, het peil en met toch behoud van de leesbaarheid.

J. de Bruyn, Antwerpen.

Nogmaals Proficiat!

Mgr. P. van den Berghe, bisschop van Antwerpen

Met heel veel genoeg heb ik aan het jubileumnummer van de „*Wielewaal*“ bijgedragen! Met veel goede wensen voor de toekomst en hopelijk tot een verder contact.

Prof. Dr. K.H. Voous, Huizen, Nederland.

Index 'Wielewaal' 1983

samengesteld door Mark van Mierlo

Ieder cijfer verwijst naar een bladzijde: aldaar kan de soort meer dan eens zijn genoemd. Naamgeving volgens de naamlijst verschenen in *Wielewaal* 47: 363-376. Een cijfer tussen haakjes verwijst naar een illustratie.

Accipiter gentilis: 41, 66, 79, 99, 132, 142, 147, 153, 318, 327, 395, 401, 428
— *nisus*: 36, 58, 79, 99, (124), 153, (229), 327, 401
Acrocephalus arundinaceus: 94, 115, 141, 161, 331, 428
— *melanopogon*: 134
— *paludicola*: 121, 331, 407
— *palustris*: 37, 58, 94, 161, 407, 436
— *schoenobaenus*: 99, 115, 161, 331, 407, 436
— *scirpaceus*: 37, 140, 161, 331, 407, 436
— *stentoreus*: 108, 115, 141
Actitis hypoleucos: 81, 112, 157, 283, 286, 329, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 370, 405, 413, 419, 430, 432
Aegithalos caudatus: 38, 54, 58, 436
Aix galericulata: 5, 19, 25
Alaemon alaepides: 133
Alauda arvensis: 37, 58, 83, 95, 406, 435
Alca torda: 291, 405
Alcedo atthis: 36, 58, 82, 113, 134, 159, 435
Alectoris chukar: 132
Alle alle: 147, 291
Alopochen aegyptiacus: 77, 151, 290, 325
Ammomanes cincturus: 109, 113
— *deserti*: 136, 137
Ammoperdix heyi: 132, 136
Anas acuta: 5, 13, (13), 22, 25, 77, 135, 151, 326, 400, 428, 437
— *angustirostris*: 141
— *clypeata*: 5, 14, 21, 22, 25, 77, 99, 110, 128, 151, 326, 400, 435
— *crecca*: 5, (6), 10, 11, 21, 22, 25, 77, 128, 133, 151, 286, 326, 399
— *discors*: 5, 19, 25, 151
— *formosa*: 61
— *penelope*: 5, 10, 21, 25, 77, 151, 325, 395, 399, 428
— *platyrhynchos*: 5, (6), 11, 12, 21, 22, (22), 25, 36, 58, 77, 151, 318, 326, 400, 435
— *querquedula*: 5, 13, 25, 61, 110, 134, 144, 147, 151, 182, 326, 395, 400, 428, 435
— *strepera*: 5, 10, 11, 21, 22, 25, 41, 77, 99, 151, 325, 395, 399, 428, 437
Anser albifrons: 36, 41, 76, 322, 325, 398
— *anser*: 41, 76, 150, 257, (261), 325, 395, 398
— *brachyrhynchus*: 76, 257, 325, 398
— *caerulescens*: 76, 290
— *erythropus*: 76, 121, 270
— *fabalis*: 75, 257, 325, 398
— *fabalis*: 76, 121, 257, (261), (263), (265), (267), (268), (269)
— *middendorfi*: 257
— *rossicus*: 257, (260), (263), (265), (267), (275)
— *serrirostris*: 257
— *indicus*: 76
Anthreptes metallicus: 108, 115, (115)
Anthus campestris: 42, 108, 115, 159, 291, 323, 406, 428
— *cervinus*: 62, 108, 115, 135, 136, 159, 291, 396, 406
— *noaeaeelandiae*: 42, 136
— *petrosus littoralis*: 62, 83, 148, 406
— *pratensis*: 37, 58, 115, 406, 436
— *spinoletta*: 83, 99, 159, 323, 406
— *spinoletta*: 62, 331
— *trivialis*: 159, 406, 436
Aphriza virgata: 367
Apus affinis: 113, 142
— *apus*: 58, 109, 113, 159, 291, 406
— *melba*: 142, 159, 292
— *pallidus*: 113

Aquila chrysaetos: 318, 437
— *clanga*: 129, 327
— *heliaca*: 129, 132
— *nipalensis*: 129, 132, 135, (137), 138, 140, 144
— *pomarina*: 108, 111, 129, 132, 140, 142, 327
— *rapax*: 108, 111
Ardea cinerea: 5, 8, 25, 35, 58, 66, 75, 110, 134, 140, 150, 215, 325, 398, 421, 422, 435
— *herodias*: 421
— *purpurea*: 75, 91, 108, 110, 134, 144, 150, 325, 398, 429, 437
Ardeola ralloides: 91, 110, 133, 134, 144, 150, 325
Arenaria interpres: 81, 112, 136, 158, 283, 286, 329, 344, 346, 347, 348, 351, 353, 354, 355, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, (369), 370, 371, 405, 430, 432, 434
— *melanocephala*: 367
Asio flammeus: 36, 82, 93, 158, 323, 406, 428
— *otus*: 36, 58, 67, 82
Athene noctua: 36, 58, (164)
Aythya ferina: 5, 15, (15), 22, 25, 78, 92, 151, 326, 393, 400, 426
— *fuligula*: 5, 16, 21, 22, 25, 51, 78, 151, 290, 326, 336, 393, 400, 435
— *marila*: 5, 17, 25, 78, 91, 147, 151, (151), 182, 290, 322, 395, 400, 437
— *nyroca*: 5, 16, 25, 78, 91, 121, 151, 182, 290, 400, 428
Bonasia bonasia: 92
Bombicilla garrulus: 83, (83), 161, 396, 406
Botaurus stellaris: 75, 91, (92), 325, 398, 428
Branta bernicla: (76), 290, 399, 434
— *— bernicla*: 76, 151
— *— hrota*: 77
— *canadensis*: 150, 437
— *leucopsis*: 76, 325, 399
— *ruficollis*: 77, 121
Bubo bubo: 318
Bubulcus ibis: 109, 110, (110), 134, 144
Bucephala clangula: 5, 18, 25, 78, (85), 121, 152, 322, 326, 395, 400, 437
Burhinus oedipnemus: 80, 91, 97, 111, 291
Buteo buteo: 36, 66, 67, 79, 99, 154, 318, 327, 401, 435
— *vulpinus*: 108, 111, 130, 132, 134, 136, 140
— *lagopus*: 41, 61, 79, 121, 147, 154, 182, 291, 322, 401, 437
— *rufinus*: 140, 142
Calandrella cinerea: 108, 113, 135
Calcarius lapponica: 42, 408, 438
Calidris alba: 80, 156, 283, 284, 328, 344, 345, 346, 347, 348, 350, (350), 351, 352, 355, 356, 357, 358, 361, 362, 364, 365, 366, 371, 403, 430, 431, 433
— *alpina*: 59, 61, 80, 112, 135, 156, 283, 284, 329, 344, 345, 346, 348, 350, 352, 353, 356, 357, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 367, 403, 428, 430, 432, 433, 434
— *alpina*: 333, (335), 367
— *pacifica*: 335
— *schinzii*: 333, (334), (335), 338, (338), 367
— *canutus*: 80, 136, 156, 283, 284, 328, 344, 346, 347, 348, (349), 352, 355, 356, 357, 359, 361, 364, 365, 366, 371, 403, 430, 432
— *ferruginea*: 59, 156, 283, 284, 322, 328, 344, 348, 352, 353, (354), 356, 357, 359, 361, 364, 367, 403, 430, 433
— *maritima*: 80, 156, 328, 344, 347, 348, 350, 352, 353, 355, 356, (365), 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 367, 396, 403, 430
— *melanotos*: 396
— *minuta*: 80, 111, 135, 156, 322, 328, 344, 348, 352, 353, (353), 357, 359, 360, 361, 364, 365, 366, 403, 430, 432, 438
— *ptilocnemis*: 367
— *temminckii*: 144, 328, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 396, 403, 417
Calonectris diomedea: 74, 395

- Caprimulgus europaeus*: 330
Carduelis cannabina: 38, 55, 133, 436
 — *carduelis*: 39, 58, 84, (84), 95, 116, 142, 163, 332, 408
 — *chloris*: 38, 55, 393, 408, 436
 — *flammea*: 84, 163, 408
 — — *cabaret*: 428
 — *flavirostris*: 84, 163, 408
 — *spinus*: 39, 58, 84, 163, 332, 428, 436
Centropus senegalensis: 102, 113
Cercomela melanura: 136, 137
Cercotrichas galactotes: 138
 — — *galactotes*: 138
Certhia brachydactyla: 38, 54, 58, 64, 436
Ceryle rudis: 102, 108, 113, 140, 144
Cettia cetti: 37, 42, 62, 94, 140, 161, 323, 331, 396, 407, 428
Charadrius alexandrinus: 59, 111, 135, 154, 282, 283, 328, 335, 336, 344, 345, 348, 350, 351, 352, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 428, 430, 432
 — *asiaticus*: 111, 135
 — *dubius*: 95, 135, 147, 154, 282, 283, (284), 328, 335, 336, 344, 348, 350, 352, 357, 359, 361, 364, 402, 430, 432
 — *hiaticula*: 58, 80, 111, 135, 154, 282, 283, (285), 328, 344, 345, 346, (346), 347, 348, 351, 352, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 396, 402, (403), 428, 430, 431, 433
 — — *hiaticula*: 365
 — — *tundrae*: 365
 — *leschenaultii*: 135, 136, 144, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364
 — *mongolus*: 108, 111, 116
 — *morinellus*: 344, 348, 352, 357, 359, 360, 361, 396, 403, 433
 — *pecuarius*: 106, 109, 111, (111)
Chlamydotis undulata: (132), 133, 144
Chlidonias hybridus: 91, 140, 291, 323, 330, 429
 — *leucopterus*: 42, 330, 405, 429
 — *niger*: 140, 158, 405, 428, 438
Ciconia ciconia: 75, 110, 132, 133, 140, 150, 290, 322, 325, 395, 398, 437
 — *nigra*: 91, 437
Cinclus cinclus: 94
 — — *cinclus*: 182
Circaetus gallicus: 91, 108, 110, 129, 132, 140, 142, 318
Circus aeruginosus: 79, 92, 99, 108, 110, 133, 134, 135, 153, (218), 327, 401, 428, 437
 — *cyaneus*: 36, 79, 91, 96, (96), 153, 327, 401, 429
 — *macrourus*: 144
 — *pygargus*: 89, 92, 111, 133, 134, 135, 153, 319, 327, 401, 428
Cisticola juncidis: 91, 108, 115, 140, 292, 323, 331, 396
Clangula hyemalis: 5, 18, 25, 41, 51, (52), 61, 78, 121, 147, 182, 322, 326, 400
Coccothraustes coccothraustes: 95, 99, 122, 163, 396, 408, 428
Columba livia gaddi: 137
 — *oenas*: 36, 91, 330, 405, 435
 — *palumbus*: 36, 54, 82, 435
Coracias garrulus: 140, 142, 323
Corvus corax: 108, 116, 162
 — *corone cornix*: 84, 116, 162, 408
 — — *corone*: 39, 58, 60, 97, 375, 376, 436
 — *frugilegus*: 39, 99, 162, 376, 377, 408, 421
 — *monedula*: 39, 60, 116, 320, 408, 436
 — *hippidurus*: 140
 — *ruficollis*: 116, 133, 136
 — *splendens*: 116, (116)
Coturnix coturnix: 93, 135, 140, 154
Crex crex: 93, 322, 327, 396, 428
Cuculus canorus: 36, 58, 59, 113, 158, 406, 435
Cursorius cursor: 133
Cygnus columbianus: 5, 9, 25, (28), 41, 75, 91, 121, 147, 150, 398
 — *cygnus*: 5, 9, 22, 25, 75, 150, 325, 398
 — *olor*: 5, 9, 25, 398

Delichon urbica: 58, 62, 113, 159, 291, 331, 406
Dendrocopos major: 37, 58, 94, 435
 — *medius*: 93
 — *minor*: 37, 58, 82, 99, 159, 428, 435
 — *syriacus*: 144

Dryocopus martius: 66, 82, 91

Egretta alba: 140, 395
 — *garzetta*: 41, 91, 102, 110, 137, 141, 144, 150, 322, 325, 395, 398, 437
 — *gularis*: 110
 — — *schistacea*: 137
Elanus caeruleus: 104, 109, 110
Emberiza caesia: 142, 144
 — *cirlus*: 89, 98
 — *citrinella*: 38, 58, 85, 99, 163, 436
 — *hortulana*: 142, 144, 164, 292, 323, 332, 408, 428
 — *pusilla*: 42, 164
 — *schoeniclus*: 38, 99, 164, 436
 — *strilata*: 136
Eremophila alpestris: 83, 182, 406
Erythacus rubecula: 37, 58, 406, 435, 436

Falco biarmicus: 109, 111
 — *columbarius*: 41, 79, 154, 401, 437
 — *concolor*: 109, 111
 — *eleonorae*: 318
 — *pelegrinoides*: 108, 111, 134, 135
 — *peregrinus*: 41, 61, 80, 121, 135, 147, 154, 182, 291, 322, 327, 396, 401
 — *subbuteo*: 67, 92, 144, 154, 327, 401, (429)
 — *tinnunculus*: 36, 58, 67, 99, 108, 109, 111
 — *vespertinus*: 41, 318, 322, 327, 396, 401
Fidicula albicollis: 98
 — *hypoleuca*: 66, 162, (163), 331, 408
 — *parva*: 323, 408
Francolinus francolinus: 140, 144
Fratercula arctica: 148, 291
Fringilla coelebs: 39, 58, 60, 99, 393, 408, 435, 436
 — *montifringilla*: 39, 84, 162, 331, 408
Fulica atra: 5, (6), 19, (19), 21, 25, 80, 111, 327, 402
Fulmarus glacialis: 147, 149, 322, 324, 395, 398

Galerida cristata: 82, 113
 — *theklae*: 113
Gallinago gallinago: 36, 58, 81, 128, 283, 285, 329, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 365, 404, 428, 433
 — *media*: 156, 329, 396
Gallinula chloropus: 36, 58, 59, 111, 435
Garrulus glandarius: 40, 58, 60, (377), 436
Gavia arctica: 5, 25, 74, 149, 182, 290, 397
 — *immer*: 5, 25, 61, 74, 147
 — *stellata*: 4, 5, 25, 41, 61, 74, (75), 91, (123), 147, 149, 182, 290, 395, 397
Gelochelidon nilotica: 112, 136, 323, 330
Geospiza fortis: 45
Glareola pratincola: 91, 111, 136
Grus grus: 95, 154, 291, 328, 402, 438
Gyps fulvus: 129, 142

Haematopus bachmani: 367
 — *ostralegus*: 80, 137, 154, 282, 283, 286, 328, 344, 345, (345), 346, 347, 348, 350, 351, 352, 355, (355), 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 402, 430, 431, 433, 434, 435
Haliaeetus albicilla: 61, 92
Halycon smyrnensis: 140, (141), 144
Hieraaetus fasciatus: 142
 — *pennatus*: 95, 96, 108, 111, 129, 132
Himantopus himantopus: 42, 111, (117), 154, 282, 283, 322, 328, 396, 415, 419, 428, 438
Hippolais icterina: 37, 58, 67, 94, 162, 407
 — *pallida*: 109, 115, 136, 142, 144
 — *polyglotta*: 89, 94, 97, 99, 162, 323, 331
Hirundo daurica: 135, 142
 — *obsoleta*: 109, 113, (113), 136, 140
 — *rustica*: 37, 58, 62, 83, 108, 113, 159, 291, 406
 — — *savignii*: 108, 113
Hoplopterus spinosus: 108, 111, 133, (133), 438

Ixobrychus minutus: 91, 110, 144, 322, 325, 398, 428

Jynx torquilla: 58, 94, 159, 406, 428

- Lanius collurio*: 67, 89, 94, 122, 162, 331, 408, 428
 — excubitor: 84, 115, 162, 331, 394, 408, 428
 — minor: 91
 — nubicus: 109, 116, 142, 144
 — senator: 89, 97, 108, 115, 292, 429
- Larus argentatus*: 36, 82, 112, 165, 321, 428, 438
 — — argenteus/argentatus: 170, (172)
 — — argentatus: 170, (173)
 — — argenteus: 170
 — — heuglini: 175
 — — omissus: 175
 — cachinnans: 42, 144, 323, 330, 396, 405, 438
 — — atlantis: 175
 — — cachinnans: 175
 — — michahellis: 165, (169), (170), (171), (181), 292
 — canus: 58, 81, 170, 174, 428
 — fuscus: 82, 112, 405
 — — fuscus: 175
 — — graellsii: 82, 170
 — — intermedius: 170
 — genei: 112, 136
 — glaucoides: 121, 182
 — hemprichii: 112, (114)
 — hyperboreus: 82, 147, 158, 291, 396, 405
 — leucophthalmus: 106, 108, 112, (112), 137
 — marinus: 91, 330
 — melanocephalus: 42, 81, 147, 158, 182, 291, 323, 330, 396, 405, 428
 — minutus: 91, 144, 158, 323, 405
 — ridibundus: 36, 58, 59, 81, 95, 112, 174, 336, 426
 — sabini: 330
- Limosa lapponica*: 62, 81, 156, (157), 283, 285, 329, 344, 346, 348, 350, 352, 356, 357, 359, 361, 364, 365, 368, (368), 404, 430, 432, 435
 — limosa: 81, 112, 147, 283, 285, 329, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 404, 433, 435
- Locustella luscinioides*: 94, 128, 161, 331, 428
 — naevia: 94, 128, 161, 331, 407
- Loxia curvirostra*: 42, 122, 163, 292, 323, 332, 396, 408, 428
- Lullula arborea*: 37, 83, 94, 142, 159, 331, 406
- Luscinia megarhynchos*: 37, 99, 160, 331, 393, 406, 436
 — svecica: 91, 128, 183, 406, 436
 — — cyanecula: 161
- Lymnocyrtus minimus*: 81, 156, 329, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 365, 404
- Melanitta fusca*: 5, 18, 25, 78, 152, 326, 400
 — nigra: 5, 17, 25, 61, 78, 152, 290, 326, 400
- Melanocorypha bimaculata*: 108, 113, 116
 — calandra: 108, 113
- Mergus albellus*: 5, 19, 25, (44), 78, 91, 152, (202), 400
 — merganser: 5, 19, 22, 25, 78, 91, 152, 401
 — serrator: 5, 19, 25, 78, (124), 152, (153), 322, 326, 400
- Merops apiaster*: 113, 135, 319
 — orientalis: 109, 113, (114), 135, 136
 — superciliosus: 113, 135
 — Micropalama himantopus: 418
- Miliaria calandra*: 38, 85, 94, 133, 164, 408
- Milvus migrans*: 61, 79, 89, 95, 108, 109, 110, 130, 132, 136, 152, 290, 322, 327, 395, 401, 428
 — milvus: 41, 61, 79, 89, 95, 121, 152, 290, 322, 327, 401, 428, 437
- Monticola saxatilis*: 109, 115, 136
 — solitarius: 109, 115, 142
- Motacilla alba*: 37, 54, 58, 83, 108, 115, (289), 406, 436
 — — yarellii: 161, 291, 323, 331
 — cinerea: 83, 161, 291, 396, 406, 428
 — flava: 115, 135, 136, 406, 436
 — — beema: 135
 — — feldegg: 135
 — — flava: 135, 159
 — — flavissima: 159, 160, 291, 323, 331, 406, 428
 — — pygmaea: 108, 115
 — — thunbergi: 42, 159, 160, 291, 323
- Muscicapa striata*: 38, 54, 58, 127, 162, 408, 436
- Nectarinia osea*: 138, (139), 142, 144
- Neophron percnopterus*: 110, 129, 135, 140, 142, 318
- Netta rufina*: 5, 14, 25, 41, 61, 77, 91, 121, 147, 151, 290, 322, 326, 400
- Numenius arquata*: 81, 95, 112, 156, 283, 285, 329, 344, 345, 348, 350, 352, 353, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 364, 365, 368, 404, 430, 432, 433, 435
 — phaeopus: 156, 182, 283, 285, 329, 344, 348, 350, 352, 357, 358, 359, 360, 361, 364, 368, 371, 404, 430, 432, 434
- Nucifraga caryocatactes*: 84, (122), 148, 162, 292
- Nycticorax nycticorax*: 41, 91, 110, 140, 144, 150, 322, 325, 395, 398, 437
- Oceanodroma leucorhoa*: 41, 398
- Oena capensis*: 135
- Oenanthe desertii*: 132
 — hispanica: 108, 115, 135
 — isabellina: 108, 115, 138
 — leucopyga: 136, 137
 — lugens: 132
 — oenanthe: 94, 108, 115, 138, 161, 331, 394, 396, 407, 428
 — — leucorhoa: 161, 394, 407
 — — seebohmii: 115
- Onychognathus tristamii*: (139), 140
- Oriolus oriolus*: 39, 58, 66, 67, 162, 408, 436
- Otis tarda*: 80
 — tetrax: 96
- Otus scops*: 144
- Oxyura jamaicensis*: 61, 79, 326
- Pandion haliaetus*: 41, 92, 108, 111, 121, 134, 140, 154, 291, 322, 327, 395, 401, 437
- Panurus biarmicus*: 42, 62, 83, 121, 148, 182, 292, 323, 331, 408, 428
- Parus ater*: 38, 162, 436
 — caeruleus: 38, (50), 54, 435, 436
 — cristatus: 66, 84, 162, 436
 — lugubris: 142
 — major: 38, 45, (46), 54, (125), (280), 320, 435, 436
 — — major: 276
 — — newtoni: 276
 — montanus: 38, 58, 436
 — palustris: 84
- Passer domesticus*: 39, 54, 116, 126, 320, 436
 — hispaniolensis: 116, 126
 — moabiticus: 136
 — montanus: 39, 54, 408, 436
- Pelecanus onocrotalus*: 141
- Perdix perdix*: 36, 58, 97
- Pernis apivorus*: 67, 99, 130, 152, 327, 401, 428
- Petronia brachydactyla*: 142
 — petronia: 142
- Phalacrocorax aristotelis*: 75, 135, 147, 325, 398
 — auritus: 421
 — carbo: 5, 8, 22, 25, 75, 149, 325, 398, 421, (421), (423), 429
 — — sinensis: 421
- Phalaropus fulicarius*: 42, 344, 348, 351, 352, 357, 359, 361, 364, 371
 — lobatus: 42, 81, 323, 330, 344, 348, 351, 352, 357, 359, 361, 364, (370), 371, 396, 405, 433
 — tricolor: 329, 418
- Phasianus colchicus*: 36, 58, 374, 435
- Philomachus pugnax*: 80, 112, 133, 136, 156, (156), 283, 285, 329, 344, 346, 348, 352, 357, 359, 360, 361, 364, 365, 367, 404, 418, 428, 433
- Phoenicurus ochruros*: 58, 83, 127, 161, 406
 — phoenicurus: 58, 127, 161, 406
- Phylloscopus bonelli*: 89, 98, 137
 — collybita: 37, 58, 62, 83, 99, 121, 148, 182, 407, 435, 436
 — fuscatus: 407
 — inornatus: 38
 — proregulus: 407
 — sibilatrix: 37, 66, 99, 162, 331, 436
 — trochilus: 37, 58, 99, 162, 407, 435, 436
- Pica pica*: 40, 54, 58, 84, 97, 320, (375), 376, 377, 378, 408, 436
- Picus canus*: 93
 — viridis: 37, 58, 99, 435
- Platalea leucorodia*: 41, 75, 110, 140, 150, 325, 395, 398, 437

- Plectrophenax nivalis*: 62, 163, 408
Plegadis falcinellus: (109), 110, 135
Pluvialis apricaria: 80, 155, 282, 283, 328, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 403, 404, 428, 433
 — *squatarola*: 80, 111, 155, 282, 283, 328, 344, 345, 346, 347, (437), 348, 350, 352, 355, 357, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 403, 430, 432
Podiceps auritus: 5, 7, 25, 61, 74, 149, 290, 324, 397
 — *cristatus*: 5, 6, 7, 25, 74, 149, 324, 397, 428
 — *griseus*: 5, 7, 25, 41, 61, 74, 147, 149, 182, 290, 322, 324, 395, 397, 428, 437
 — *nigricollis*: 5, 7, 22, 25, 41, 74, 91, 135, 149, 322, 324, 395, 397, 425, (426), 437
Porzana parva: 42, 95, 97, 144, (144), 402
 — *porzana*: 42, 121, 144, 154, (155), 322, 327, 396, 402, 428, 437
 — *pusilla*: 97, 154, 327, 428
Prinia gracilis: 108, 115, 133, 136, 142, 144
Prunella modularis: 37, 54, 436
Psittacula krameri: 118, (119)
 — *manillensis*: 120
Pterocles coronatus: 108, 113, 135
 — *lichtensteinii*: 137, 144
 — *orientalis*: 132
 — *senegallus*: 108, 113, 132
Puffinus griseus: 137, 324, 398
 — *puffinus*: 324, 398
Pycnonotus barbatus: 104, 109, 115
 — *xanthopygos*: 135, (135), 137, 142, 144
Pyrhocorax graculus: 320
Pyrhula pyrrhula: 39, 95, 163, 393, 408, 436

Rallus aquaticus: 80, 93, 154, 183, 327, 402, 435
Recurvirostra avosetta: 36, 80, 91, 111, 154, 282, 283, 328, 336, 344, 346, 348, 352, 357, 359, 360, 361, 364, 365, 402, 403, 419, 430, 433
Regulus ignicapillus: 38, 83, 162, 408
 — *regulus*: 38, 58, 66, 83, 407, 436
Remiz pendulus: 42, 122, 142, 292, 323, 396
Rhodopechys githagineus: 104, 109, 116, 136, 137
 — *obsoleta*: 136
Riparia paludicola: 109, 115
 — *minor*: 115
 — *riparia*: 37, 58, 159, 291, 331, 406
Rissa tridactyla: 62, 82, 147, 158, 182, 330, 405
Rostratula beneghalensis: 106, 109

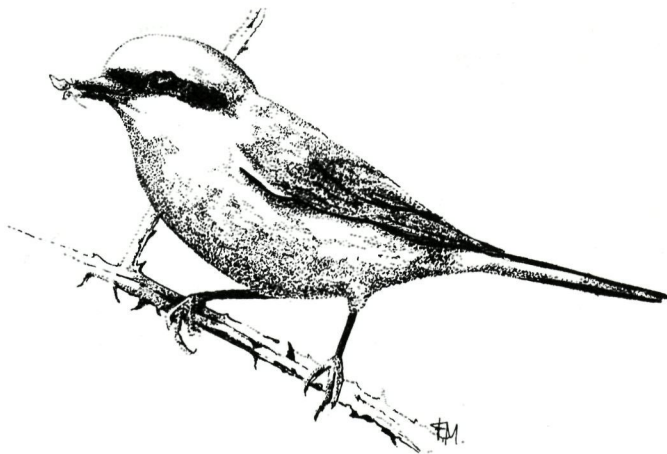
Saxicola rubetra: 99, 161, 331, 407, 428
 — *torquata*: 47, (47), (48), 58, 83, 121, 148, 161, 407, 436
Scolopax rusticola: 36, 66, 81, 404, 428
Scotocera inquieta: 136
Serinus serinus: 58, 84, 163, 332, 408
 — *syriacus*: 142
Sitta europea: 436, (436)
 — *neumayeri*: 142
Somateria mollissima: 5, 17, 25, 41, 61, 78, 147, 152, 182, 290, 326, 400
Stercorarius parasiticus: 121, 137, 158, 182, 291, 330, 405
 — *pomarinus*: 158, 330, 405
 — *skua*: 330, 405
Sterna albifrons: 113, 158, 323, 330, 405, 428
 — *caspia*: 112, 137, 330
 — *dougallii*: 158, 428
 — *hirundo*: 112, 140, 158, 330, 336, 396, 405
 — *hirundo/paradisaea*: 158
 — *paradisaea*: 158, 330, 428
 — *sandvicensis*: 82, 112, 137, 158, 330, 405
Streptopelia decaocto: 36, 54, 82, 435
 — *senegalensis*: 104, 108, 113, 140
 — *turtur*: 36, 42, 58, 99, 158, 406, 435
Strix aluco: 428
Sturnus vulgaris: 39, 58, 59, 94, 98, 126, 318, 408, 435, 436
Sula basana: 75, 121, 149, (150), 322, 324, 395, 398
 — *leucogaster*: 110, 137
Sylvia atricapilla: 37, 45, 58, 83, 162, 182, 393, 407, 436
 — *borin*: 37, 58, 99, 162, 407, 436
 — *communis*: 37, 66, 99, 134, 162, 407, 436
 — *conspicillata*: 133
 — *curruca*: 37, 58, 66, 99, 115, 133, 134, 162, 407
 — *hortensis*: 142
 — *leucomelanea*: 138
 — *melanocephala*: 142
 — *minula*: 133
 — *nisoria*: 407
 — *rüPELLI*: 115, 137

Tachybaptus ruficollis: 5, 22, 25, 74, 324, 397, 426, 435
Tadorna cana: 393
 — *ferruginea*: 5, 19, 25, 61, 77, 121, 151, 182, 290, 325, 393
 — *tadorna*: 5, 9, 10, 22, 25, 51, 77, 91, 151, 286, 325, 395, 399, 431, 432, 437
Tetrao tetrix: 80, 327, 428
Tordoides squamiceps: 135
Tringa erythropus: 62, 81, 112, 136, 147, 156, 283, 286, 329, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 365, 369, 396, 404, 413, 415, 433, 438
 — *flavipes*: 396, 413, (413), (414), (416), (417), (418), (419)
 — *glareola*: 112, 136, 157, 283, 286, 329, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 405, 415, 417, 418, 433, 438
 — *melanoleuca*: 415
 — *nebularia*: 81, 112, 136, 157, 283, 286, 291, 329, 344, 346, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 370, 405, 413, 418, 430, 432
 — *ochropus*: 36, 81, 112, 136, 283, 286, 329, 344, 348, 352, 357, 359, 361, 364, 365, 405, 413, 433
 — *stagnatilis*: 42, 112, 157, 323, 329, 396, 405, 413, 418, 438
 — *totanus*: 81, 136, 157, 283, 286, 329, 344, 346, 348, 350, 352, 353, 355, 356, 357, 358, 359, 361, 362, 363, 365, 369, 405, 415, 416, 417, 418, 419, 430, 431, 432, 433, 435
 — *robusta*: 369
 — *totanus*: 369
Troglodytes troglodytes: 37, 54, 60, 435, 436
Turdus iliacus: 37, 58, 161, 318, 323, 407
 — *merula*: 37, 54, 60, 318, 435, 436
 — *philomelos*: 37, 54, (55), 83, 407, 436
 — *pilaris*: 37, 58, 161, 318, 331, 407, 428
 — *torquatus*: 83, 161, 407
 — *viscivorus*: 37, 54, 83, 331, 407, 436
Tyto alba: 113, 158, (204), 393, (409)
 — *alba*: 393

Upupa epops: 62, 93, 108, 291, 323, 331, 396, 428
Uria aalge: 82, 158, 323, 405
 — *lomvia*: 82

Vanellus vanellus: 36, 45, 58, 80, 95, 155, 182, 282, 283, 328, 344, 348, 350, 352, 357, 358, 359, 360, 361, 364, 365, 403, 413, 433, 435

Xenus cinereus: 108, 112, 116, 418

AANWIJZINGEN VOOR DE AUTEURS

Het maandblad *Wielewaal* publiceert in principe alle artikels waarvan de inhoud strookt met de doelstelling van de Vereniging De Wielewaal: de kennis en de bescherming van de natuur en in het bijzonder van de in het wild voorkomende vogels. De redactie behoudt zich nochtans het recht voor te beslissen welke artikels of bijdragen worden geplaatst.

Kopij moet in drievoud in machineschrift worden ingeleverd bij de hoofdredacteur. Uiterlijk twee maanden na het insturen van de kopij ontvangt de auteur bericht of zijn artikel al dan niet zal worden opgenomen. Eventueel kan de auteur gevraagd worden wenselijke veranderingen aan te brengen.

De auteurs zijn persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikels.

Elk artikel wordt gevolgd door het volledig adres van de auteur(s).

De redactie dringt er op aan om artikels en belangrijke bijdragen te doen volgen door een samenvatting in de Nederlandse, Franse, Duitse en Engelse taal. Op verzoek van de auteur zal de „résumé“, „Zusammenfassung“ en „summary“ door de redactie worden opgesteld.

In het maandblad wordt de voorkeurspelling toegepast. Nederlandse vogelnamen beginnen steeds met een hoofdletter (bv. Witte Kwikstaart). Groepsnamen (bv. steltlopers) beginnen niet met een hoofdletter. Dezelfde schrijfwijze geldt voor namen van planten, insecten, enz... De eerste vermelding in een tekst van een soort wordt steeds gevolgd door de Latijnse geslachts- en soortnaam, onderstreept.

In datumvermeldingen dienen de namen van de maanden bij voorkeur voluit geschreven. Het gebruik van afkortingen dient vermeden te worden.

Referenties in de tekst worden aldus vermeld: (Segers, 1948); bij meerdere referenties: (Segers, 1948; Grootaers, 1958); en verwijzen naar een alfabetisch gerangschikte bibliografie. Deze bibliografie wordt als volgt opgesteld:

- voor een artikel: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. Volledige titel. *Naam van het tijdschrift*, jaargang: eerste pagina van het artikel - laatste pagina.
bv. Grootaers F., 1958. Glanskop (*Parus palustris*) en Matkop (*Parus atricapillus*). *Wielewaal* 24: 1 - 16.
- voor een boek: Auteursnaam, initialen van de voornamen, jaar. *Volledige titel*. Stad van uitgifte, naam van de uitgever.
bv. Segers F., 1948. *Broedvogels in de Kempen*. Antwerpen, Nederlandsche Boekhandel.

Als er meerdere auteurs zijn: Lippens L., H. Wille, 1972. *Atlas van de vogels in België en West-Europa*. Tielt, Lannoo.

In de bibliografie worden slechts die titels vermeld waarnaar in de tekst wordt verwezen. Alle literatuurgegevens moeten bij hun oorspronkelijke bron gecontroleerd worden.

Ter illustratie van bijdragen kunnen in aanmerking komen: zwart-wit- en kleurenfoto's, diapositieven, zwart-wit-tekeningen. Grafieken, tabellen en kaarten dienen met zwarte inkt op wit papier getekend.

Aan de auteur van een artikel (of aan één van hen indien er meerdere zijn) zullen 5 exemplaren van het maandblad worden verzonden. Meer exemplaren (tot maximum 30) kunnen bekomen worden, indien de hoofdredacteur hierom verzocht wordt bij het inzenden van het artikel.

De hoofdredacteur zal graag eventuele bijkomende inlichtingen of adviezen verstrekken aan mogelijke auteurs.

Wij ontvangen wisselnummers van *Ardea*, *Limosa*, *Vogeljaar*, *Vogels*, *Dutch Birding*, *Aves*, *Gerfaut-Giervalk*, *Mens en Vogel*, *l'Homme et l'Oiseau*, *Falke*, *Regulus*, *Ornithologische Mitteilungen*, *Vogelwarte*, *Ornithologische Beobachter*, *Milu*, *Egretta*, *Héron*, *Ciconia*, *Tijdingen van de Vrienden van Heverlee-bos en Meerdaalwoud*, *Natuurreservaten*, *Wetenschappelijke Mededelingen*, *KNNV*, *Parcs Nationaux*, *Hautes Fagnes*, *Natuurhistorisch Maandblad*, *Natura*, *Natuurbehoud*, *Mededelingenblad Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedschoon*.

WIELEWAAL

JAARGANG 49 - DECEMBER 1983

K. EIGENHUIS. Volwassen Kleine Geelpootruiter <i>Tringa flavipes</i> bij Antwerpen in 1983.	413
K. DESENDER. De Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo sinensis</i> in het Blankaartgebied.	421
A. GEUENS, J. VAN WINKEL, J. VAN AMMEL, A. VAN HECKE, P. MAES, H. VOET. Broedgevallen van de Geoorde Fuut <i>Podiceps nigricollis</i> in de provincie Limburg.	425
H. VOET, H. MEEUS, P. MAES. Broedvogels in Vlaanderen: oproep tot medewerking.	428
G. BURGGRAEVE, J. VAN GOMPEL. Het voorkomen van waadvogels op twee slikgebieden aan de Belgische Oostkust.	430
L. LIPPENS. Bescherming van de vogels van onze stranden en territoriale waters.	434
G. BILCKE, H. VAN DER VEKEN. Telling van landvogels in Vlaanderen: resultaten van het broedseizoen 1983.	435
Opmerkelijke ornithologische meldingen.	437
F. VAN DEN BROECK. Nog vijftig jaar Wielewaal.	438
...en nog gelukwensen.	444

Titelblad: Aalscholver *Phalacrocorax carbo* — Foto: M. Sloodmaekers